

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ FAKULTETAS

KŪRYBOS VERSLO IR KOMUNIKACIJOS KATEDRA

Chrisija Kondrašova

ŠIUOLAIKINĖ MUZIEJAUS PAVELDO KOMUNIKACIJA

MODERN COMMUNICATION OF MUSEUM HERITAGE

Baigiamasis magistro darbas

Vilnius, 2014

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ FAKULTETAS

FILOSOFIJOS IR POLITOLOGIJOS KATEDRA

TVIRTINU
Katedros vedėjas

(Parašas)
prof. dr. Tomas Kačerauskas
(Vardas, pavardė)

(Data)

Chrisija Kondrašova

ŠIUOLAIKINĖ MUZIEJAUS PAVELDO KOMUNIKACIJA

MODERN COMMUNICATION OF MUSEUM HERITAGE

Baigiamasis magistro darbas

Kūrybos visuomenės komunikacijos studijų programa, valstybinis kodas 621P90005

Komunikacijos studijų kryptis

Vadovas doc. dr. Viktorija Žilinskaitė – Vytienė

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

(Parašas)

2013-12-20

(Data)

Lietuvių kalbos konsultantė doc. dr. Rasuolė Vladarskienė

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

(Parašas)

2014 01 03

(Data)

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ FAKULTETAS
FILOSOFIJOS IR POLITOLOGIJOS KATEDRA

Komunikacijos studijų kryptis

TVIRTINU
Katedros vedėjas

Kūrybos visuomenės komunikacijos studijų programa, valstybinis kodas
621P90005

(Parasas)

prof. dr. Tomas Kašerauskas

(Vardas, pavardė)

(Data)

BAIGIAMOJO MAGISTRO DARBO
UŽDUOTIS

2012-11-25 Nr.

Vilnius

Studentui (ei) Chrisija Kondrašova

(Vardas, pavardė)

Baigiamojo darbo tema: Šiuolaikui miestams parenda

komunikacija

patvirtinta 2012 m. lapkričio 23 d. dekanų potvarkiu Nr. 69ki.

Baigiamojo darbo užbaigimo terminas 2014 m. sausio 7 d.

BAIGIAMOJO DARBO UŽDUOTIS:

Analizuoti miestų parenda politiką ir įvairovę.
Įsivaizduoti kaip visuomenės struktūrai parenda
įsivaizduoti miestų komunikacijos ypatumus. Įsivaizduoti
parenda ir komunikacijos ypatumus. Kiti uždaviniai
kreiptųsi miestų parenda komunikacijos ir įvairovę.
remiantis šiuo miestų parenda komunikacijos politikos
ir įvairovės perspektyvą.

Vadovas

(Parasas)

Prof. dr. Viktorija Štikonaitė-Rytienė

(Moksl. įspėjimo vardas, vardas, pavardė)

Užduotį gavau

Chrisija

(Parasas)

Chrisija Kondrašova

(Vardas, pavardė)

2012 m. lapkričio 23 d.

(Data)

Vilniaus Gedimino technikos universiteto egzaminų,
sesijų ir baigiamųjų darbų rengimo bei gynimo
organizavimo tvarkos aprašo 2011-2012 m. m.

1 priedas

(Baigiamojo darbo sąžiningumo deklaracijos forma)

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Christija Kondrašova, 20121653

(Studento vardas ir pavardė, studento pažymėjimo Nr.)

Kūrybinių industrijų fakultetas

(Fakultetas)

Kūrybos visuomenės komunikacija, KVKfm-12

(Studijų programa, akademinė grupė)

**BAIGIAMOJO DARBO (PROJEKTO)
SĄŽININGUMO DEKLARACIJA**

2014 m. sausio 7 d.

Patvirtinu, kad mano baigiamasis darbas tema „Šiuolaikinė muziejaus paveldo komunikacija“ patvirtintas 2012 m. lapkričio 23 d. dekanų potvarkiu Nr. 69ki, yra savarankiškai parašytas. Šiame darbe patekta medžiaga nėra plagijuota. Tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos pažymėtos literatūros nuorodose.

Parengiant ir įvertinant medžiagą bei rengiant baigiamąjį darbą, mane konsultavo mokslininkai ir specialistai: dr. Viktorija Žilinskaitė-Vytienė. Mano darbo vadovė dr. Viktorija Žilinskaitė-Vytienė.

Kitų asmenų indėlio į parengtą baigiamąjį darbą nėra. Jokių įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs (-usi).

(Parašas)

Christija Kondrašova
(Vardas ir pavardė)

Vilniaus Gedimino technikos universitetas Kūrybinių industrijų fakultetas Filosofijos ir politologijos katedra	ISBN ISSN Egz. sk. Data-.....-.....
Antrosios pakopos studijų Kūrybos visuomenės komunikacijos programos baigiamasis darbas Pavadinimas: "Šiuolaikinė muziejaus paveldo komunikacija" Autorius: Chrisija Kondrašova Vadovas: dr. Viktorija Žilinskaitė-Vytienė	
Kalba: lietuvių	
Anotacija Baigiamajame magistro darbe analizuojama muziejaus paveldo komunikacija ir jos įvairovė. Nagrinėjama, kaip visuomenėje suvokiamas paveldas, kokie šiuolaikinės muziejinės komunikacijos ypatumai. Aiškinamasi, kiek muziejaus paveldui svarbi komunikacija. Pristatomas Ukmergės kraštotyros muziejaus šiuolaikinės paveldo komunikacijos praktikos ir jos įvairovės tyrimas, aiškinamasi, kaip taikant šiuolaikinę muziejaus paveldo komunikaciją galima būtų pritraukti lankytojus. Išnagrinėjus teorines ir praktines šiuolaikinės muziejaus paveldo komunikacijos ypatybes pateikiamos baigiamojo darbo išvados, tobulinimo galimybės ir perspektyvos. Darbą sudaro 6 dalys: įvadas, teorinė dalis, tiriamoji dalis, tobulinimo galimybės ir perspektyvos, išvados, literatūros sąrašas. Darbo apimtis – 92 p. teksto be priedų, 29 iliustr., 9 lent., 41 bibliografiniai šaltiniai. Atskirai pridedami darbo priedai.	
Prasminiai žodžiai: edukacinė programa, kraštotyros muziejus, kultūros paveldas, muziejaus leidiniai, muziejaus programa, muziejinė komunikacija, muziejinė paroda, muziejus, skaitmeninimas, šiuolaikinė komunikacija, šiuolaikinis muziejus, vartotojai, virtualus muziejus, žinių visuomenė.	

Vilnius Gediminas Technical University Faculty of Creative Industries Department of Philosophy and Political Theory	ISBN ISSN Copies No. Date
Master Degree Studies Creative Communication study programme Final Work Title "Modern communication of museum heritage" Author Christija Kondrašova Academic supervisor Dr Viktorija Žilinskaitė-Vytienė	
Thesis language: Lithuanian	
Annotation The master thesis analyses museum communication and variety. Examines how society perceives heritage, also analyses the features of modern communication. Examines the importance of museum heritage. Presents the research of heritage communication practice and diversity in Ukmergės regional museum. Analyses how the modern communication of the museum heritage can attract visitors. Opportunities, prospects and conclusions presented at the end of a master thesis. Structure: introduction, theoretical part, research, opportunities and prospects, conclusions and references. Thesis consist of: 92 p. text without appendixes, 29 pictures, 9 tables, 41 bibliographical entries. Appendixes included.	
Keywords: educational program, regional museum, cultural heritage, museum publications, museum program, museum communication, museum exhibition, museum, digitization, modern communication, modern museum, users, virtual museum, the knowledge society.	

TURINYS

IVADAS.....	10
1. ŠIUOLAIKINĖS MUZIEJŲ PAVELDO KOMUNIKACIJOS TEORINIAI PAGRINDAI.....	14
1.1. Paveldo suvokimas visuomenėje.....	14
1.2. Muziejus ir jo komunikacija.....	17
1.3. Paveldo ir komunikacijos sandūra.....	25
1.3.1. Virtualūs muziejai.....	31
1.3.2. Muziejaus programos.....	34
1.3.3. Edukacinės programos.....	35
1.3.4. Muziejaus leidiniai.....	36
2. UKMERGĖS KRAŠTOTYROS MUZIEJAUS ŠIUOLAIKINĖS PAVELDO KOMUNIKACIJOS TYRIMO METODIKA IR REZULTATŲ ANALIZĖ.....	40
2.1. Lietuvos muziejų tipai, veikla, finansavimas.....	40
2.2. Ukmergės kraštotyros muziejaus veiklos apibūdinimas.....	41
2.3. Tyrimo metodika.....	42
2.4. Tyrimo rezultatų analizė.....	51
2.4.1. Anketinės apklausos rezultatų analizė.....	51
2.4.2. Interviu rezultatų analizė.....	72
3. UKMERGĖS KRAŠTOTYROS MUZIEJAUS PAVELDO KOMUNIKACIJOS TOBULINIMO GALIMYBĖS IR PERSPEKTYVOS.....	85
IŠVADOS.....	87
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	89
PRIEDAI.....	93
A PRIEDAS. Anketa Ukmergės mokyklų mokiniams.....	94
B PRIEDAS. Interviu klausimai.....	100
C PRIEDAS. Interviu transkripcija.....	102

LENTELĖS

1 lentelė. Tradicinio ir šiuolaikinio muziejaus modelių skirtumai (Užpelkienė, Navickaitė 2009: 21)	19
2 lentelė. Tiriamųjų imtis	47
3 lentelė. Anketos klausimų pagrindimas.....	48
4 lentelė. Bendri respondentų demografiniai rodikliai	51
5 lentelė. Paskutinis respondentų lankytas muziejus.....	53
6 lentelė. Edukacinių programų nauda	62
7 lentelė. Istorijos pamokų, perkeltų į muziejų, nauda.....	64
8 lentelė. Ukmergės kraštotyros muziejaus interneto svetainės poreikis	69
9 lentelė. Ukmergės kraštotyros muziejaus ir kitų jaunimo pamėgtų laisvalaikio leidimo vietų konkurencijos ypatumai.	70

PAVEIKSLAI

1 pav. Kultūros paveldo savybės	15
2 pav. Kultūros paveldo ypatybės	16
3 pav. Muziejaus bruožai.....	18
4 pav. Muziejinės komunikacijos vaidmuo muziejuje	22
5 pav. Muziejinės komunikacijos proceso modelis.....	23
6 pav. Papildytas muziejinės komunikacijos proceso modelis.....	24
7 pav. Atminties rūšys.....	26
8 pav. Informacijos ir komunikacijos paradigų sąveika su paveldo objektu	27
9 pav. Atminties paradigmos.....	28
10 pav. Šiuolaikinės muziejaus paveldo komunikacijos formos.....	31
11 pav. Šiuolaikinės muziejaus paveldo komunikacijos modelis.....	38
12 pav. Sisteminė tyrimo objekto analizė	45
13 pav. Respondentų lankymosi muziejuose dažnis	52
14 pav. Lankymasis užsienio muziejuose	54
15 pav. Didžiausią įspūdį respondentams užsienio muziejuose palikę veiksniai.....	55
16 pav. Ekspонатų įdomumo vertinimas	56
17 pav. Respondentų lankymosi Ukmergės kraštotyros muziejuje dažnis.....	57
18 pav. Nesilankymo muziejuose priežastys.....	58
19 pav. Lankymosi muziejuje priežastys.....	59
20 pav. Priežastys, dėl kurių respondentai paskutinį kartą lankėsi Ukmergės kraštotyros muziejuje.....	60
21 pav. Edukacinių programų lankomumas	61
22 pav. Edukacinių programų nauda	62
23 pav. Istorijos pamokų, perkeltų į muziejų, nauda.....	64
24 pav. Priežastys, skatinančios dažniau lankytis muziejuje.....	65
25 pav. Lankytojus dominančios veiklos	66
26 pav. Ekspozicijos bruožų svarba	68
27 pav. Ukmergės kraštotyros muziejaus interneto svetainės poreikis	69
28 pav. Muziejaus ir kitų jaunimo laiko leidimo vietų konkurencijos galimybės.....	70
29 pav. Ukmergės kraštotyros muziejaus veiklos praktikos modelis.....	83

IVADAS

Temos aktualumas. Šiais šiuolaikinių technologijų laikais žmonės vis labiau tolsta nuo kultūrinių erdvių. Populiarinant istorijos, literatūros, kultūros, meno, gamtos, mokslo ir technikos paveldo objektus, muziejams vertėtų derintis prie visuomenės ir sudaryti jai sąlygas tą paveldą pažinti (Jankevičiūtė 2009: 123).

Kadangi šiuolaikiniam žmogui svarbu tobulėti, todėl ir muziejai turėtų keistis, tokiu būdu pritraukdami šiuolaikinį žmogų.

Komunikacijos ir informacijos technologijoms tampant žmogaus gyvenimo dalimi, muziejai priversti plėtoti naujus kultūros paveldo komunikacijos būdus. Technologijos atveria galimybes prieiti prie didžiulių kultūros paveldo masių, kurie anksčiau nebuvo matomi plačiajai visuomenei.

Taigi, strateginis požiūris į kultūros paveldo valdymą skaitmeninėje erdvėje būtinas muziejams, kad neprarastų profesionalių kultūros paveldo operatorių reputacijos ir padidintų savo įtaką visuomenėje, kitaip rizikuoja likti lėtai pokyčius priimančia šaka, o tai menkina kultūrinio paveldo reikšmę žmonių gyvenime.

Problema. Iš pirmo žvilgsnio muziejaus paveldas ir šiuolaikinė komunikacija gali pasirodyti lyg du nesuderinami objektai, kadangi kalbant apie muziejus kyla asociacijų su senove, jos objektų saugojimu, o šiuolaikinės technologijos tai kažkas nauja. Kita vertus, keičiantis visuomenės poreikiams, tobulėti turi ir patys muziejai. Taigi, svarbu taikyti pažangius paveldo pristatymo metodus, atitinkančius šiuolaikines skaitmeninės komunikacijos tendencijas, ne tik realioje, bet ir skaitmeninėje erdvėje,

Svarbiomis tampa informacinių technologijų teikiamos galimybės, kad įvairios programos, siūlomos muziejuose, būtų patobulintos ir tokiu būdu į muziejų pritraukiama daugiau lankytojų, kad būtų užtikrintas grįžtamasis ryšys.

Užsienyje vykdoma nemažai projektų, susijusių su paveldo skaitmeninimu, ir tyrimų apie skaitmeninių technologijų panaudojimą paveldo erdvėje (Lock 2001, Baxter 2003). Tiriama, kokia muziejaus edukacinėse programose naudojamų technologijų nauda studentams bei moksleiviams (Wishart, Jocelyn 2010). Taip pat vykdomi technologijų naudojimo muziejuose, kad lankytojas geriau įsisavintų informaciją, tyrimai (McKay 2007). Tačiau Lietuvoje dauguma atliekamų tyrimų, susijusių su nagrinėjama tema, yra magistro darbų lygio: tiriamas tautinis tapatumas globalizacijos¹ sąlygomis (pvz.,

¹ **globalizacija** - visą pasaulį apimančios rinkos skverbimasi į šalių gyvenimą, sukeltas stiprėjančios tarptautinės finansų rinkos, didėjančios pasaulinės prekybos, daugianacionalinių verslovių kūrimosi, telekomunikacijos naujovių.

Linos Baltrušaitytės (2007) baigiamasis magistro darbas tema „Tautinis tapatumas globalizacijos sąlygomis“), muziejaus vaidmens kaita postmodernioje visuomenėje (pvz., Donatos Valiuškytės (2011) baigiamasis magistro darbas tema „Muziejaus vaidmens kaita postmodernioje visuomenėje. Lietuvos atvejis“), tačiau plačiau nagrinėjamos paveldo komunikacijos ir jos įvairovės nėra, todėl šis darbas skirsis tuo, kad bus tiriama šiuolaikinė muziejaus paveldo komunikacija ir jos šių dienų įvairovė.

Tyrimo objektas – muziejaus paveldo komunikacija ir šių dienų paveldo komunikacijos priemonės.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti muziejaus paveldo komunikacijos specifiką ir jos įvairovę.

Šiam tikslui pasiekti iškelti tokie **uždaviniai**:

- 1) Išnagrinėti, kaip visuomenėje suvokiamas paveldas;
- 2) Išsiaiškinti muziejinės komunikacijos ypatumus;
- 3) Išnagrinėti paveldo ir komunikacijos sandūros ypatybes;
- 4) Ištirti Ukmergės kraštotyros muziejaus paveldo komunikacijos praktiką ir įvairovę;
- 5) Numatyti Ukmergės kraštotyros muziejaus šiuolaikinės paveldo komunikacijos tobulinimo galimybes ir perspektyvas.

Darbe taikomi šie **teoriniai metodai**: mokslinės literatūros analizė, teorinis modeliavimas, lyginamoji analizė, apibendrinimo metodas.

Taip pat taikomi **empiriniai metodai**: anketinė apklausa, aprašomoji statistika, interviu.

Ginamieji teiginiai

- Kintant visuomenės įpročiams, muziejai prisitaiko prie lankytojų ir vartotojų poreikių.
- Muziejuose kinta tiek paveldo pristatymo būdai, tiek ir paveldo simbolinės reikšmės.
- Kultūros paveldas saugo tam tikrą informaciją, kuri komunikuojama lankytojams.
- Daugelis muziejų turi šiuolaikinio muziejaus bruožų.
- Lietuvoje šiuolaikinės komunikacijos priemonės taikomos ne visuose muziejuose.
- Taikant šiuolaikines komunikacijos priemones muziejų veikloje, galima pritraukti daugiau vartotojų bei lankytojų, ir tapti patrauklia visuomenėje kultūros įstaiga.
- Patogiausias būdas – paveldą integruoti į šiuolaikinę kultūrą – šiuolaikinių komunikacijos priemonių panaudojimas.
- Muziejuose turėtų būti sukurta daugiau programų įvairioms interesantų grupėms.

Lietuvoje ir užsienyje atlikti tyrimai

Vykdamas gyventojų kultūrinių poreikių tyrimą (Bėkšta, Jarockienė 2009: 5 – 9), paaiškėjo, kad muziejai Lietuvos gyventojams nepatrauklūs, todėl nuo 2007 metų Lietuvoje pradėta muziejų modernizacijos programa², kuri tęsiasi iki šiol. Programos tikslas – „kokybiškai atnaujinti muziejų veiklą ir sudaryti šioms įstaigoms sąlygas tinkamai kaupti, saugoti ir populiarinti istorijos, literatūros, kultūros, meno, gamtos, mokslo ir technikos paveldo objektus, taip pat išplėsti visuomenei galimybes įvairiapusiam pažinimui bei kūrybiškumui ugdyti“.

Nuo 2010 metų Lietuvoje buvo vykdomas ne vienas projektas pagal nacionalinę mokslo programą. Vienas iš jų – „Valstybė ir tauta: paveldas ir tapatumas“, kurio tikslas „paskatinti inovatyvius kompleksinius mokslinius tapatumo ir paveldo tyrimus, jų plėtrą bei suteikti valstybės institucijoms moksliskai pagrįstų žinių apie kultūros paveldo būklę bei jo poveikį tolesnei valstybės raidai. Moksliniai paveldo ir tapatumo bei jų poveikio tautos savimonei tyrimai taptų pamatu mokslo, valstybės institucijų ir visuomenės strategiškai sąveikai“.³

Lietuvoje vykdomi muziejų tyrimai dažnai susiję su edukacine muziejų veikla. 2009 m. Lietuvos muziejų asociacijos vykdytas projektas – „Muziejų edukacinės programos: naujos idėjos“ (Lietuvos muziejų asociacija). 2012 metais buvo atliktas Lietuvos muziejų edukacinės veiklos įvertinimo ir mokinių ir mokytojų poreikių tyrimas, kurio metu buvo įvertinta Lietuvos muziejų edukacinė veikla, atlikta pedagoginės visuomenės bei Lietuvos muziejų poreikių edukacijos srityje analizė. Taip pat Violeta Stasėnaitė ir Laima Naujokienė (2012: 123 – 133) tyrė socialinės komunikacijos ir atminties saugojimo institucijų vadovų požiūrį į informacijos paslaugų specialistų reikalingumą ir jų kompetencijas. Tiriamos muziejų interneto svetainės, kuriose galima rasti materialiojo arba nematerialiojo kultūros paveldo vertybių pavyzdžių (Kligienė 2004: 85).

Japonijoje 2004 m. buvo atliktas tiriamasis projektas, kuris susijęs su muziejų virtualizacija, dalyvaujant patiems lankytojams. Projekto esmė – kiekvienas vaikščiodamas mieste gali fotografuoti objektus, kurie jam patinka, ir nufotografuotus objektus, kuriuos norėtų matyti muziejuje, talpina į virtualų muziejų (Leetaru 2009).

² Lietuvos muziejai. 2013. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.muziejai.lt/prev_vers/Informacija/muzieju_modernizavimas2007_2015.htm>.

³ Lietuvos mokslo taryba. 2013. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lmt.lt/lt/mkf/nmp/vat.html>>.

Darbo struktūra

Darbą sudaro įvadas, 3 skyriai ir išvados. 1 – ajame skyriuje nagrinėjami šiuolaikinės muziejaus paveldo komunikacijos pagrindai: apibūdinamas paveldas, jo suvokimas visuomenėje, įvairovė bei ypatybės. Taip pat siekiama išsiaiškinti, koks tarpusavio ryšys sieja muziejų ir jo komunikaciją. Šiame skyriuje taip pat nagrinėjamos šiuolaikinės muziejaus paveldo komunikacijos priemonės: parodos, ekspozicijos, virtualūs muziejai, muziejaus programos, edukacinės programos bei muziejaus leidiniai.

2 – ajame skyriuje pateikiama tyrimo metodika. Aprašomi gauti tyrimo rezultatai, jie analizuojami ir vertinami.

3 – iajame skyriuje numatomos Ukmergės kraštotyros muziejaus paveldo komunikacijos tobulinimo galimybės ir perspektyvos.

1. ŠIUOLAIKINĖS MUZIEJŲ PAVELDO KOMUNIKACIJOS TEORINIAI PAGRINDAI

Šiame skyriuje nagrinėjama paveldo sąvoka, jo savybės bei ypatybės. Taip pat išskiriami muziejaus bruožai, pateikiami tradicinio ir šiuolaikinio muziejaus skirtumai, aiškinamasi, kokią vaidmenį muziejuje vaidina muziejinė komunikacija. Analizuojamas muziejinės komunikacijos procesas, pateikiamos atminties rūšys bei paradigmos. Nagrinėjamas šiuolaikinės paveldo komunikacijos modelis, analizuojamos muziejaus paveldo komunikacijos formos. Apibendrinant skyrių, sukuriamas vientisas šiuolaikinės muziejaus paveldo komunikacijos modelis.

1.1. Paveldo suvokimas visuomenėje

Prieš pradedant nagrinėti paveldo suvokimą, svarbu išsiaiškinti pačią šio žodžio reikšmę. „Lietuvių kalbos žodyne“ paveldas – visuma įgimtų organizmo savybių, įgytų iš tėvų, pirmtakų, paveldėjimas. Todėl tikslinga būtų šią sąvoką papildyti ir vadinti kultūros paveldu, kadangi tai labiau atspindi darbe nagrinėjamo paveldo reikšmę. Kultūros paveldas „Lietuvių kalbos žodyne“ apibūdinamas kaip kultūros ar buities reiškiny, paveldėtas iš ankstyvesnės epochos. Taigi, tai tarsi kažkas seno, išlikę iki šių dienų, ką galima prisiminti aplankius įstaigą, kurioje saugomas paveldas.

Pasak Zinaidos Manžuch (2008: 131), kultūros paveldas yra suvokiamas kaip „įkūnyta“ atmintis. Ir atmintis, ir paveldas tampa galimybėmis pažinti praeitį. Paveldas yra ryšio su praeitimi užmezgimo būdas.

Kultūros paveldas – tai tarpininkas, kuris leidžia komunikuoti prasmes laike ir erdvėje. Tai reiškia, kad kultūros paveldui būdinga tam tikra forma arba apraiška (pvz., materialūs kūriniai – paminklai, rankraščiai, ir nematerialūs kūriniai – kalba, dainos, tradicijos) ir simbolinė prasmė – pranešimas. (Manžuch 2008: 131)

Manžuch (2008: 131), cituodama Hilary Graham 2004 m. parašytą straipsnį, teigia, kad paveldas yra konstruojamas iš dabarties pozicijų, taigi visuomenėje egzistuoja nusistovėję būdai, leidžiantys tikslingai apibrėžti, vertinti, skleisti ir saugoti kultūros paveldą. Vadinasi, paveldo objektui būdingos simbolinės reikšmės, kurios kinta pagal dabarties kontekstą. Todėl, pasak Odetos Žukauskienės (2012: 23), paveldas gali padėti atskleisti kintančias simbolines reikšmes.

Lietuvos Respublikos įstatymuose kultūros paveldas apibūdinamas kaip karta iš kartos paveldimos, perimamos, sukurtos ir perduodamos kultūros vertybės, svarbios etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu. Kadangi apibrėžiama, kad paveldas svarbus moksliniu požiūriu, vadinasi, jame yra

mokslininkams svarbios informacijos. Todėl paveldo objektas tampa informacijos laikmena ir nešikliu (Laužikas 2010: 5). Informacija, kurią „įrašė“ praeities kartos, turi būti perskaitoma mokslininkų. Tokiu būdu užsimezga komunikacija su praeities visuomene, o mokslinis tyrimas virsta informacijos išskyrimu ir valdymu (Laužikas 2010: 5). Taip paveldo išsaugojimas tampa ne tik senovės objektų, bet ir juose esančios informacijos išsaugojimu. Kiekvienas mokslininkas, kuriam pavyko perskaityti praeities žmonių įrašus, dalinsis ta informacija ir su kitais, todėl tai perauga į paveldo komunikaciją, kai per senovinį daiktą mokslininkas bendrauja su šiuolaikine visuomene. Paveldas vėl naudojamas kultūroje, bet ne pagal tiesioginę paskirtį, o kaip praeities ženklas (Laužikas 2010: 5).

Apibendrintos autorių pateiktos kultūros paveldui būdingos savybės, pateiktos 1 paveiksle.

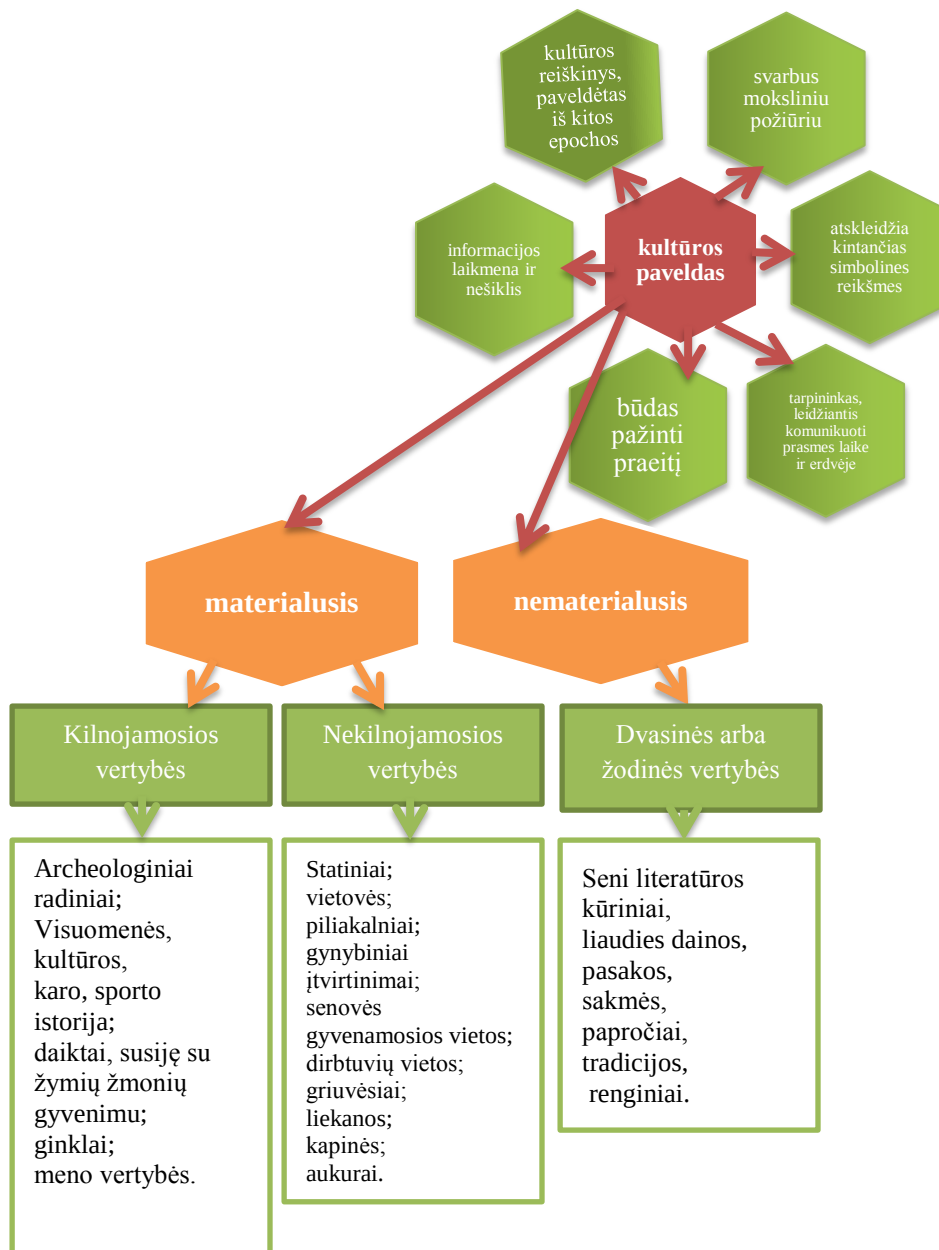
1 pav. Kultūros paveldo savybės
(sudaryta autorės)

Apibendrinant kultūros paveldo savybes, galima teigti, kad jis talpina savyje informaciją, per kurią galima pažinti praeitį. Taip pat išskiriama svarba moksliniu atžvilgiu.

Kultūros paveldas skirstomas į *materialųjį* ir *nematerialųjį* – dvasinį arba žodinį. Materialiosios kultūros paveldo vertybės skirstomos į kilnojamąsias ir nekilnojamąsias (Kligienė 2004: 84). Nekilnojamosios kultūros paveldo vertybės turi kultūrinę vertę bei reikšmę visuomenei: statiniai, vietovės, piliakalniai, gynybiniai įtvirtinimai, senovės gyvenamosios ir dirbtuvių vietos, griuvėsiai bei liekanos, kapinės, aukurai ir pan. Kilnojamosios kultūros vertybės yra kilnojamieji visuomenės ir žmogaus veiklos

medžiaginiai kūriniai ir kiti daiktai, sukurti maždaug prieš pusšimtį metų ir turintys didelę kultūrinę vertę (Kligienė 2004: 84 – 85). Tai gali būti archeologiniai radiniai, daiktai, susiję su svarbiais istoriniais įvykiais, visuomenės, kultūros, karo, sporto istorija, žymių žmonių gyvenimu, ginklai, meno vertybės ir t. t. Nematerialusis kultūros paveldas yra literatūros kūriniai, parašyti daugiau nei prieš pusšimtį metų, taip pat liaudies dainos, pasakos, sakmės, papročiai, tradicijos ir renginiai.

Kultūros paveldas turi ne tik savybes, bet ir tipus, kuriais galima papildyti 1 pav. (žr. 2 pav.).

2 pav. Kultūros paveldo ypatybės
(Sudaryta autorės)

Rimvydo Laužiko (2010) teigimu, Europoje XV – XIX a. pradėjo irti senoji ikiindustrinė visuomenė ir formuotis nauja – industrinė. XXI a. pirmajame dešimtmetyje vyko perėjimas iš industrinės į žinių visuomenę (Laužikas 2010: 38). Perėjimas iš žinių į tinklaveikos visuomenę pasižymi „skaitmeninių technologijų plėtra, globalizacijos teikiamomis galimybėmis, stiprėjančiais mokslų šakų, krypčių ir net sričių ribų nykimo procesais ir mokslų tarpdisciplininiais ryšiais, besikeičiančia mokslo rezultatų sklaidos padėtimi“ (Laužikas 2010: 39). Visos praeities visuomenės turėjo tam tikrą žinių pagrindą, tačiau prieigą prie žinių turėjo tik mažuma. Šiais laikais situacija pasikeitė, kadangi žinios yra pasiekiamos kiekvienam. Kadangi kultūros paveldas turi tam tikrą informaciją, galima teigti, kad kultūros paveldas = žinios, kurios prieinamos kiekvienam.

Apibendrinant galima teigti, kad paveldas saugo tam tikrą informaciją ir per jį galima užmegzti ryšį su praeitimi. Paveldas talpina informaciją, kuri svarbi moksliniu požiūriu. Jis gali būti materialusis ir nematerialusis. Informacinės ir komunikacinės kultūros plėtra daro įtaką paveldo sampratai, paveldosaugos ir paveldo informacijos bei komunikacijos procesams.

1.2. Muziejus ir jo komunikacija

Siekiant išsaugoti, ištirti ir perteikti visuomenei kultūros paveldą ir kitas sukaupias vertybes, kuriami muziejai. Žukauskienė, (2012: 16) remdamasi Andre Marlauxo XX a. viduryje parašytu straipsniu, teigia, kad muziejus tai institucija, kurioje subręsta žmogaus regimoji patirtis, vaizduotė ir savivoka. Todėl seniau muziejus buvo ypač svarbi institucija besikuriančioms tautoms ir konkuruojančioms valstybėms, kadangi padėjo stiprinti kultūros šaknis, įtvirtinti valstybės galią ir pateisinti vykdomą politiką. Muziejaus, kaip meno kūrinių eksponavimo institucijos, diegiančios ritualinius žiūrėjimo įpročius, apibrėžimas ilgą laiką buvo stabilus. Iki globalizacijos pagrindinė muziejaus funkcija buvo kultūros paveldo išsaugojimas (Соболева, Эпитейн 2011: 9). Tačiau, prasidėjus XXI a., svarbus tapo ir muziejinės komunikacijos vaidmuo, kadangi, pasak Lauros Jankevičiūtės (2009: 123), šiuolaikinis muziejus yra ne tik laisvalaikio leidimo vieta, tačiau ir profesionali pažinimo/mokymosi institucija, pritraukianti vis daugiau lankytojų. Tačiau pastebima, kad ir seniau muziejaus tikslas įvardijamas ne vien kaip objektų kolekcionavimas ir saugojimas, bet ir visuomenės informavimas ir ugdymas (Gaižutytės – Filipavičienės 2012: 51).

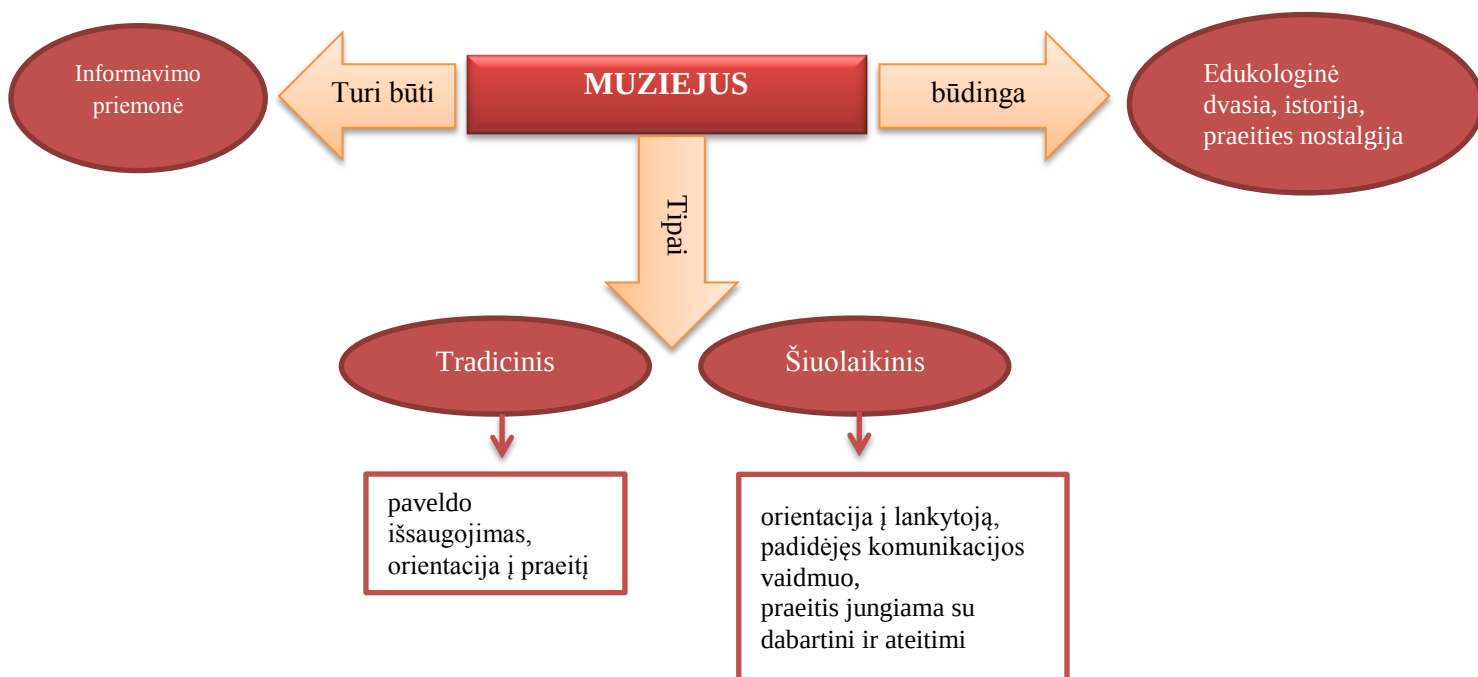
Žukauskienė (2012: 15), remdamasi Emeritos Hooper – Greenhill 2007 m. publikuotu straipsniu, teigia, kad XXI a. muziejus privalo permąstyti savo tikslus bei strategiją, kadangi jau formuojasi „post – muziejaus“ koncepcija, kuri remiasi gilesne kultūra, komunikacijos bei edukacijos santykiu ir kitokiu muziejų lankytojų vertinimu. Šis požiūris, kad muziejus gali tapti visiems atvira vieta, ypatinga viešąja

erdve, skiriasi nuo šiandieninio muziejaus, kuris turi išskirtines paveldo valdymo teises ir administruoja kultūrą.

Žukauskienė (2012: 16) teigia, kad muziejus yra modernizmo produktas, kuriam būdinga edukologinė dvasia, istorinė sąmonė bei praeities nostalgija, taip pat meno atsiskyrimas nuo kasdienybės. Modernizmo laikotarpiu muziejus tapo institucija, kuri diegė pažangos ir novatoriškumo idėjas. Tačiau didžiausi pokyčiai įvyko postmodernizmo epochoje, muziejui plečiant savo ribas ir kuriant muziejų be sienų, t.y. muziejui virstant virtualiu.

Pasak Žilvinės Gaižutytės – Filipavičienės (2012: 51) cituojamų Davido MacDonaldo ir Stepano Alsfordo XX a. pab. parašytų straipsnių, pagrindinis muziejaus darbas ir veikla turi būti sutelkti ne į objektus, bet į informacijos apie juos pateikimą, muziejus įvardijamas kaip *informavimo priemonė*. Gaižutytės – Filipavičienės (2012: 51) cituojamo Alsfordo XX a. pab. publikuotame straipsnyje išsakomas kraštutinis požiūris, kuris teigia, kad muziejai turi rūpintis vien žinių perdavimu, o ne objektų saugojimu. Tačiau šis teiginys visiškai prieštarauja klasikinei muziejaus misijai, kuri orientuota ir į objektų išsaugojimą.

Apibendrinti muziejaus bruožai pateikti 3 pav.

3 pav. Muziejaus bruožai
(Sudaryta autorės)

Šiais laikais keičiasi muziejaus vaidmuo ir jis tampa šiuolaikiškesnis, nes pagrindu tampa lankytojas, tai matyti ir iš 3 pav. Tačiau naujasis muziejus, tai tas pats tradicinis muziejus, kurio paveldo procese naudojamos naujosios technologijos.

Pasak Laimos Užpelkienės ir Eglės Navickaitės (2009: 20), naujas požiūris į muziejus pakeitė ne tik muziejų veiklos supratimą, bet ir svarbiausius jų veiklos tikslus, principus, struktūrą, organizaciją, požiūrį į atliekamas funkcijas (žr.1 lentelė).

1 lentelė. Tradicinio ir šiuolaikinio muziejaus modelių skirtumai (Užpelkienė, Navickaitė 2009: 21)

	Tradicinis muziejus	Šiuolaikinis muziejus
Tikslai	Materialaus paveldo apsauga ir išsaugojimas	Kasdienio gyvenimo problemų sprendimas Socialinė plėtra
Pagrindiniai principai	Objektų apsauga	Orientacija į lankytoją
Struktūra ir organizacija	Institucionalizavimas Valstybės finansavimas Centralizacija Profesionalūs darbuotojai Hierarchinė struktūra	Mažas institucionalizavimas Finansavimas iš vietos išteklių Decentralizacija Bendruomenės dalyvavimas Komandinis darbas, pagrįstas lygiomis teisėmis
Požiūris	Subjektas – iš realybės ištraukti ir muziejuje patalpinti objektai Griežta orientacija į tam tikrą discipliną Orientavimasis į objektą Orientavimasis į praeitį	Subjektas – kompleksiška realybė Tarpdisciplininis požiūris Teminis požiūris Praeities jungimasis su dabartimi ir ateitimi Bendradarbiavimas su kitomis vietos (regionų) organizacijomis
Užduotys	Kolekcionavimas Dokumentavimas Tyrimai Konservavimas Tarpininkavimas (perteikimas)	Kolekcionavimas Dokumentavimas Tyrimai Konservavimas Tarpininkavimas Tęstinis mokymas Vertinimas

Šiuolaikinis muziejus orientuotas ne tik į paveldą, bet ir į visuomenę, todėl planuojant muziejų veiklą ir plėtrą, pirmiausia būtina nustatyti tikslines muziejaus grupes ir jų poreikius.

Rūta Šermukšnytė (2012: 150) teigia, kad *tradicinis* muziejus tai pasyviai prisiderinusi prie aplinkos įstaiga, kuriai būdinga orientacija į rezultatą, eksponatų demonstravimas, dėmesys praeičiai. *Naujasis* muziejus – tai įstaiga, siekianti nuolat atsinaujinti. Čia pabrėžiamas kūrybiškumas, suprantamumas visiems, pažinimo procesas, nevengiama eksponuoti kopijų, dėmesys sutelkiamas ne vien į praeitį, bet ir į dabartį. Tačiau šios autorės požiūris į tradicinį ir šiuolaikinį muziejų skiriasi nuo Užpelkienės ir Navickaitės (2009) požiūrio tuo, kad neakcentuojama orientacija į lankytoją.

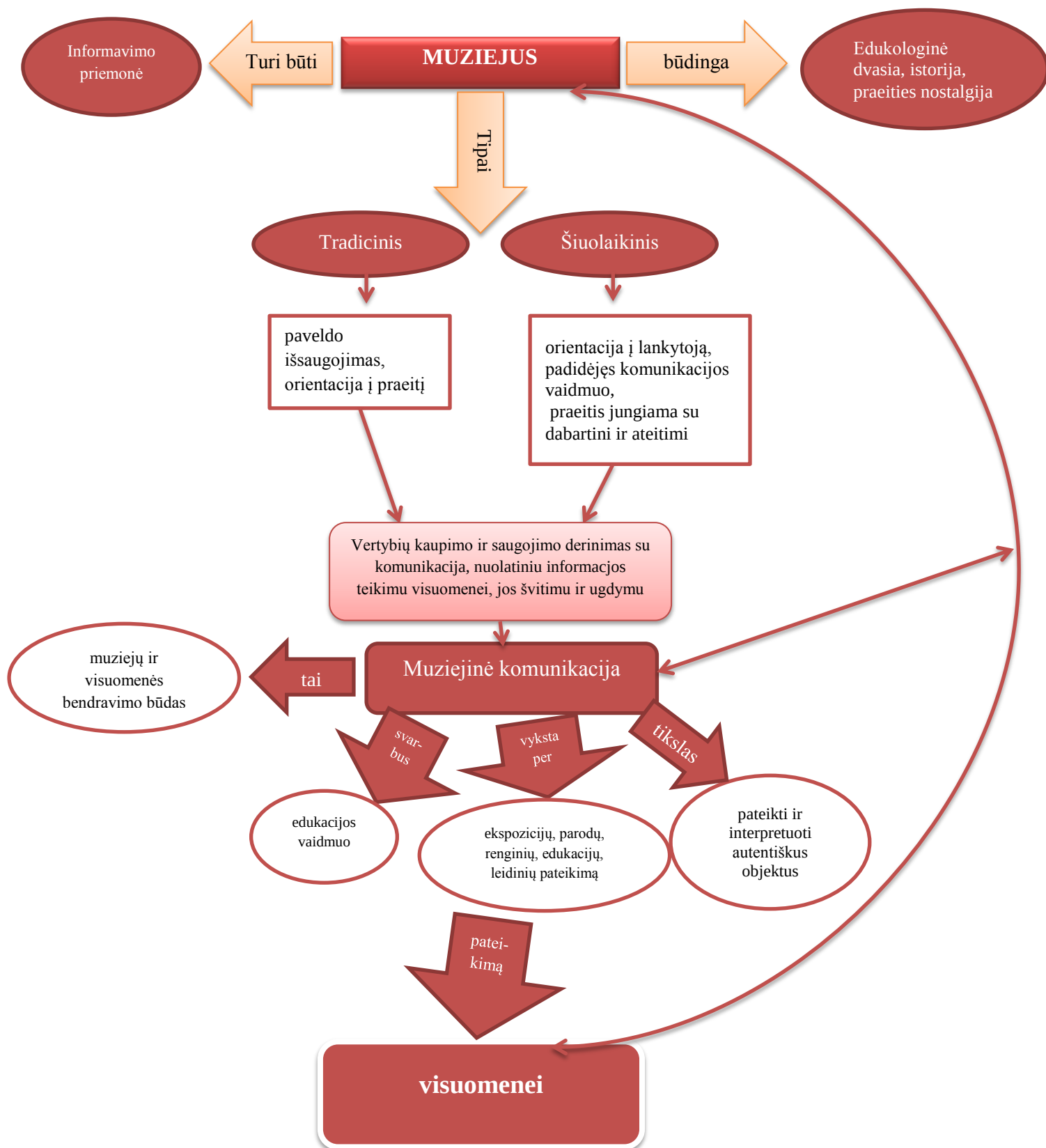
Vadovaujantis užsienio praktika, tikslinga orientuotis į lankytoją, kad paveldas būtų tinkamai suvokiamas. Anot Majos Sobolevos ir Michailo Epiteino (Соболева, Эпитейн 2011: 13), užsienyje muziejaus sėkmingos veiklos rodiklis yra tas, kad pakeista jo koncepcija, ir nuo mąstymo pereita prie dalyvavimo koncepcijos. Pavyzdžiui, Šveicarijoje ant ežero kranto buvo atidarytas archeologinis parkas ir muziejus. Muziejuje lankytojas gali paeksperimentuoti ir save išbandyti datavimo, konservavimo ar restauracijos srityse. Taip pat siūlomos istorijos, biologijos, archeologijos pamokos mokiniams. Tokie dalyvavimai muziejaus veiklose padeda daug geriau įsisavinti informaciją apie paveldo objektus.

Pasak Sobolevos ir Epiteino (Соболева, Эпитейн 2011: 13), pasikeitė muziejaus ir lankytojo bendravimas. Muziejai neturi kitos išeities, kaip atsižvelgti į įvairių grupių interesus. Pasak Žukauskienės (2012: 17), didžiausias šių dienų iššūkis muziejui yra pakeisti požiūrį į lankytoją, siekti užmegzti artimesnius ryšius ir diegti įvairias edukacines programas. Užsienyje muziejai pradėjo dažną ekspozicijų keitimą. Kolekcijos perkeliamos į saugyklas ir vietoje jų eksponuojamos kitos. Taip pat teikiamos papildomos paslaugos: ekskursijos, filmų transliavimai, koncertai. Kartu muziejuose įrengtos bibliotekos, kurios prieinamos vartotojams. Tai padeda pritraukti daugiau lankytojų.

Informacinėje visuomenėje, kuri neatsiejama nuo technologijų, svarbūs informacijos mainai (Bliūdžiuvienė 2009: 185). Tik komunikuodami su visuomenės nariais, t.y. rodydami ir aiškindami kultūros dalykus, muziejai gali egzistuoti ir vykdyti savo funkcijas – kaupti, saugoti, restauruoti, tirti, eksponuoti ir populiarinti. Kad įgyvendintų savo misiją, muziejai turi derinti vertybių kaupimą ir saugojimą su komunikacija, nuolatiniu informacijos teikimu visuomenei, jos švietimu ir ugdymu (Jankevičiūtė 2009: 125). Todėl čia svarbus tampa muziejinės komunikacijos vaidmuo.

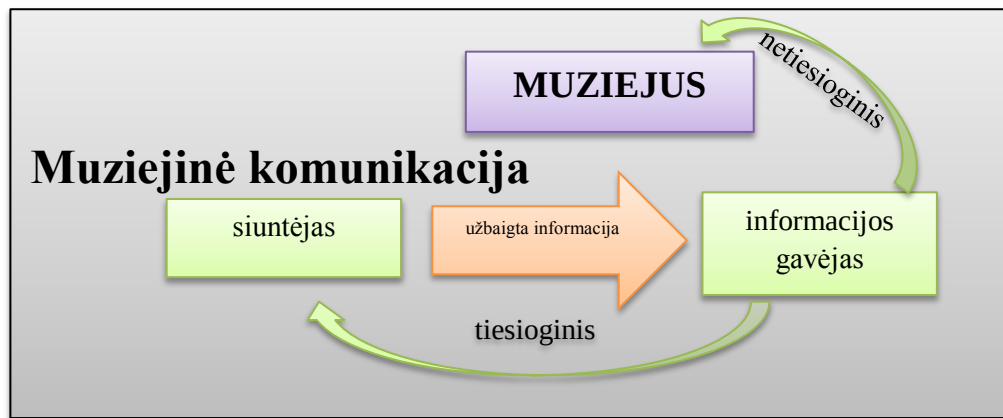
Muziejinė komunikacija – tai muziejų su visuomene bendravimo būdas. Muziejai su visuomene bendrauja per ekspozicijas, parodas, renginius, leidinius ir pan. Skirtingai nei paprastas informacijos perteikimas, komunikacija yra pasikeitimas informacija bent tarp dviejų partnerių. Todėl, kaip ir kalbantis, muziejinė komunikacija turėtų vykti atsižvelgiant į partnerių interesus. Frideriko Vaidacherio (Waidacher 2007) teigimu, muziejinės komunikacijos metu svarbu perteikti prasmę. Jei prasmė neperteikiama, tai lankytojas negali jos rasti. Taigi, planuojant muziejinę komunikaciją turi būti orientuojamasi ir į šį tikslą.

Pasak Laužiko (2009), šiuolaikiniai visuomenės poreikiai formuoja naują komunikacinį muziejinės veiklos tikslą. Klaida, kuri pasitaiko muziejinėje komunikacijoje – noras pasakyti per daug (Долак 2010). Muziejuje neturėtų būti orientuojamasi į populiarios informacijos pateikimą, mokslo žinių perteikimą auditorijai. Tikslas – „sąmoningai atrinkti, išsaugoti ir moksliškai tyrinėti realybės objektus, siekiant užtikrinti tolesnį jų panaudojimą kultūroje, o muziejinė mokslo komunikacija turi būti orientuota į kryptingos, realiame gyvenime veikiančios ir asmeniui bei valstybei svarbios pasaulėžiūros ugdymą“ (Laužikas 2009). Muziejinės komunikacijos vaidmuo muziejuje pateiktas 4 paveiksle.

4 pav. Muziejinės komunikacijos vaidmuo muziejuje
(Sudaryta autorės)

Muziejinė komunikacija gali vykti įvairiais būdais, tačiau, visų pirma, turi taikyti savo pagrindinį principą – pateikti ir interpretuoti autentiškus objektus. Paroda yra itin simboliška raiška, nes pateikiami objektai, kad ir kaip patraukliai atrodytų, liudija ne patys apie save, o yra tam tikros tikrovės, kurią turi suvokti lankytojas, įrodymas. Pasak Vaidacherio (Waidacher 2007: 164), muziejus pirmiausia yra ne žinių įgijimo, o supratimo vieta. Kaip matyti iš 4 pav., pasitelkiant muziejinę komunikaciją, tarp muziejaus ir visuomenės vyksta grįžtamas ryšys, kadangi per paveldą visuomenei siunčiama tam tikra informacija, kuri vėliau suvokiama ir interpretuojama. 5 paveiksle matyti, kaip vyksta muziejinė komunikacija (žr. 5 pav.).

5 pav. Muziejinės komunikacijos proceso modelis
(Sudaryta autorės)

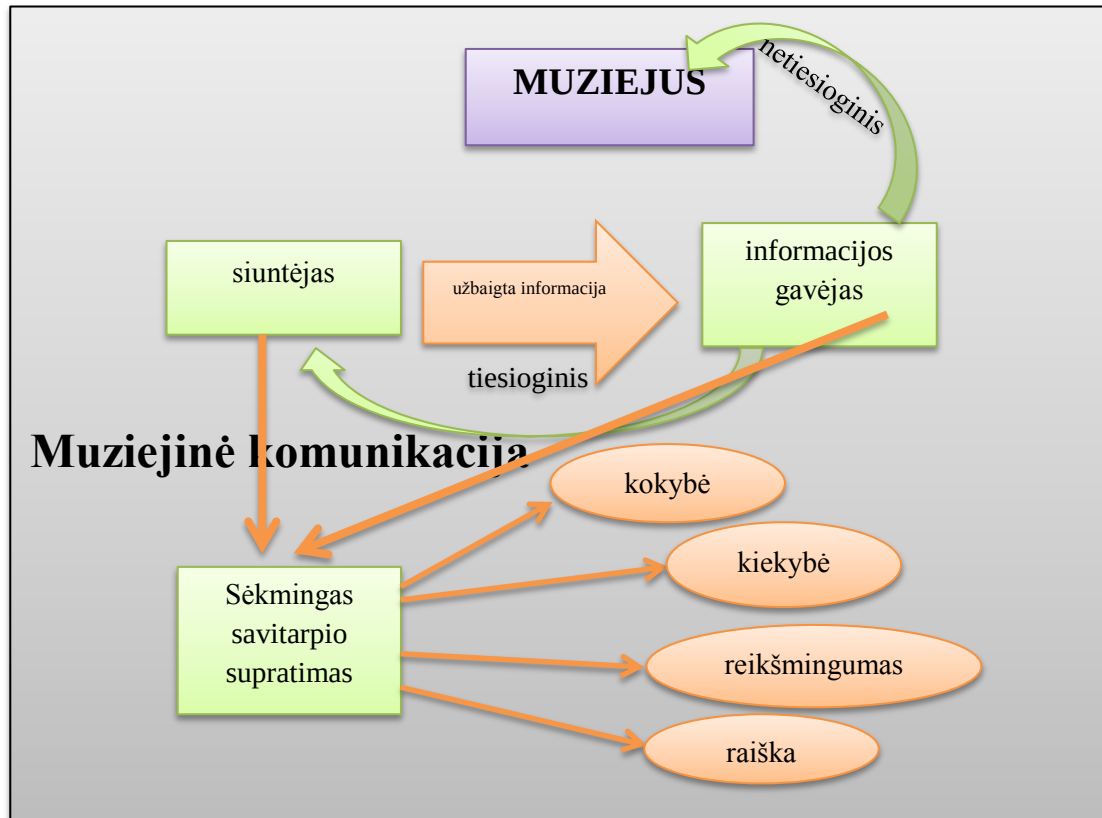
Muziejaus komunikacija vyksta tokiu būdu – siuntėjas (kuratorius) savo informaciją potencialiam gavėjui siunčia ne tiesiogiai, o iš pradžių ją užbaigia. Gavėjas tokią informaciją gali aiškintis atsižvelgdamas į savo suvokimo įpročius. O grįžtamoji informacija galima dviem būdais:

- *tiesioginiu*, kai su kuratoriumi bendraujama tiesiogiai, be tarpininkų;
- *netiesioginiu*, kai lankytojai tiriami apklausomis ir stebėjimais, kai vertinami įvairūs statistiniai duomenys, pvz., lankytojų skaičius ar lankymųsi dažnis.

Pagal Vaidacherį (Waidacher 2007: 158), sėkmingam savitarpio supratimui būdingos tokios nuostatos:

- kiekybė (informacijos tiek, kiek reikia, ne daugiau);
- kokybė (tikrumas);
- reikšmingumas (rodyti tik tai, kas svarbu);
- raiška (aiškumas).

Todėl prie muziejinės komunikacijos modelio (5 pav.) tikslinga prijungti šiuos elementus (žr. 6 pav.).

6 pav. Papildytas muziejinės komunikacijos proceso modelis
(Sudaryta autorės)

Muziejų komunikacijai bei grįžtamajam ryšiui su visuomene labai reikšmingos yra *antrinės* komunikacijos priemonės (Waidacher 2007: 202). Jos gali būti *tiesioginės* ir *netiesioginės*. Greta bendrojo pobūdžio informacinių leidinių, tokių kaip renginių kalendoriai, skrajutės, prospektai, plakatai ir informacinės lentelės, kuriami kito tipo leidiniai – metiniai pranešimai, lankytojams skirti žurnalai, atvirukai, šiuolaikinės kompaktinės plokštelės ir kompiuteriniai diskai, vaizdo ir garso įrašai, kurie skirti ne pajamoms uždirbti, o teikti visuomenei daugiau paslaugų. Be to, muziejai turėtų kiek įmanoma daugiau reikštis spaudoje ir radijuje, teikti interviu, skelbti pranešimus, dalyvauti laidose. Kita antrinės komunikacijos galimybė yra viešose vietose (geležinkelio stotyse, oro uostuose, prekybos centruose) naudojamos vaizdo ir kino, kompiuterinės programos, susijusios su muziejiniais objektais.

Muziejinėje komunikacijoje svarbus ir edukacijos vaidmuo. „Muziejus atlieką šviečiamąją veiklą, kuri nuo kitų švietimo formų skiriasi tuo, kad remiasi savomis, tik jai būdingomis prielaidomis ir siekia

specifinių tikslų“ (Waidacher 2007: 165). Tokio švietimo esmė ta, kad muziejus atlieka švietimo darbą ne tiesiogiai, o suteikia galimybę šviestis. Pasak Vaidacherio (Waidacher 2007: 165) cituojamo Helmuto Zacharias XX a. pab. išleisto straipsnio, muziejinė komunikacija pedagogine prasme yra kaip mokomoji veikla, bet jos priemonės ir informacijos gavėjai sąveikauja visai kitais kanalais. Tačiau tai nereiškia, kad negalime siekti pedagoginių tikslų, kitaip sakant, muziejų panaudoti ugdymui. Prie ugdymo prisideda bibliotekos, archyvai, koncertinės įstaigos, teatrai ir kt., tačiau pačioms institucijoms nėra poreikio save vadinti ugdymo ar mokymosi įstaigomis. Šviečiamasis muziejaus darbas visiškai skiriasi nuo tradicinių pamokų mokykloje. Tai savanoriškas, neformalus švietimas, kur nėra mokymo pakopų, mokymo planų ir egzaminų. Vienas iš svarbiausių šviečiamųjų muziejaus tikslų yra žadinti lankytojų vaizduotę ir plėtoti sąmoningą suvokimą (Waidacher 2007: 169).

Muziejams keliami uždaviniai prisidėti prie formalaus ar neformalaus mokymo, vykdant edukacinę veiklą ir siekiant, kad muziejų teikiamos paslaugos taptų neatsiejama mokymo proceso dalimi (Gaižutytė – Filipavičienė 2012: 49). Tėvai, mokykla bei medijos turėtų vaikams padėti formuoti požiūrį, kad kiekvienas save gerbiantis žmogus turi lankytis muziejuose, nusimanyti istorijoje bei mene. Todėl visame pasaulyje dauguma muziejų orientuojasi į mokyklinio amžiaus lankytojus, kaip į pagrindinę vartotojų grupę. Toks orientavimasis svarbus ne tik šiandienai, tačiau ir ateičiai, kadangi yra tikimybė, kad žmogus, kuris vaikystėje buvo vedamas į muziejus, lankysis ten jau ir būdamas suaugęs, o vėliau atsives į muziejų savo vaikus. Kai kurias pamokas (istorijos, geografijos ir pan.) galima būtų perkelti į muziejaus dirbtuves, kur vaikai galėtų gauti papildomą informaciją apie pamatytus eksponatus.

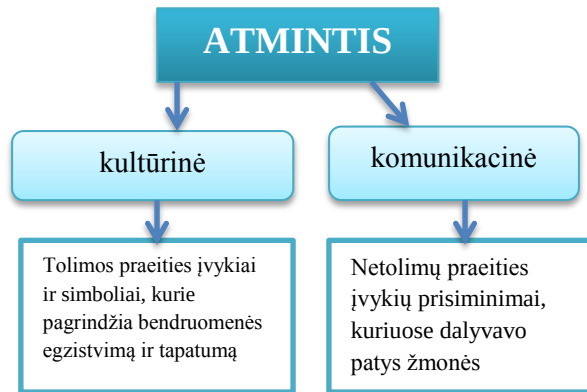
Kaip teigia Žukauskienė (2012: 18), šiuolaikinių muzeologų keliamas pagrindinis tikslas – siekti glaudesnio muziejų bendradarbiavimo su mokslo ir švietimo institucijomis. Kadangi tai padėtų stiprinti meno institucijose dirbančių žmonių kompetencijas, atskleistų įvairius socialinio ir kultūrinio gyvenimo kontekstus, padėtų įgyvendinti įdomias edukacines ir kultūrines programas.

Apibendrinant, galima teigti, kad keičiantis laikams pasikeitė ir muziejaus misija. Šiais laikais didžiausias dėmesys kreipiamas į lankytoją, o ne į objektą. Muziejų veikloje tampa svarbus komunikacijos vaidmuo ir bendradarbiavimas su švietimo institucijomis. Šiuolaikinė muziejaus komunikacija veiksminga tik tuomet, kai ji tarnauja visuomenės poreikiams.

1.3. Paveldo ir komunikacijos sandūra

Nei vienas muziejus nebuvo įkurtas vien paveldo saugojimui. Pasak Jano Dolako (Долак 2010: 108), komunikuojant paveldą, lankytoji turi būti suteikta informacija. Kitaip sakant, paveldas turi būti naudojamas šviečiamajai funkcijai atlikti.

Vienas iš reikšmingų paveldo bruožų, lemiantis bendrą idėjų žmonių grupėse egzistavimą, yra tai, kad atmintis (paveldas) komunikuojama. Manžuch (2008: 130) remiasi Jano Assmanno teorija, kuri leidžia paaiškinti atminties komunikacijos organizavimo būdus šiuolaikinėje visuomenėje. Assmannas, cituojamas Manžuch (2008: 130), išskiria *komunikacinę* ir *kultūrinę* atminties rūšis (žr. 7 pav.).

7 pav. Atminties rūšys
(Sudaryta autorės)

Komunikacinė atmintis siejama su prisiminimais, kurie apima netolimos praeities įvykius. Tai patirtis, kuri buvo įgyta tiesiogiai, kuriuose dalyvavo patys žmonės. Tai lemia ir komunikacinės atminties sklaidos pobūdį – pasakojimus, kuriais prisimenantieji dalijasi tarpusavyje. Kultūrinė atmintis siejama su tolimos praeities įvykiais ir simboliais, kurie pagrindžia bendruomenės egzistavimą ir tapatumą. Taigi, atminties komunikacija muziejuose – tai atminties vaizdinių sklaida pasitelkiant kultūrinius tarpininkus, t.y. kultūros paveldą.

Kiekvienas paveldo objektas turi skirtingą komunikuojamąją reikšmę (Долак 2010: 110). Kiekvienas lankytojas gautą informaciją interpretuoja skirtingai. Muziejus gali tarnauti kaip įvairių kultūrų suartintojas, todėl turėtų būti atsižvelgiama į kiekvienai kultūrai rūpimus dalykus. Pavyzdį pateikia Soboleva ir Epiteinas (Соболева, Эпитейн 2011: 14): lankantis Rusijos muziejuose amerikiečiams rūpi šiuolaikinis rusų tautos gyvenimas, vokiečiams įdomesnis praeities paminklų išsaugojimas, prancūzai ir italai nori pamatyti geriausius kultūros ir meno objektus. Taigi, muziejus turi komunikuoti paveldą atsižvelgdamas ne tik į lankytojo interesus⁴, bet ir kultūrą.

Paveldo informacija ir komunikacija, anot Laužiko (2010: 40), kyla iš paveldo apibrėžimo, kai kultūros paveldas suprantamas kaip „karta iš kartos paveldimos, perimamos, sukurtos ir perduodamos

⁴ **interesas** [vok. *Interesse* < lot. *interesse* – dalyvauti]: svarbus, dominantis, rūpimas dalykas; reikalas; nauda; domėjimasis kuo nors, domesys.

kultūros vertybės, svarbios etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu“. Šiame apibrėžime Laužiko (2010: 40) pateikti paveldo sklaidos kriterijai:

- etninis (paveldas kaip svarbus kolektyvinės tautos atminties objektas);
- istorinis (paveldas kaip istorinio palikimo, istorinės atminties objektas);
- estetinis (paveldas kaip grožis, estetiškos pasaulėžiūros atspindys);
- mokslinis (paveldas kaip mokslinės informacijos šaltinis).

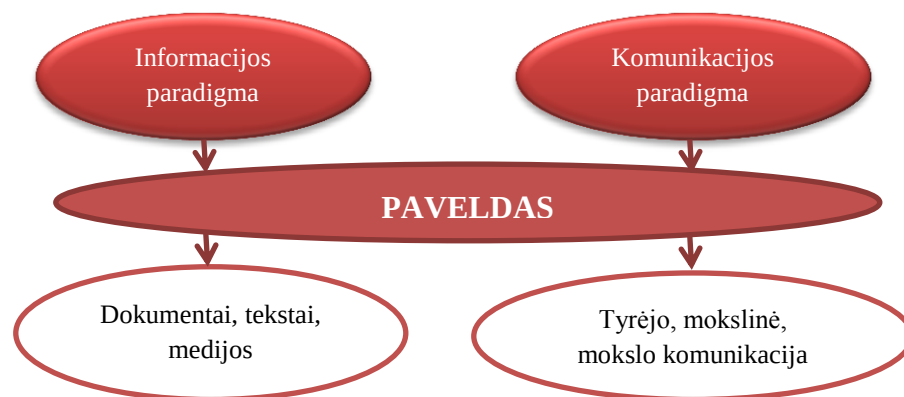
Tačiau, Dolako (Долак 2010: 113) teigimu, šiais laikais muziejuose stengiamasi nebeskirstyti paveldo pagal kriterijus, o sujungti viską į vieną visumą.

Kad paveldas būtų suvoktas, tikslinga taikyti informacijos ir komunikacijos paradigmas, kai paveldo objektas vertinamas kaip reikšmingos, vertos tirti, išsaugoti ir panaudoti kultūroje informacijos laikmena ir nešiklis. Informaciniu ir komunikaciniu požiūriu tyrėją domina ne patys paveldo objektai, o juose esančios informacijos išskyrimas ir valdymas.

Laužikas (2010: 41) išskiria šiuolaikinės paveldo komunikacijos lygmenis:

- paveldo objektas, kaip mokslo tyrimų šaltinis, kurį išskoduodamas šiuolaikinis mokslininkas gali pažinti praeities visuomenės ir kurti antrinius mokslinės komunikacijos tekstus (mokslinius straipsnius, konferencijų pranešimus, monografijas ir t. t.);
- paveldo objektas, kaip tolesnio masinio panaudojimo šių laikų kultūroje objektas – archyve saugomas dokumentas, muziejaus eksponatas, materialinė ar nemateriali kultūros vertybė, kuria remiantis kuriama tretinė, mokslo komunikacijai skirta medžiaga (parodoms, ekspozicijoms, interneto tinklalapiams, televizijos laidoms ir kt.).

Paveiksle pateikta informacijos ir komunikacijos paradigų sąveika su paveldo objektu (žr. 8 pav.).

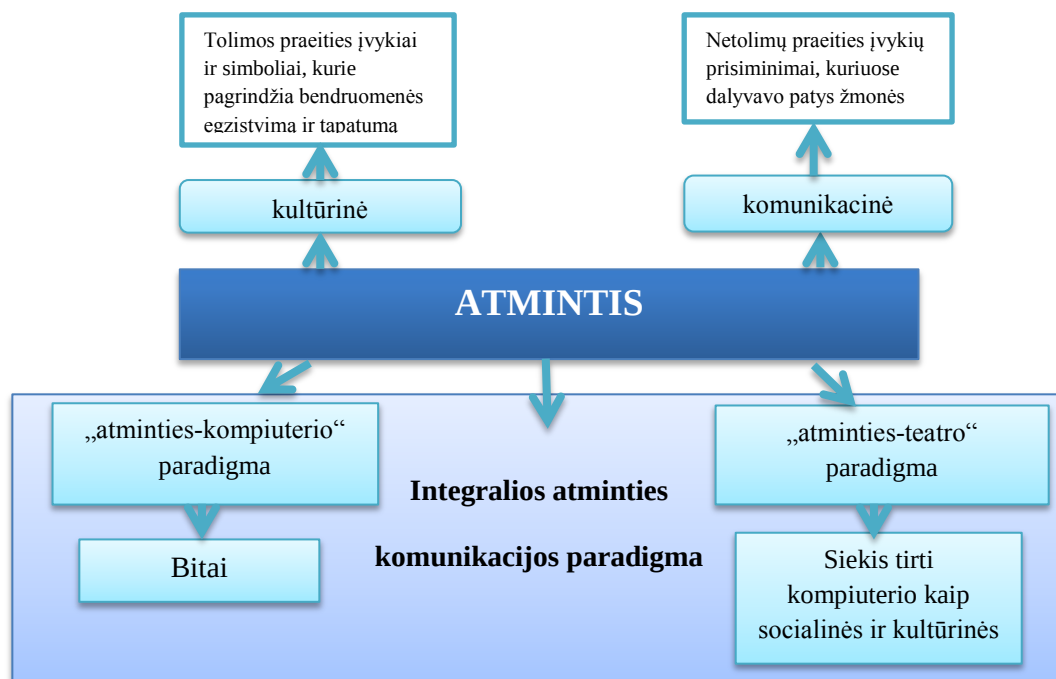

8 pav. Informacijos ir komunikacijos paradigų sąveika su paveldo objektu
(Sudaryta autorės, remiantis Laužiku (2010: 50))

Informacinė paradigma nusako paveldo objektą kaip laikmeną, kurioje saugoma ir kuria perduodama informacija. Paveldas tampa dokumentais, teksta arba medijomis. *Komunikacinės paradigmos* atveju išskiriami trys paveldo komplekso ir paveldo objekto komunikacijos lygiai: tyrėjo komunikacija su paveldo objektu kaip tyrimo šaltiniu, objekto ir mokslinės informacijos apie jį komunikacija su profesionalų auditorija (mokslinė komunikacija) bei paveldo objekto ir informacijos apie jį komunikacija su visuomene (mokslo komunikacija).

Dolakas (Долак 2010: 106) teigia, kad komunikacijos teorija susipina su informacijos teorija. Informacijos teorija remiasi tuo, kad svarbiausia yra informacinis turinys, o ne pats objektas, o komunikacijos teorija – priešingai – koncentruojasi į informacijos perdavimo būdą.

Atminties sutapatinimas su materialiais objektais paskatino dviejų tarpusavyje konkuruojančių komunikacijos paradigmų, kurias galima metaforiškai pavadinti „atminties – kompiuterio“ ir „atminties – teatro“ formavimąsi (Manžuch 2008: 138). Šios paradigmos siejasi su naujų komunikacijos būdų ir priemonių, grindžiamų komunikacijos ir informacijos technologijomis, įsigalėjimu šiuolaikinėje visuomenėje (žr. 9 pav.).

9 pav. Atminties paradigmos
(Sudaryta autorės, remiantis Manžuch (2008))

Atminties sugretinimo su kompiuteriu paradigma siejama su spaudos kultūros įtaka ir universaliomis kalbos idėjomis, įkūnytomis kompiuteriuose, apdorojančiuose bet kokią informaciją skaitmeninio kodo pavidalu. Skaitmeninio kodo esmė yra ta, kad viską galima perteikti vienodai, suskaidant į elementarius elementus – bitus. (Manžuch 2008: 138).

Vienodos bet kokios informacijos, nepaisant jos laikmenos ar perdavimo kanalų, valdymo idėjos turėjo didelį poveikį ir muziejų veiklai, kadangi skaitmeninimas leido pateikti internete muziejų objektus, griauinant tradiciškai nusistovėjusias ribas, nulemtas skirtingų laikmenų valdymo. Skaitmeninant tradiciniai rankraščių, paminklų ar ištisų kraštovaizdžių skirtumai, labai ryškūs materialiam pasaulyje, blunka. Skaitmeninimas ir būtinybė komplektuoti skaitmeninėje aplinkoje sukurtus informacijos išteklius sugriovė ne tik laikmenų priešpriešą, bet ir barjerus tarp archyvų, bibliotekų ir muziejų. Nepaisant teigiamo poveikio kultūros paveldo prieigos plėtrai skaitmeninėje aplinkoje, „atminties – kompiuterio“ paradigma tapo siauros atminties institucijų sampratos įsigalėjimo priežastimi (Manžuch 2008: 139). Ignoruojant socialinius atminties aspektus, muziejus sutapatinamas su jo rinkiniais, o pagrindinis iškeliamas uždavinys – informacijos išteklių valdymas skaitmeninėje aplinkoje.

Skaitmeninėje erdvėje atsiveria galimybės sukaupti milžiniškus kultūros paveldo išteklių masyvus, bet dokumentų ir objektų sankaupa, atskirta nuo interpretacijos konteksto, kuris leidžia konstruoti praeities vaizdinius, tampa beprasmiška.

Vienas iš skaitmeninimo tikslų – *komunikacija*. Kai skatinamas bendradarbiavimas ir bendrų sistemų rengimas tarp mokslinių ir švietimo institucijų, muziejų, archyvų, bibliotekų; užtikrinama informacijos sklaida ir prieinamumas; kuriamos efektyvios paieškos sistemos ir vykdoma skaitmeninė leidyba (Laužikas 2006).

„*Atminties – teatro*“ paradigma nuo „*atminties – kompiuterio*“ skiriasi tuo, kad skatina kurti kompiuterines sistemas, kurių veikimo principai būtų paremti žmogaus veiklos ir jos socialinių bei kultūrinių kontekstų studijomis (Manžuch 2008: 139). Šiuo atveju atgaivinama teatro idėja, kur pagrindinis veikėjas yra žmogus, o teatro mechanizmai ir aplinkui išdėstyti simboliai skatina jį pažinti pasaulį, apžiūrint paveldo objektus. „*Atminties – teatro*“ paradigma susijusi su siekiu tirti kompiuterio, kaip socialinės ir kultūrinės erdvės, potencialą. Tai, kad komunikacijos ir informacijos technologijos tampa žmogaus gyvenimo dalimi ir net leidžia kurti naujas socialinės sąveikos erdves, skatina muziejus plėtoti naujus kultūros paveldo komunikacijos būdus.

Pasak Manžuch (2008: 140), žmogaus ir kompiuterio sąveikos srityje kuriasi naujos tyrimų kryptys – vartotojo patirties dizainas (arba emocinis dizainas), kultūrinė informatika, kuriomis siekiama

priartinti žmogaus ir kompiuterio sąveiką prie natūralių pojūčių. Tačiau taip sukurama tik iliuzija, kadangi iš tiesų individas sąveikauja su objektais, kurie neturi tarpusavio sąsajų, o yra tiesiog sukaupiti.

Paradigma, kuri susieja aukščiau minėtąsias – *integralios atminties komunikacijos paradigma*, kuri susieja į visumą socialinius atminties tikslus, naujus prasmės konstravimo ir sklaidos būdus. Ši veiklos sritis įpareigoja muziejus ir kitas institucijas puoselėti kultūrinę įvairovę, užtikrinti įvairių tautų dialogą, tačiau šis įsipareigojimas kol kas vykdomas vangiai.

Kaip jau buvo minėta ankčiau, paveldui būdingas tam tikras pavidalas (forma) ir simbolinė prasmė (pranešimas), tad, suvokiant komunikaciją kaip pranešimo perdavimo procesą, ypatingą reikšmę turi komunikacijos priemonių, kanalų ir kodų pasirinkimas ir įtaka pranešimo turiniui (Manžuch 2008: 132). Paveldo komunikacija vyksta pasitelkiant tam tikras komunikacijos technologijas, naudojamas konkrečioje bendruomenėje tam tikru laikotarpiu. Manžuch (2008: 132), remdamasi Maršalo McLuhano XI a. pradžioje parašytu straipsniu, teigia, kad komunikacijos technologija, veikdama pranešimo turinį, turi įtakos žmogaus aplinkos suvokimo, mąstymo procesams bei socialiniams santykiams. Šalia teksto naudojamas garsas ir vaizdas išplečia komunikacijos galimybes. Kai rašomoji kalba nėra pajėgi perduoti praktinių žinių, idėjų iliustracijų, tekstas tampa žinių perteikimo priemone. Ypač veiksmingi dinamiški vaizdai, perteikiantys judesį. Paveikslai parodo tai, ką aprašė tekstai, vaizdai perteikia informaciją, suprantamą iš pirmo žvilgsnio (Kligienė 2004: 83). Be šiuolaikinės technikos neįmanoma būtų parengti muziejaus prezentacijų (Долак 2010: 114). Taip pat technika turėtų būti tik pagalbinė priemonė objektui pristatyti. Fotografavimo, filmavimo technologijos, televizija ir kompiuterinės sistemos padeda sukurti tikroviško ir visapusiško realybės atspindžio iliuziją. Nors vertindami komunikaciją šiuolaikinėje visuomenėje teoretikai įžvelgia tiesioginio bendravimo stoką, įvardijama didžiausia problema, kad objektai atsiejami nuo simbolinių kontekstų, kurie leistų konstruoti atminties vaizdinius.

Natūralu, kad skaitmeninės medijų technologijos įsiveržia ir į muziejus, kadangi to reikalauja pasikeitę lankytojų poreikiai. Sparti informacinių technologijų plėtra atvėrė galimybes muziejų tobulėjimui. Muziejus savo paveldą komunikuoja pasitelkdamas parodas bei ekspozicijas, virtualius muziejus, įvairias programas (taip pat ir edukacines), muziejaus leidinius (žr. 10 pav.).

10 pav. Šiuolaikinės muziejaus paveldo komunikacijos formos

(Sudaryta autorės)

Seniau muziejuje buvo naudojamos panašios formos paveldui pristatyti, tačiau pasikeitė paveldo pristatymo būdai. Muziejus priverstas prisitaikyti prie pasikeitusių lankytojų poreikių, o, pasak Nastazijos Keršytės (2007), patys muziejininkai naujų technologijų diegimą ne tik muziejinėje veikloje, bet ir paveldo pristatymo procese vertina kaip muziejų modernizavimo svarbią sąlygą. Naujų technologijų poreikis pasireiškia ne tik muziejų apsaugos sistemoms, ekspozicijų, saugyklų įrangai, muziejinių vertybių apskaitai ir skaitmeninimui, muziejų pastatų renovacijai, bet ir muziejinės komunikacijos ir edukacijos plėtrai.

Toliau plačiau aptariamos 10 paveiksle pateiktos paveldo komunikacijos formos.

1.3.1. Virtualūs muziejai

Kultūros paveldo objektai, dominantys vartotojus, kartais sunkiai prieinami dėl jų saugojimo vietos ar fizinės būklės, todėl šiuolaikiniai muziejų kultūros paveldo projektai įgyvendinami skaitmeninėje terpėje (Bliūdžiuvienė 2009: 193). Tačiau muziejui persikėlus į virtualią erdvę, jis tampa kultūros ir turizmo industrija (Gaižutytė – Filipavičienė 2012: 48), todėl kyla grėsmė tapatumui. Gaižutytė –

Filipavičienė (2012: 48), cituodama Danutės Mukienės 2003 m. parašytą straipsnį, teigia, kad informacinė ar edukacinė svetainė, portalas, virtuali paroda ar ekspozicija šiandien kiekvienam šiuolaikiniam muziejui jau yra būtinybė.

1996 m. Tokijo universitete įsteigto skaitmeninio muziejaus tikslas – siūlyti naujas ateities muziejų formas, kuriose būtų pasitelkiamos skaitmeninės technologijos vykdančios visas muziejaus funkcijas – komplektavimą, saugojimą, tyrinėjimą, eksponavimą bei edukacinę veiklą (Gaižutytė – Filipavičienė 2012: 52). Virtualūs muziejai turėtų būti suvokiami kaip viena kitą papildanti ir sustiprinanti sistema. Taigi, virtualus muziejus apima kolekcijų *skaitmeninimą*, kurį įgyvendina Lietuvos integrali muziejų informacinė sistema (LIMIS). Paskirtis – „informacijos apie Lietuvos muziejuose sukauptą kultūros paveldą integravimas į bendrą skaitmeninę Lietuvos ir Europos kultūros paveldo erdvę“. Taip pat virtualaus muziejaus elementas yra *muziejų įtinklinimas*.

Muziejaus tinklalapiai, blogai, socialiniuose tinkluose esančios grupės, forumai padeda muziejui tapti matomam. Muziejai gali ne tik skelbti informaciją, bet ir sulaukti atgalinės lankytojų reakcijos, sužinant jų įspūdžius, gaunant kritiką ar pasiūlymus. Gaižutytė – Filipavičienė (2012: 53) įvardija tai, kas ir taip natūralu šiais laikais – prieš vykdami į muziejų, visų pirma, aplankome jo tinklalapį, kad pasitikslintume darbo laiką, renginius, parodas ar, tarkim, adresą.

Marius Jonila (2013) pateikia veiksmus, užtikrinančius sėkmingą muziejaus interneto svetainės funkcionalumą:

- naujienų prenumeratos galimybės;
- atgalinio ryšio sukūrimas (galimybė parašyti pranešimą į el. paštą ar palikti komentarą);
- galimybė pasižvalgyti po virtualias galerijas;
- vizualizacija;
- naujų lankytojų pritraukimas ir sudominimas.

Todėl muziejaus tinklalapis vaidina svarbų vaidmenį prieš jį aplankant realiai.

Žemiau pateiktos Gaižutytės – Filipavičienės (2012: 56 – 57) išskiriamos virtualaus muziejaus komunikacijos priemonių kategorijos.

Programos (applications) ir taikomosios programos (apps). Jose panaudojami sukaupti duomenys bei interneto galimybės. Šiais laikais muziejuose populiari kurti tokio tipo programas išmaniesiems telefonams bei planšetiniams kompiuteriams. Pavyzdžiui, 2013 metų Burbiškio dvare vykusioje tulpių žydėjimo šventėje lankytojai, turėję išmaniuosius įrenginius, galėjo naudotis sukurtu virtualiu dvaro gidu.

Audiogidai. Naudodamasis juo, lankytojas gali susipažinti su paroda be gido. Pasaulio muziejuose yra galimybė įsigyti audiogidus muziejų interneto tinklalapyje. Lietuvos muziejuose ši paslauga ne taip

poplitusi, kadangi paprastai lankytojai naudojami gido paslaugomis ir tik nedidelė dalis muziejų turi audiogidus. Galima įvardyti audiogido privalumą, kad lankytojas gali pats nuspręsti, kokią maršrutą judės, kokią tempą pasirenks, kadangi gidas dažniausiai viską pasakoja greitai, ne visada būna galimybė prie objekto apsisistoti ilgesniam laikui, o, naudojantis audiogidu, galima ilgiau pasigrožėti patinkančiu kūriniu, informaciją apie jį išklausyti keletą kartų, kas neįmanoma naudojantis gido paslaugomis.

Tinklalaidės. Jos talpinamos muziejaus interneto tinklalapyje ir turi edukacinę ir pažintinę funkcijas. Tai reportažai apie parodas ar jų televizinės reklamos, vaizdinės ištraukos iš parodų atidarymo, renginių. Taigi, pateikiant tokią informaciją lankytojai gali domėtis muziejaus veikla.

Socialiniai tinklai. Tai gali būti muziejaus tinklaraščiai – interneto dienoraščiai (blogai), „facebook“, „twitter“ ir kitos socialinių tinklų bendruomenės. Jose dalyvauja tiek patys muziejaus darbuotojai, tiek lankytojai, dalinamasi nuomonėmis, diskutuojama. Kadangi socialinių tinklų vartotojai dažniausiai jauni žmonės, galima daryti prielaidą, kad tokiomis šiuolaikinėmis priemonėmis į muziejų galima pritraukti daugiau jaunosios kartos atstovų.

Edukaciniai ir informaciniai projektai. Jų funkcija – mokytis ir mokyti. Dažniausiai tokio tipo projektai skirti suaugusiems bei vaikams lavinti, taip pat pedagogams mokytis. Muziejų veikloje pasigendama edukacinių programų įvairesnėms lankytojų grupėms – tėvams su vaikais, studentams, pensininkams.

Pavieniai interaktyvūs kioskai. Lietimui jautriame ekrane regima animacinė kūrinio versija ir pateikiama informacija apie įvairius muziejų objektus įvairiomis temomis. Hooper – Greenhill (2006) šį paveldo pristatymo būdą vadina interaktyviu video, kai naudojant kompiuterį su vaizduokliu įdedamas tam tikras video diskas ir lankytojas gali lietimui jautriame ekrane sąveikauti su programa, kuri yra įdiegta video diske. Kai kuriuose Anglijos muziejuose šis būdas plačiai taikomas. Pavyzdžiui, Didžiosios Britanijos sodo paukščių muziejuje lankytojas gali pasirinkti norimą paukštį, pavaizduotą ekrane, ir pamatyti apie jį trumpą filmuką su diktoriaus ir gamtininko Deivido Attenborougho komentarais. Lietuvoje tokie interaktyvūs video beveik nenaudojami.

Multimedijų instaliacijos. Tokias instaliacijas paprastai sudaro tekstai, garsai ir vaizdai – filmuota medžiaga, sustabdyti kadrai. Lankytojas patiria emocijas, jo vaidmuo gali kisti – jis gali tapti filmo žiūrovu ar istorinio įvykio dalyviu. Tokios priemonės puikus būdas sudominti lankytoją.

Taip pat kuriami *animaciniai mokomieji filmai* ir *žaidimai* suaugusiems bei vaikams.

1.3.2. Muziejaus programos

Muziejaus programa – tai visuomenei skirta veikla. Pirmiausia kreipiamasi į lankytojus, taip pat į neformalias grupes (Waidacher 2007: 200). Muziejaus programos gali apimti daug temų – nuo mokslinių tyrimų iki populiarių renginių. Muziejaus programas sudaro trys elementai:

- veikla, kuri vyksta muziejuose, istorinėse vietose ir kitur;
- neformalus švietimas, skirtas savanoriškai publikai;
- motyvacinis, o ne vien faktus perteikiantis metodas.

Šias programas parengia žmonės, kurie pristato muziejaus turinį mėgėjams, tačiau ne specialistams.

Jankevičiūtės (2009: 126) išskiriamos muziejinės programos – *orientavimas, apžiūrėjimas su vadovu, spektaklis, demonstravimas, pranešimas/referatas, vieša diskusija, patarimai/informacija, seminarai/kursai, darbo/studijų grupės, visuomenei skirtos programos* bei *šalutinės programos*.

Orientavimas svarbus dideliuose muziejuose ir parodose. Taip lankytoji padedama susigaudyti ir atsirinkti. Orientavimas gali būti asmeniškai arba automatinė programa – savarankiškas apžiūrėjimas naudojant šiuolaikines akustines arba optines priemones; grupinis lankymasis; įvadinis pokalbis, po kurio apžiūrima savarankiškai.

Apžiūrėjimas su vadovu. Vadovams, kurie atvyksta su grupe, suteikiama tam tikra informacija, kurią vadovas vėliau perduoda savo grupei. Tai aktyvi programa, kūrybiškai įtraukianti lankytojus.

Spektaklis. Papildoma ar aiškinamoji parodos dalis.

Demonstravimas. Kai kurių objektų, originalių darbo principų ir taikymo būdų, taip pat tyrimo, konservavimo ar restauravimo metodų rodymas dalyvaujant lankytojams.

Pranešimas/referatas. Žodinis tam tikro turinio perteikimas. Pranešimai ar referatai papildomi vaizdine ir/ar garsine informacija bei originalios medžiagos rodymu.

Vieša diskusija. Išplečia temos aptarimo galimybes.

Patarimai/informacija. Atitinkamos darbo srities klausimai gali būti keliami individualiuose pokalbiuose arba viešai.

Darbo/studijų grupės, klubai. Formalūs muziejaus organizuojami sambūriai, kuriems vadovauja muziejaus darbuotojai ir kur nagrinėjamos tam tikros temos.

Visuomenei skirtos programos. Suveda muziejus su galimais lankytojais (pvz., įmonės darbuotojais, moksleiviais) arba su iš anksto užsirašiusiais dalyviais planinėms išvykoms ar kelionėms tam tikriems darbams atlikti (ekskursijos, stebėjimai, duomenų rinkimas).

Šalutinės programos. Papildo muziejaus bendravimą su visuomene įvairiais renginiais (koncertai, vaidinimai, minėjimai). Žinoma, tokia veikla muziejams nėra būdinga, tačiau tai padeda suartėti su visuomenės kultūriniu gyvenimu.

Esant reikalui tam tikras programas galima derinti, taip į programas pritraukiant skirtingų poreikių turinčius lankytojus. Visose programose taikomos šiuolaikinės informacinės technologijos muziejaus programas leidžia priskirti prie šiuolaikinės muziejaus paveldo komunikacijos.

1.3.3. Edukacinės programos

Šiuolaikinės žinių visuomenės kontekste muziejai, kaip išskirtinės mokymosi įstaigos, užima ypatingą vietą. Todėl juose turi būti sudaroma galimybė nuo ankstyvos vaikystės iki senyvo amžiaus visiems, norintiems gilinti savo žinias. Didžiausia problema Lietuvoje – edukacinių programų organizavimas tik moksleiviams. Užsienio muziejuose programos organizuojamos įvairioms lankytojų grupėms: šeimoms, bendruomenės atstovams, meno mylėtojams, neįgaliesiems, tautinių mažumų grupėms, pagyvenusių žmonių grupėms ir, savaime aišku, moksleiviams ir studentams.

Pasak Nidetos Jarockienės (2010: 47), rengiant muziejaus edukacinės veiklos strategiją, labai svarbu numatyti mokymo(si) objektą. Pavyzdžiui, Lietuvos nacionalinio muziejaus mokymo(si) objektas – Lietuvos istorija ir kultūra, Lietuvos dailės muziejaus – vaizduojamoji, taikomoji dailė, liaudies menas ir t.t. Tai taip pat priklauso nuo muziejaus pobūdžio.

Edukacinės programos turėtų būti kuriamos ikimokyklinio amžiaus vaikams, moksleiviams, studentams, tėvams su vaikais, pensininkams, neįgaliesiems, turistams.

Edukacinės programos neįgaliesiems. Turi būti sukurtos vienodos sąlygos visiems – tiek sveikiems, tiek neįgaliesiems žmonėms dalyvauti bet kokioje veikloje. Tokiu būdu neįgalieji įgyja savivertę ir visavertį bendravimą, sveikieji visuomenės nariai keičia savo moralines nuostatas, mokosi vertinti kiekvieną žmogų nepriklausomai nuo jo negalios. *Regėjimo negalią* turintiems lankytojams galėtų būti kuriamos programos, kurias sudarytų užsiėmimai, dailės, amatų būreliai ir studijos, organizuojamos liečiamosios parodos (Jarockienė 2010: 87). *Klausos negalią* turintiems lankytojams turėtų būti parengtos programos gestų kalba, pateikta kuo daugiau informacijos apie tai, kas siūloma šiems lankytojams muziejuje, parengta papildomos vaizdinės medžiagos. Rengiant edukacines programas *protinę* ir *psichinę negalią* turintiems lankytojams, muziejus, visų pirma, turi turėti edukatorių, kuris turėtų specialių žinių, kaip elgtis su šio tipo neįgaliaisiais. Turi būti sukurta draugiška aplinka, parengti trumpi informaciniai leidiniai ar garso gidai. Lankytojams su *fizine negalia*, visų pirma, turėtų būti pritaikyta pati muziejaus

aplinka, reikia užtikrinti, kad erdvės, skirtos judėjimo negalią turintiems lankytojams, būtų prieinamos, neužstatytos, taip pat vertėtų apgalvoti, kokiame aukštyje kabinami paveikslai, sumontuota kompiuterinė technika. Taigi, galima teigti, kad Lietuvoje neįgalūs žmonės yra ta grupė, kuriai labiausiai trūksta dėmesio. Norint, kad neįgalieji lankytųsi muziejuose, reikia įdėti daug pastangų, turėti finansinių galimybių ir panaudoti naujovišką techniką neįgaliųjų komfortui garantuoti.

Senjorams lankymasis muziejuose svarbus dėl bendravimo ir savirealizacijos galimybių. Galėtų būti kuriamos programos seneliams, pvz., „Į muziejų – su vaikais“.

Šeimoms, turinčioms vaikų, svarbi socialinė sąveika su savo vaikais ir turiningas laisvalaikio leidimas. Todėl galėtų būti organizuojamos programos, susijusios su religinėmis ir kalendorinėmis etninėmis šventėmis, kūrybinės klasės: tapyba, drožyba, lipdyba, meno istorijos, istorijos tyrinėjimai, geneologinio medžio kūrimas, knygos kūrimas.

Turistams pritraukti reikalingos priemonės: gidai, videofilmai, skaidrių filmai, specialūs renginiai, išskirtiniai eksponatai, istorijos apie juos. Turistams turėtų būti įdomūs tokie renginiai, kurie susiję su Lietuvos papročiais, istorija, pavyzdžiui, Ukmergės rajone, Deltuvos miestelyje organizuojama Deltuvos mūšio inscenizacija jau tapo kiekvienų metų tradicija.

Taigi, Lietuvoje vykdomos edukacinės programos, dažniausiai skiriamos moksleiviams. Vertėtų skirti daugiau dėmesio edukacinių programų šeimoms, senjorams, neįgaliesiems, studentams bei turistams steigimui, kadangi muziejus turi tapti įstaiga, atvira visoms lankytojų grupėms.

1.3.4. Muziejaus leidiniai

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, muziejuose 2011 metais buvo sukaupta daugiau nei 6,5 mln. eksponatų ir jų skaičius kasmet didėja. Muziejuose kaupiamas ir saugomas kultūros paveldas turi būti kuo išsamiau pristatytas esamiems ar būsimiems lankytojams, todėl pasitelkiamos ne tik parodos, ekspozicijos, konferencijos, įvairios programos ir šventės, bet ir įvairūs tradiciniai ir skaitmeniniai leidiniai. Pasak Skaidos Vaicekauskienės (2011), geras elektroninis leidinys – tai ne tik gerai išdėstytas ir techniškai tvarkingas kūrinys, tačiau ir protingų, gerai suformuluotų idėjų išraiška su tinkama struktūra.

Vaidacheris (Waidacher 2007: 202) muziejinius leidinius skirsto į *populiariusius* ir *profesinius*. Populiarieji leidiniai skirti plačiajai visuomenei arba nespecialistų grupėms. Tai gali būti įvairios brošiūros, parodų katalogai, informaciniai leidiniai ir pan. Profesiniuose leidiniuose išsamiai pristatomi muziejaus rinkiniai ir tyrimų rezultatai. Jie skirti specialistams.

Pasak Jankevičiūtės (2009: 130), leidiniai turi pasiekti kuo didesnę auditoriją, todėl turėtų būti platinami visuomenei patogiais priėjimo būdais, o tokia leidinių platinimo strategija, kaip įsigijimas tik pačiuose muziejuose, neturėtų būti praktikuojama.

Muziejaus leidiniai gali būti pristatomi įvairių renginių metu. Pavyzdžiui, 2012 metų spalio 22d. Trakų istorijos muziejuje vyko renginys, skirtas architektui, Trakų miesto ir pilių tyrinėtoji, kultūros paveldo vertintojui bei žinovui Stanislovui Mikulioniui atminti. Renginio metu buvo pristatytas leidinys „Stasį Mikulionį prisimenant“.

Jankevičiūtė (2009: 127) išskiria tris leidybos organizavimo muziejuose modelius:

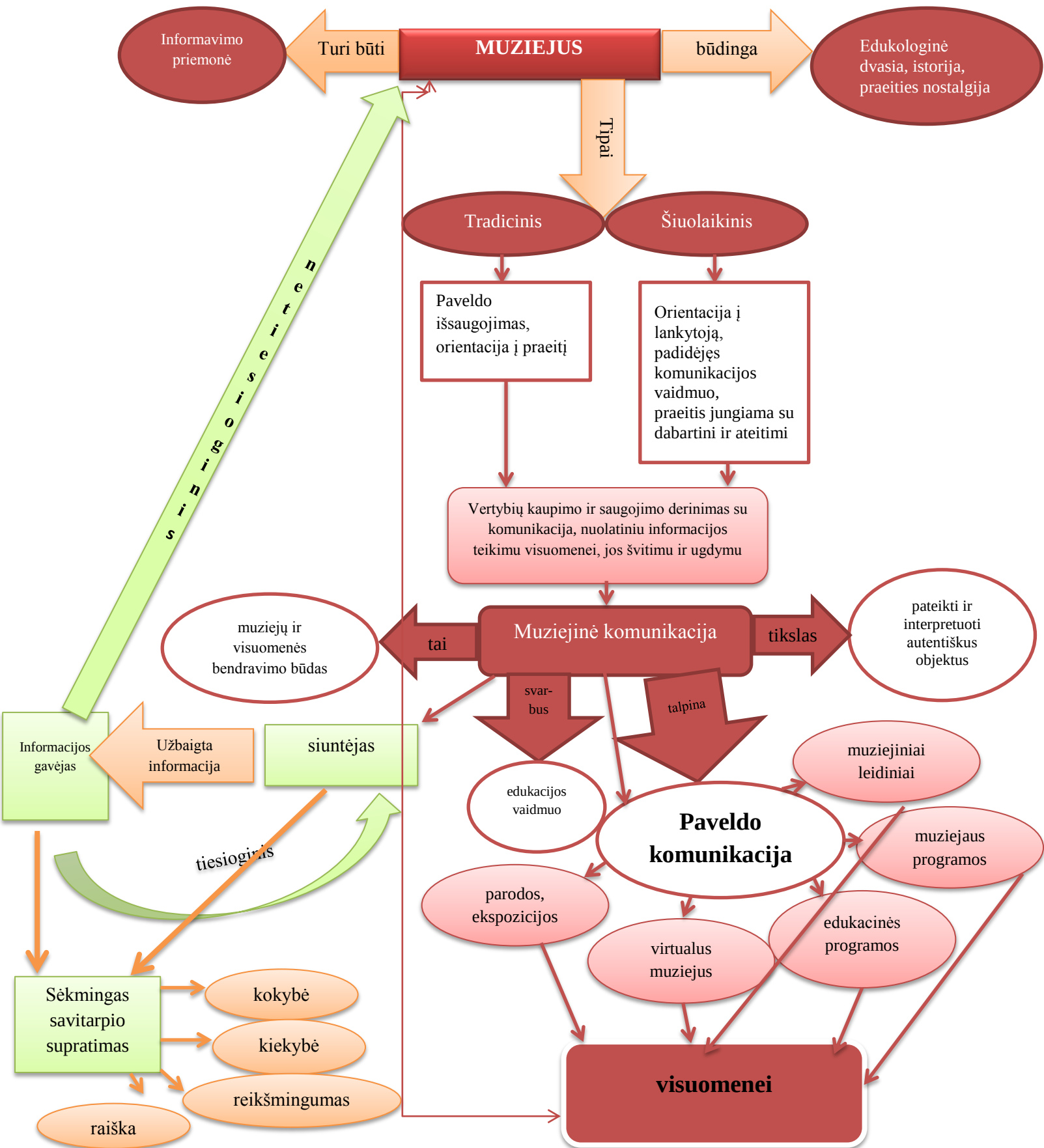
- leidybinę veiklą muziejuose vykdo specialus skyrius – leidybos padalinys.
- leidybinę veiklą vykdo kiti muziejaus padaliniai.
- leidybos projektus muziejuose vykdo patys darbuotojai.

Lietuvos muziejuose dažniausiai leidybinę veiklą vykdo patys darbuotojai.

Muziejų leidiniai yra kruopštaus parengiamojo darbo rezultatas, todėl turi pateikti naujausią žinių ir informacijos lygį (Jankevičiūtė 2009: 128).

Taigi, norint išleisti kokybiškus leidinius, reikia, kad muziejuje būtų šios srities specialistų. Kadangi šiais laikais pabrėžiama kvalifikuoto personalo muziejuose stokos problema, todėl ši sritis turėtų būti tobulinama. Taip pat leidiniai turėtų būti platinami interneto erdvėje, kadangi taip jie taptų labiau prieinami visuomenei.

Apibendrinant galima pateikti vientisą šiuolaikinės muziejaus paveldo komunikacijos modelį (žr. 11 pav.).

11 pav. Šiuolaikinės muziejaus paveldo komunikacijos modelis

(Sudaryta autorės)

Taigi, vienas svarbiausių paveldo bruožų yra galimybė jį komunikuoti, ir, atsižvelgdamas į pakitusius visuomenės poreikius, muziejus turi jį komunikuoti kuo šiuolaikiškesnėmis formomis: virtualiais muziejais, įvairiomis muziejaus programomis, edukacinėmis programomis bei leidiniais, pasitelkiant šioms formoms komunikuoti šiuolaikines informacines technologijas. Tokie paveldo komunikacijos sklaidos būdai padeda geriau informuoti visuomenę ir pritraukti daugiau lankytojų. Vyksta muziejaus ir lankytojo komunikacija, kurios sėkmė pasireiškia grįžtamoju ryšiu.

Apibendrinant, paveldas yra ne tik įprastos, bet ir moksliniu požiūriu svarbios informacijos saugotojas ir ryšio su praeitimi užmezgimo tarpininkas. Paveldas skirstomas į *materialųjį*: kilnojamąjį ir nekilnojamąjį, bei *nematerialųjį*: dvasinį arba žodinį. Keičiantis visuomenės poreikiams, pasikeitė ir muziejų požiūris, kadangi didžiausias dėmesys šiais laikais kreipiamas į lankytojus, bendradarbiavimą su kitomis institucijomis. Taigi, svarbus tampa komunikacijos vaidmuo. Sėkmingos muziejinės komunikacijos su lankytoju rezultatas – grįžtamasis ryšys. Muziejui, kurio veikloje naudojamos šiuolaikinės technologijos, lengviau pristatyti paveldą, nes tai darant vaizdžiai, lankytojams lengviau įsiminti informaciją, pritraukti daugiau lankytojų bei užtikrinti sėkmingą grįžtamąjį ryšį.

2. UKMERGĖS KRAŠTOTYROS MUZIEJAUS ŠIUOLAIKINĖS PAVELDO KOMUNIKACIJOS TYRIMO METODIKA IR REZULTATŲ ANALIZĖ

Šiame skyriuje aprašomi Lietuvos muziejų tipai, veikla ir finansavimo aspektai. Apibūdinama Ukmergės kraštotyros muziejaus veikla. Pateikiama tyrimo metodika. Analizuojami ir apibendrinami anketinės apklausos bei interviu rezultatai.

2.1. Lietuvos muziejų tipai, veikla, finansavimas

Remiantis Lietuvos muziejų interneto tinklalapiu, muziejus yra „nesiekianti pelno, vieša, nuolat tarnaujanti visuomenei bei jos tobulėjimui, atvira lankytojams kultūros įstaiga. Svarbiausia muziejaus veikla – kaupti, saugoti, restauruoti, tirti, eksponuoti bei populiarinti materialines ir dvasines kultūros vertybes bei gamtos objektus“.

Lietuvos muziejai yra steigiami skirtingų institucijų, todėl pagal pavaldumą skirstomi į:

- nacionalinius (steigiami Kultūros ministerijos), pvz., Lietuvos dailės, Lietuvos nacionalinis muziejai, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai;
- respublikinius (steigiami Kultūros ministerijos arba kitos valstybės valdymo institucijos), pvz., Kauno IX forto, Tado Ivanausko zoologijos muziejai;
- savivaldybių (steigiami savivaldybės), pvz., Ukmergės kraštotyros, Molėtų krašto muziejai.
- žinybinius (steigiami viešųjų juridinių asmenų, įstaigų, organizacijų), pvz., genocido aukų, kalbos, kelių muziejai;
- kitus (viešąsias įstaigas, privačius, visuomeninius, mokyklų), pvz., viešoji įstaiga S. Brundzos automobilių ir transporto muziejus; privatus muziejus – A. Jonušo žemaitiška – japoniška sodyba – muziejus; visuomeninis – Arklininkystės muziejus; mokyklos – Ukmergės A. Smetonos gimnazijos istorijos muziejus.

Taip pat Lietuvoje veikia 10 virtualių muziejų.

Lietuvos muziejuose saugomi įvairūs rinkiniai, todėl pagal jų rūšį muziejai skirstomi į: archeologijos, etnografijos, gamtos, istorijos, literatūros, meno, mokslo, technikos, kraštotyros, memorialinius ir kt.

Muziejuose ne tik įsigijami eksponatai ir saugoma juose esanti svarbi informacija, bet ir tyrinėjami rinkiniai, atskleidžiamos naujos žinios, kurios platinamos visuomenei, bendradarbiaujama su švietimo įstaigomis, rengiamos įvairios edukacinės programos, ekspozicijos, parodos, organizuojami su muziejaus veikla susiję renginiai.

Kad muziejus galėtų tinkamai vykdyti savo veiklą, labai svarbus tampa finansavimo aspektas. Remiantis Lietuvos Respublikos muziejų įstatymo 18 straipsniu,⁵ nacionaliniai muziejai finansavimą gauna iš valstybės biudžeto ir „nacionaliniam muziejui išlaikyti skiriama suma nurodoma Lietuvos valstybės biudžete atskira eilute“ (Lietuvos muziejų įstatymas). Respublikiniai, apskričių, vietiniai, žinybiniai ir nevalstybiniai muziejai finansuojami iš steigėjo lėšų. Tai reiškia, kad nacionaliniai muziejai turi daugiau galimybių šiuolaikiškai pristatyti paveldą. Pastebima, kad dauguma Lietuvos muziejų turi savo interneto svetaines, tačiau Ukmergės kraštotyros muziejus savo interneto svetainės nebeturi, nes neužteko lėšų už ją susimokėti metų gale. Mokestis už muziejaus interneto svetainę nėra didelis, o savivaldybė neskyrė net tokios mažos sumos šiai šiuolaikinės komunikacijos daliai. Taigi, galima daryti prielaidą, kad savivaldybė atsainiai žiūri į muziejaus paveldo sklaidos formų tobulinimą šiuolaikinėmis priemonėmis. Pasirinkta tirti Ukmergės Kraštotyros muziejaus veiklą, kadangi šiame muziejuje šiuolaikinės komunikacijos priemonės beveik nenaudojamos, o tai yra galima sumažėjusių lankytojų priežastis.

2.2. Ukmergės kraštotyros muziejaus veiklos apibūdinimas

Ukmergės kraštotyros muziejus buvo įkurtas 1944 m. gegužės 6 d. Jį įsteigė Ukmergės savivaldybė. 1946 m. muziejus turėjo 468 eksponatus. Pirmieji eksponatai buvo Lietuvos dailininkų dovanoti paveikslai bei skautų ir kraštotyrininkų išsaugotos kolekcijos. Šiuo metu muziejaus rinkinį sudaro archeologijos, gamtos, etnografijos, numizmatikos, ikonografijos, tautodailės eksponatai, kurie atspindi krašto istorinę ir kultūrinę praeitį nuo V a. iki XXI a.

Muziejiniu požiūriu itin vertingi eksponatai yra apskrities dievdirbių skulptūrėlės, tekstilės, numizmatikos rinkiniai bei unikalus Žemaitkiemio meteoritas. Muziejuje eksponuojamos paukščių ir gyvūnų iškamšos, drugelių kolekcija. Pristatomi archeologiniai Obelių senkapių radiniai, Pabaisko mūšio ir Magdeburgo teisių suteikimo Ukmergei įvykiai bei apskrities dievdirbių ir kalvių kūriniai. Įrengti apie

⁵ Lietuvos respublikos muziejų įstatymas 2013. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gruodžio 6 d.]. Prieiga per internetą http://www.muziejai.lt/prev_vers/Informacija/Teisiniai_aktai_a.htm

valstiečių ir bajorų buitį pasakojantys kambariai. Eksponuojami valstiečių ir miestiečių verslų įrankiai, pristatomi politiniai įvykiai.

Muziejuje supažindinama su Lietuvos politinėmis santvarkomis, miesto pramonės vystymusi. Pristatomas prezidento A. Smetonos gyvenimas ir veikla, I – ojo Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio pėstininkų pulko vaidmuo 1923 – 1939 m. miesto visuomenės gyvenime. Muziejus siūlo kopimą į senosios gaisrinės bokštą.

Muziejuje nuolat rengiamos parodos, kuriose pristatomi muziejaus rinkiniai, kitų Lietuvos muziejų parengtos parodos, Ukmergės krašto bei Lietuvos menininkų kūryba.

Muziejus vykdo kultūrinę bei šviečiamąją veiklą: organizuojami kultūriniai ir kiti renginiai, vedamos krašto istorijos pamokos, vedamos edukacinės programos, rengiamos vasaros poilsio stovyklos socialiai remtinų šeimų vaikams, vykdomi etnokultūros projektai, siekiant pritraukti moksleivius.

Muziejaus pastate Kęstučio aikštėje, fonduose⁶, kurių plotas nėra didelis, saugoma apie 41 284 tūkst. didesnę vertę turinčių eksponatų, iš jų apie 500 nuolat eksponuojama. Per metus iš fondų pajuda apie 3000 muziejaus daiktų – jie rodomi parodose Užugiryje ir Vepriuose, Ukmergėje. Nauji muziejaus daiktai atkeliauja įvairiais būdais. Jie nuperkami už simbolinį mokestį, nes eksponatų įsigijimui pastaraisiais metais lėšų neskiriama.

Muziejus 2012 m. sulaukė 8856 lankytojų, tarp jų buvo ir į edukacines pamokėles ateinantys moksleiviai bei mokytojai, parodų ir renginių lankytojai. Muziejaus padaliniai yra įsikūrę Vepriuose bei Užugiryje.

2.3. Tyrimo metodika

Šiais laikais klasikinio muziejaus, kaip retenybų ir senienų saugotojo, įvaizdis kinta, kadangi informacinėms technologijoms tampant mūsų gyvenimo dalimi, muziejus kinta, siekdamas prisitaikyti prie lankytojų poreikių. Šių dienų muziejai stengiasi suartėti su lankytojais, suprasti jų reikmes ir prie jų prisiderinti.

Kaip teigia Jelena Mastenica (Мастеница 2005), naujausia muziejaus uždarmo įveikimo forma – elektroninė erdvė. Vartotojo įtraukimas į interneto bendruomenę dažniausiai vyksta per muziejaus interneto tinklalapius. Taip atsiranda dialogas ir komunikacija. Tad muziejus turi atsižvelgti į lankytoją, jo

⁶ sandėliuose

poreikius, taip pat į komunikacijos priemones, kurios aktualios šių dienų žmogui, ir užtikrinti efektyvią paveldo sklaidą.

Problema. Naujosios technologijos skverbiantis į kiekvieno iš mūsų gyvenimą, modernėja ir muziejai. Kuriamos interneto svetainės, leidiniai, skaitmeninamas paveldas ir panašiai. Tai padeda muziejui būti labiau prieinamam, o komunikuojant paveldą šiuolaikinėmis technologijomis, lankytoji lengviau įsiminti istorijas, susijusias su juo. Ukmergės kraštotyros muziejuje šiuolaikinės komunikacijos priemonės nėra plačiai taikomos, todėl visuomenė negali visapusiškai pažinti paveldo. Taigi, svarbu tampa tai, kaip vertėtų išnaudoti informacines technologijas, kad muziejaus paveldo komunikacija patobulėtų ir muziejus taptų traukos objektu.

Teorinėje dalyje buvo išsiaiškinta, kad Lietuvos muziejų paradigma kinta ir ypač svarbi tampa komunikacija ir edukacija. Dėmesys telkiamas į lankytoją, nes be jo muziejus negali įgyvendinti savo misijos. Kadangi šiuo metu įvairios lankytojų grupės nepakankamai įsitraukia į muziejų veiklą, turi būti patobulintos edukacinės programos. Keičiantis lankytojų poreikiams, muziejai priversti paveldo sklaidai pasitelkti šiuolaikines priemones, kurios vaidina svarbų vaidmenį jungiant kultūrą ir meno kūrinius. Šiuo metu šiuolaikinės technologijos neišnaudojamos iki galo. Todėl empiriniam tyrimui buvo pasirinktas Ukmergės kraštotyros muziejus, kadangi jame yra tobulintinų sričių, kurios buvo nagrinėjamos teorinėje dalyje.

Empirinio tyrimo tikslas – ištirti šiuolaikinės Ukmergės kraštotyros muziejaus paveldo komunikacijos įvairovę ir jos poreikį lankytojams, efektyvumą.

Empirinio tyrimo uždaviniai:

- 1) išsiaiškinti Ukmergės kraštotyros muziejaus šiuolaikinės paveldo komunikacijos praktiką ir įvairovę.
- 2) Išsiaiškinti, kaip šiuolaikinė paveldo komunikacija padėtų muziejui tapti traukos objektu.
- 3) Numatyti Ukmergės kraštotyros muziejaus paveldo komunikacijos tobulinimo galimybes ir perspektyvas.

Objektas – Ukmergės kraštotyros muziejus.

Dalykas – Ukmergės kraštotyros muziejuje naudojamos šiuolaikinės paveldo komunikacijos priemonės.

Uždaviniai įgyvendinami atliekant empirinį tyrimą, kuriam empirinė medžiaga surinkta *anketinės apklausos ir interviu metodais*.

Apklausos metodas paprastai taikomas tokiais atvejais:

1. Kai tyrimo dalyko arba atskirų jo charakteristikų neįmanoma pažinti bei ištirti kitais empirinio tyrimo metodais (pvz., eksperimentu arba stebėjimo metu).

2. Kai tyrimo dalykas yra visuomeninės arba individualios sąmonės elementai: poreikiai, interesai, motyvacija, nuotaikos, vertybės, įsitikinimai ir t.t. (Butkevičienė 2011: 4). Todėl buvo pasirinktas būtent šis metodas, kadangi tyrime siekama sužinoti individualių asmenų poreikius, interesus, įsitikinimus.

Empiriniame tyrime derinami *kiekybinis* ir *kokybinis* metodai. *Kiekybiniai* tyrimai apibūdinami kaip statistiniai ar eksperimentiniai, pabrėžiant kiekybinius aspektus, *kokybiniai* kaip *atvejų* tyrimai, akcentuojant, kad remiamasi atskirų atvejų studijomis; pastarieji yra *interpretaciniai* (Kardelis 2007).

Anketinė apklausa yra patogus ir plačiai naudojamas pirminių duomenų rinkimo instrumentas. Interviu gali būti skirstomi į *formalizuotus*, kai klausimai iš anksto numatyti, ir *neformalizuotus*, kur klausimų seka ir jų formalizavimas visiškai laisvi (Kardelis 2007).

Savivaldybių muziejai kuriami vietinei bendruomenei. Tokie muziejai padeda bendruomenei bendradarbiauti ir išsaugoti savo krašto istoriją. Ekspонатams tokio tipo muziejuose suteikiama ypatinga reikšmė, jie tampa ne tik paprastu paveldo objektu, bet turi simbolinę reikšmę, kuri atspindi to krašto istoriją, kultūrą (Мастеница 2005).

Pasak Mastenicos (Мастеница 2005), prioritetinė šiuolaikinio muziejaus lankytojų grupė yra bet kokio amžiaus vaikai, įskaitant ir ikimokyklinukus. Gaižutytės – Filipavičienės (2012) teigimu, edukacinė veikla turėtų tapti neatsiejama mokymo proceso dalimi, o pasak Žukauskienės (2012), šiuolaikinių muzeologų keliamas pagrindinis tikslas – siekti glaudesnio bendradarbiavimo su mokslo ir švietimo institucijomis. Todėl buvo pasirinkta apklausti mokyklinio amžiaus vaikus, kadangi jie labiau supranta muziejaus veiklą nei ikimokyklinukai ir sklandžiau gali išreikšti savo nuomonę.

Kadangi Ukmergės kraštotyros muziejuje yra probleminių sričių, susijusių su paveldo sklaida, todėl būtina jas spręsti (žr. 12 pav.).

12 pav. Sisteminė tyrimo objekto analizė

(Sudaryta autorės)

Ukmergės kraštotyros muziejuje per parodas, renginius, ekspozicijas, edukacines programas, leidinius vyksta paveldo sklaida. Dažniausiai paveldas skleidžiamas mokiniams per edukacines programas, kurias veda muziejaus darbuotojai. Šių programų metu mokiniai įtraukiami į procesą užduodant jiems klausimus, todėl čia pasireiškia atgalinis ryšys. Tarp muziejaus ir mokinio taip pat yra atgalinis ryšys, kadangi vieną kartą aplankę muziejų, jie gali jame apsilankyti ir dar kartą. Taigi, muziejus, jo darbuotojai ir mokiniai yra susiję tarpusavyje, kadangi juos sieja bendra komunikacija.

Hipotezės

Remiantis muziejaus darbuotojos elektroniniu paštu pateiktais duomenimis, Ukmergės muziejuje sumažėjo lankytojų (2010 m. jų buvo 9524, 2011 m. – 9672, 2012 m. – 8856, o 2013 m. iki rugpjūčio mėnesio buvo 4488 apsilankiusiųjų muziejuje), manoma, kad muziejus nedomina lankytojo, todėl galima iškelti pirmąją hipotezę:

H₁ – Ukmergės kraštotyros muziejuje paveldui pristatyti naudojama netinkama praktika, kuri nesudomina lankytojo, o tai sąlygoja jo nesilankymą muziejuje.

Kadangi mokiniai muziejuose lankosi dažniausiai edukacinių programų metu, atvesti mokytojų, o muziejaus nelanko dėl įdomumo, be mokytojų, galima iškelti antrąją hipotezę:

H₂ – muziejaus eksponatai nėra įdomūs mokiniams, o darbuotojai jų nesudomina savo pasakojimais, paveldas nepristatomas vaizdžiai, todėl vieną kartą apsilankęs edukacinėje programoje, mokinys susidaro apie muziejų, kaip neįdomios įstaigos, įvaizdį ir daugiau nebemato tikslo jame lankytis.

Galima daryti prielaidą, kad paveldui pristatyti naudojamos naujosios technologijos galėtų sąlygoti padidėjusį muziejaus lankomumą mokinių atžvilgiu, todėl iškeliama trečioji hipotezė:

H₃ – šiuolaikiškai pristatydamas paveldą muziejus galėtų tapti traukos objektu, kadangi šiuolaikinis jaunimas pripratęs prie šiuolaikinių technologijų ir taip galima būtų jį sudominti.

Yra vykdoma nemažai su šiuolaikine paveldo komunikacija susijusių tyrimų. Pasak Manžuch (2006), kultūros paveldo valdymas skaitmeninėje erdvėje yra dinamiška ir sparčiai besiplėtojanti mokslinių tyrimų ir praktikos sritis. Dėmesio centre yra kultūros paveldo, kaip žmonijos atminties atspindžio, komunikacija laike ir erdvėje pasitelkiant informacines ir komunikacines technologijas. Vykdytas tyrimas siekiant išsiaiškinti tinkamumo naudoti principų taikymo perspektyvas ir iššūkius kuriant ir eksploatuojant kompiuterizuotas kultūros paveldo sistemas. Ruksandros Irinos Popescu (2007) tiriama vidinė ir išorinė muziejaus aplinka, kad būtų galima numatyti efektyvią muziejaus komunikacijos strategiją. Arturas McKay (2007) tiria, kaip suasmeninimas gali būti naudojamas kaip strategija, kuri gali būti panaudota efektyviai komunikacijai tarp parodų ir individualaus vartotojo. Suasmeninimas pasireiškia, kai paroda ar ekspozicija pritaikoma žmogaus interesams. Tyrime iškeliama hipotezė, kad suasmeninimas pagerina lankytojų parodos patirtį. Ukmergės kraštotyros muziejui trūksta informacijos, kas padėtų sudominti lankytojus, ypač jaunimą, kad jie taptų nuolatiniiais lankytojais, ką reikėtų tobulinti, kad paveldo pristatymas būtų efektyvus.

Tyrimo etapai. Empirinis tyrimas vykdytas dviem etapais. 1 – ajame etape apklausti Jono Basanavičiaus gimnazijos, Antano Smetonos gimnazijos, Užupio pagrindinės mokyklos, „Šilo“ pagrindinės mokyklos bei Dukstynos pagrindinės mokyklos mokiniai. 2 – ajame etape – atliktas Ukmergės kraštotyros muziejaus darbuotojų interviu. Tyrimas buvo vykdomas 2013 metų lapkričio 15 – 17 dienomis.

Kiekvienoje mokykloje buvo padalinta po 60 anketų, užpildytos 295 anketos, o penkios anketos nebuvo grąžintos. Buvo bendradarbiauta su minėtų mokyklų mokytojais.

Muziejuje dirba 14 darbuotojų, 3 iš jų buvo apklausti interviu būdu. Į empirinį tyrimą įtrauktų asmenų skaičius pateiktas 2 lentelėje.

2 lentelė. Tiriamųjų imtis

Anketinės apklausos respondentai	Interviu respondentai (informantai)
Jono Basanavičiaus gimnazijos mokiniai Antano Smetonos gimnazijos mokiniai Užupio pagrindinės mokyklos mokiniai „Šilo“ pagrindinės mokyklos mokiniai Dukstynos pagrindinės mokyklos mokiniai	Muziejininkės
Iš viso 295 respondentai	Iš viso 3 informantai

Vienas iš interviu informantų Ukmergės kraštotyros muziejuje dirba 5 metus, antrasis – 7, o trečiasis - net 31 metus, todėl galima teigti, kad informantai turi patirties šioje srityje.

Ukmergės kraštotyros muziejaus šiuolaikinės paveldo komunikacijos tyrimui buvo pasitelkta anketinė apklausa, kadangi tokiu būdu patogiau apklausti mokinius. Popierinės anketos buvo išdalintos tiesiogiai mokiniams mokyklose, kadangi taip lengviausia atgauti didžiąją dalį anketų. Sudarant anketos klausimus, buvo atsižvelgta į Kligienės (2004) kilnojamųjų/nekilnojamųjų vertybių apibrėžimą. Anketinės apklausos metu buvo siekiama išsiaiškinti, kodėl mokiniai lankosi arba nesilanko muziejuose ir kokios priežastys lemtų jų dažnesnį lankymąsi muziejuje. Apklausiai parengtas originalus klausimynas – anketa (žr. A priedą). Anketos klausimų pagrindimas pateiktas 3 lentelėje (žr. 3 lentelę).

Rengiant magistro baigiamąjį darbą atliekamas žvalgomasis tyrimas, todėl anketinės apklausos rezultatai taikomi tik tiriamųjų imčiai ir neatspindi visų mokinių požiūrio į šiuolaikinę muziejaus paveldo komunikaciją.

Ukmergės kraštotyros muziejaus šiuolaikinės paveldo komunikacijos tyrimui taikytas pusiau formalizuotas interviu (žr. B priedą), kai iš anksto numatomi būtini klausimai, tačiau griežtai neformalizuojamas pašnekesys. Tokiu būdu galima sužinoti išsamią informaciją, pasitikslinti tai, kas neaišku, tarp respondento ir klausėjo būna laisvesnė atmosfera (Butkevičienė 2011). Interviu metu remiantis teorinėje dalyje nagrinėtais Užpelkienės ir Navickaitės (2009: 21) (žr. 1 lentelę) klasikinio ir šiuolaikinio muziejų modeliais, buvo aiškinamasi, ar Ukmergės kraštotyros muziejus turi šiuolaikinio

muziejaus bruožų. Taip pat, remiantis Manžuch (2008), buvo siekiama išsiaiškinti, kokia paradigma – „atminties – kompiuterio“ ar „atminties – teatro“, naudojama Ukmergės kraštotyros muziejuje. Dėl interviu su muziejaus darbuotojais susitarta iš anksto. Pokalbiai vyko: 1 – asis – 18 min., 2 – asis – 77 min., 3 – asis – 43 min. Interviu įrašyti diktofonu, atlikta jų transkripcija ir teksto turinio analizė.

3 lentelė. Anketos klausimų pagrindimas

Klausimai	Siūlomi atsakymų variantai
Klausimų grupė: muziejų lankomumas	
Kaip dažnai lankotės muziejuose?	- Kartą per mėnesį; - du kartus per pusmetį; - du kartus per metus; - kartą per metus ar rečiau; - nesilankau; - kita.
Kokiame muziejuje lankėtės paskutinį kartą?	Atsakymą įrašo respondentai.
Ar esate lankęsi užsienio muziejuose	- Taip; - ne.
Ar lankotės Ukmergės kraštotyros muziejuje?	- dažnai (per metus 3 – 4 kartus) ; - kartais (kartą ar du per metus) ; - labai retai (kartą ar du per 5 metus); - nesu lankęsis.
Klausimų grupė: užsienio muziejų ypatumai	
Kas Jums paliko didžiausią įspūdį apsilankius užsienio muziejuje?	- Muziejaus dydis; - įdomūs eksponatai; - eksponatų pateikimo būdas; - gidų pasakojimai; - lankytojo įtraukimas į eksponatų pristatymo procesą; - graži aplinka; - kita.
Klausimų grupė: lankytojus muziejuje dominančios eksponatų rūšys	
Įvertinkite muziejuje Jus dominančias eksponatų rūšis.	-Asmeniniai praityje gyvenusių žmonių daiktai; -nuotraukos; -senoviniai drabužiai; -gyvūnų iškamšos; -senos knygos; -laiškai; -papuošalai; -interjero detalės; -indai; -ginklai; -meno kūriniai; -dokumentai; -kita.
Klausimų grupė: nesilankymo muziejuje priežastys	
Kodėl nesilankote muziejuje arba nesilankote jame dažniau?	- Niekada nemėgau lankytis muziejuose; - kartą lankiausi, bet negavau atsakymo į mane dominančius klausimus; - nepatinka muziejaus pastatas; - neįdomios, senos ekspozicijos; - nėra parodų ar renginių, kurie man patiktų; - nuo namų iki muziejaus didelis atstumas; - muziejuje viskas siejama su praeitimi, o man tai nepatinka -netinka muziejaus darbo laikas

3 lentelės tęsinys

Klausimai	Siūlomi atsakymų variantai
	- nėra informacijos apie muziejaus renginius; - norėčiau apsilankyti, bet nesinori išsiskirti iš draugų, kurie nevaikšto į muziejus; - manau, kad į muziejus vaikšto tik „menininkai“; - nežinau, kur jis yra; - nežinau, kas tai yra; - neveda mokytojai; - kita.
Klausimų grupė: lankymosi muziejuje priežastys	
Kodėl lankotės muziejuje?	- Patinka muziejaus parodos, renginiai, ekspozicijos; - atveda mokytojas ; - kviečia draugai; - patinka viskas, kas susieta su krašto kultūra, istorija; - ateityje planuoju studijuoti muziejininkystę; - turiu pažįstamą muziejaus darbuotoją, kuris dažnai kviečia į parodas, renginius; - puikiai pateikiama informacija apie muziejaus renginius internete, spaudoje, televizijoje; - gyvenu netoliese; - kita.
Kas paskatino paskutinį kartą apsilankyti Ukmergės kraštotyros muziejuje?	- Atvedė mokytojas; - pasiūlė tėvai; - pakvietė draugai; - kadangi nesu lankęs (-usi) šio muziejaus, nutariau ten apsilankyti pirmą kartą; - atsitiktinai gavau bukletą apie muziejų; - pamačiau informaciją apie mane dominantį renginį; - nesu lankęsis šiame muziejuje; - kita.
Klausimų grupė: edukacinių užsiėmimų ypatumai	
Ar teko dalyvauti pamokoje, kuri vyko muziejuje?	- Taip; - ne.
Ar tai buvo Jums naudinga? Kodėl?	- Naudinga, nes...; - nenaudinga, nes....
Ar, Jūsų manymu, būtų naudinga istorijos pamokas perkelti į muziejų? Kodėl?	- Naudinga, nes...; - nenaudinga, nes....
Klausimų grupė: dažnesnį lankomumą muziejuose skatinantys veiksniai	
Kas paskatintų Jus dažniau lankytis Ukmergės kraštotyros muziejuje?	- Įdomios parodos, ekspozicijos; - įdomus parodų pateikimas; - maloni aplinka; - įdomūs gido pasakojimai; - nemokamas įėjimas; - naujų technologijų taikymas parodų, ekspozicijų pristatymo procese; - kita.
Klausimų grupė: Ukmergės kraštotyros muziejaus veiklų aktualumas, įdomumas, nauda.	
Ukmergės kraštotyros muziejuje vyksta įvairios veiklos. Pažymėkite, kurios Jums yra aktualios, įdomios, naudingos:	- Ekskursijos; - pamokos muziejuje; - konkursai (skaitovų, piešinių); - parodos; - konferencijos; - kultūriniai renginiai (duonos diena); - renginiai (muziejų naktis); - programos (romansų vakarai); - kita.

3 lentelės pabaiga

Klausimai	Siūlomi atsakymų variantai
Klausimų grupė: ekspozicijos bruožų, skatinančių lankytis muziejuje, svarba.	
Įvertinkite ekspozicijos bruožus pagal svarbą, kurie Jus paskatintų ją aplankyti muziejuje.	- Nauja; - Šiuolaikinis pateikimas; - Pamoka priderinta prie ekspozicijos; - Susiejama su pamokomis; - Aiški tema; - Garso ir vaizdo efektai; - Darbuotojų profesionalumas pristatant ekspoziciją; - Apšvietimas; - Daug informacijos; - Paslaptinga atmosfera; - Kita.
Klausimų grupė: Ukmergės kraštotyros muziejaus interneto svetainės poreikis	
Ar Ukmergės kraštotyros muziejui reikalinga interneto svetainė?	- Taip, nes...; - ne, nes....
Klausimų grupė: muziejaus konkurencija su jaunimo laisvalaikio praleidimo vietomis	
Ar muziejus gali konkuruoti su kitomis jaunimo pamėgtomis laiko praleidimo vietomis?	- Gali, nes...; - negali, nes....
Klausimų grupė: mokinių interesai	
Koks dalykas mokykloje Jums įdomiausias?	- Matematika; - istorija; - kalbos; - biologija; - chemija; - geografija; - fizika; - kūno kultūra; - muzika; - darbai; - kita.
Ar užsiimate popamokine veikla?	- Taip; - ne.
Klausimų grupė: demografiniai rodikliai	
Respondento lytis, amžius, mokymosi vieta	

2.4. Tyrimo rezultatų analizė

2.4.1. Anketinės apklausos rezultatų analizė

Duomenys buvo renkami anketuojant. Vėliau anketų duomenys buvo apdorojami matematine statistine programa SPSS, o diagramoms sukurti, remiantis gautais SPSS duomenimis, buvo naudojama “MS Office Excel” (2010) programa, taip pat šia programa buvo atliekami ir kai kurie statistiniai skaičiavimai.

Anketoje buvo pateikti 5 demografiniai klausimai, susiję su respondentų lytimi, amžiumi, popamokine veikla, mėgiamomis disciplinomis bei mokymosi vieta (žr. 5 lentelę). Analizė parodė, kad apklausoje dalyvavo 164 (55,6 %) moterys ir 131 (44,4 %) vyras. Skirstant pagal mokyklas, 20,5 % respondentų yra Jono Basanavičiaus gimnazijos mokiniai, 20,1 % - Antano Smetonos gimnazijos, 17,7 % - Užupio pagrindinės mokyklos, 20,5 % – Dukstynos pagrindinės mokyklos, 21,2 % – Šilo pagrindinės mokyklos mokiniai. Dauguma respondentų (46,1 %) buvo 14 metų amžiaus mokiniai, 20,3 % sudarė 15 metų amžiaus mokiniai, o mažiausiai buvo 19 metų amžiaus vaikų – 0,7 %. Dauguma respondentų (61,7 %) užsiima popamokine veikla. Mėgstamiausia mokinių disciplina mokykloje nurodyta matematika (27,1 %).

4 lentelė. Bendri respondentų demografiniai rodikliai

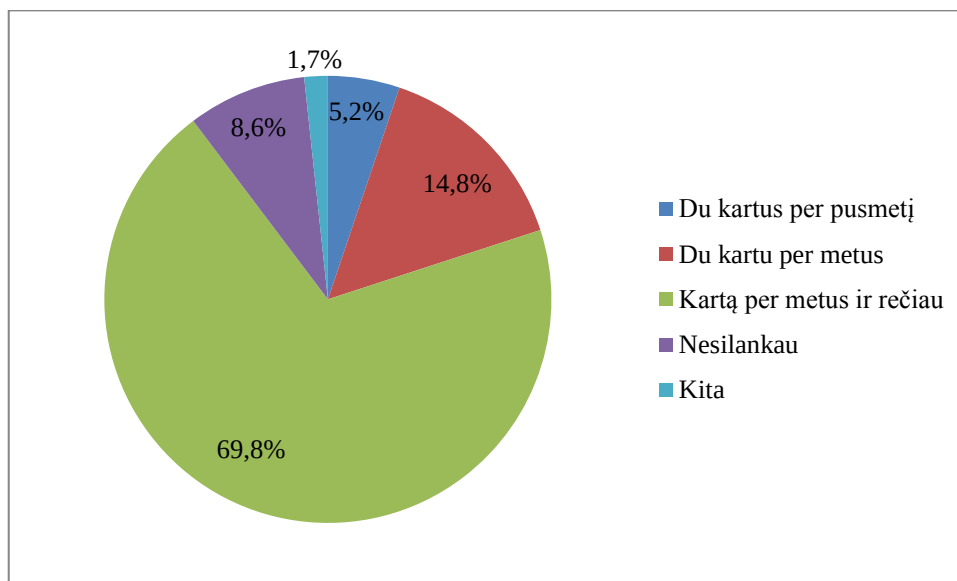
Požymiai	Grupės	Skaičius	Proc.
Lytis	Vyras	131	44,4
	Moteris	164	55,6
Amžius	13	16	5,4
	14	136	46,1
	15	60	20,3
	16	48	16,3
	17	20	6,8
	18	13	4,4
	19	2	0,7
Popamokinė veikla	Užsiima	182	61,7
	Neužsiima	113	38,3
Mokymosi įstaiga	Jono Basanavičiaus gimnazija	60	20,3
	Antano Smetonos gimnazija	59	20
	Užupio pagrindinė mokykla	56	19
	Dukstynos pagrindinė mokykla	60	20,3
	Šilo pagrindinė mokykla	60	20,3
Mokykloje patinkantys dalykai	Matematika	80	27,1
	Istorija	40	13,6
	Kalbos	23	7,8
	Biologija	38	12,8

4 lentelės pabaiga

Požymiai	Grupės	Skaičius	Proc.
	Chemija	22	7,5
	Giografija	15	5,1
	Fizika	10	3,4
	Kūno kultūra	39	13,2
	Muzika	2	0,7
	Darbai	14	4,7
	Kita (informatika, dailė)	12	4,1
Iš viso:		295	100

Respondentų lytis gali turėti reikšmės tyrimo rezultatams, jeigu daroma prielaidą, kad merginos yra aktyvesnės ir muziejuose lankosi dažniau. Svarbus turėtų būti mokinio amžius, nes skirtingais amžiaus laikotarpiais skiriasi žmogaus mąstymas ir gyvenimiška patirtis. Taip pat įtakos rezultatams turėtų turėti mokymosi įstaiga, kadangi visos jos yra skirtinguose miesto rajonuose, taip pat skiriasi jų statusas. Rezultatai gali būti priklausomi ir nuo popamokinės veiklos, kadangi ja užsiimantys mokiniai yra aktyvesni. Kalbant apie mokinių mėgstamus dalykus mokykloje, tai taip pat galėtų turėti įtakos, kadangi galima daryti prielaidą, kad istorija besidomintys mokiniai dažniau lankosi muziejuose.

Tiriant respondentų nuomonę dėl muziejų lankomumo, gauti tokie apibendrinti rezultatai (žr. 13 pav.).

13 pav. Respondentų lankymosi muziejuose dažnis

Daugiausia respondentų (69,8 %) muziejuje lankosi kartą į metus ir rečiau. Mažiausiai respondentų (5,2 %) muziejų lanko du kartus per pusmetį. Buvo respondentų, kurie pasirinko atsakymą „kitas“, kuriame nurodė, jog muziejuje lankosi tik ekskursijų metu. Tokį atsakymą galima priskirti prie atsakymo

„du kartus per metus” arba „kartą į metus”, nes dažniausiai būtent tiek kartų mokiniams organizuojamos ekskursijos ir nevisuomet lankomas vienas ar kitas muziejus. Taip pat galima manyti, kad muziejus nėra lankomas dėl to, kad jis nedomina mokinių.

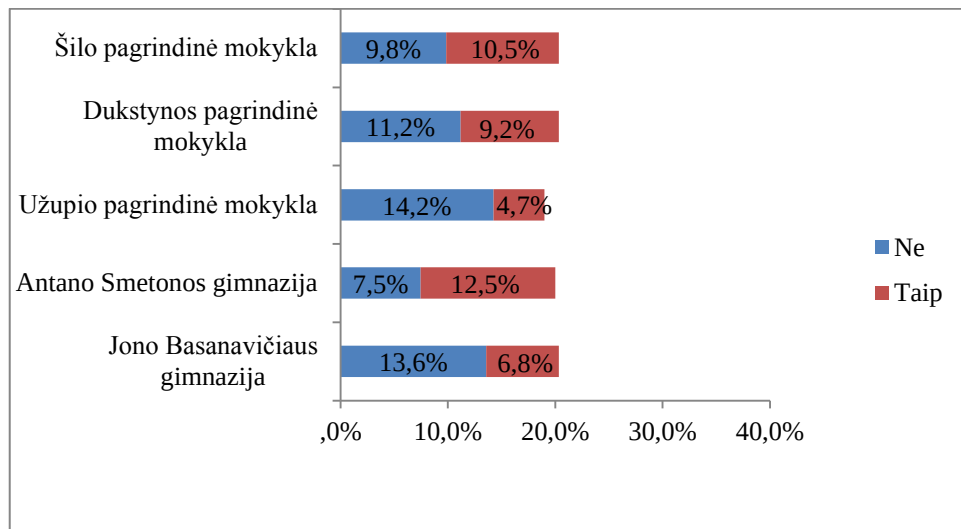
Mokiniams buvo užduotas atvirasis klausimas, kurio metu buvo siekiama išsiaiškinti, kokiame muziejuje respondentas lankėsi paskutinį kartą. Atsakymai pateikiami 5 lentelėje. Kadangi į šį klausimą atsakė ne visi respondentai, lentelėje pateikiami dažniausiai minimi respondentų atsakymai skaičiais.

5 lentelė. Paskutinis respondentų lankytas muziejus

Paskutinį kartą respondentų lankytas muziejus	Respondentų, nurodžiusių tokį muziejų, skaičius
Lietuvos muziejai	
Ukmergės kraštotyros muziejus	65
Genocido aukų muziejus	48
Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus	19
Arkliai muziejus Anykščiuose	17
Vytauto Didžiojo karo muziejus	13
Palangos gintaro muziejus	6
Laikrodžių muziejus	5
Lietuvos valdovų rūmai	5
Dviračių muziejus	4
Kauno IX forto muziejus	4
LSMU anatomijos muziejus	4
Pinigų muziejus	4
Šaltojo karo muziejus	3
Ukmergės Antano Smetonos gimnazijos istorijos muziejus	3
Klaipėdos jūrų muziejus	2
Trakų pilis	2
Adomo Mickevičiaus muziejus	1
Biržų pilis	1
Grūto parkas	1
Kauno pilis	1
Lietuvos etnokosmologijos muziejus	1
Šokolado muziejus	1
Vaclovo Into akmenų muziejus	1
IV Kauno fortas	1
Viso paminėta kartų:	212
Užsienio muziejai	
Vaza muziejus Švedijoje	6
Rygos automobilių muziejus	4
Druskos kasyklos Lenkijoje	2
Koperniko mokslų centras (Varšuva)	2
Oulu universiteto muziejus Suomijoje	2
Žiemos karo muziejus Suomijoje	2
Kuressaare pilis Estijoje	1
Lėlių muziejus Preiliuose	1
Luvras	1
Nobelio muziejus Stokholme	1
Vatikano muziejus	1
Viso paminėta kartų:	23
Bendras apsilankiusiųjų muziejuose mokinių skaičius	235

Mokiniai dažniausiai lankosi Lietuvos muziejuose, tai matyti ir iš 5 lentelės. 60 iš 241 respondentų nurodė Ukmergės kraštotyros muziejų, tad galima manyti, kad jie šį muziejų lankė su mokytojais. Dažniausiai respondentų lankomi Lietuvos muziejai yra kituose miestuose - Vytauto Didžiojo karo muziejus (13 resp.), Tado Ivanausko zoologijos muziejus (19 resp.), Genocido aukų muziejus (48 resp.), Arklio muziejus Anykščiuose (17 resp.), todėl galima daryti prielaidą, kad jie juos aplanko ekskursijų metu. 6 respondantai yra lankę Vazų muziejų Švedijoje, todėl galima daryti prielaidą, kad lankymasis vyko išvykos su mokytojais metu. Neatmetama ir vaikų su tėvais lankymosi muziejuje galimybė.

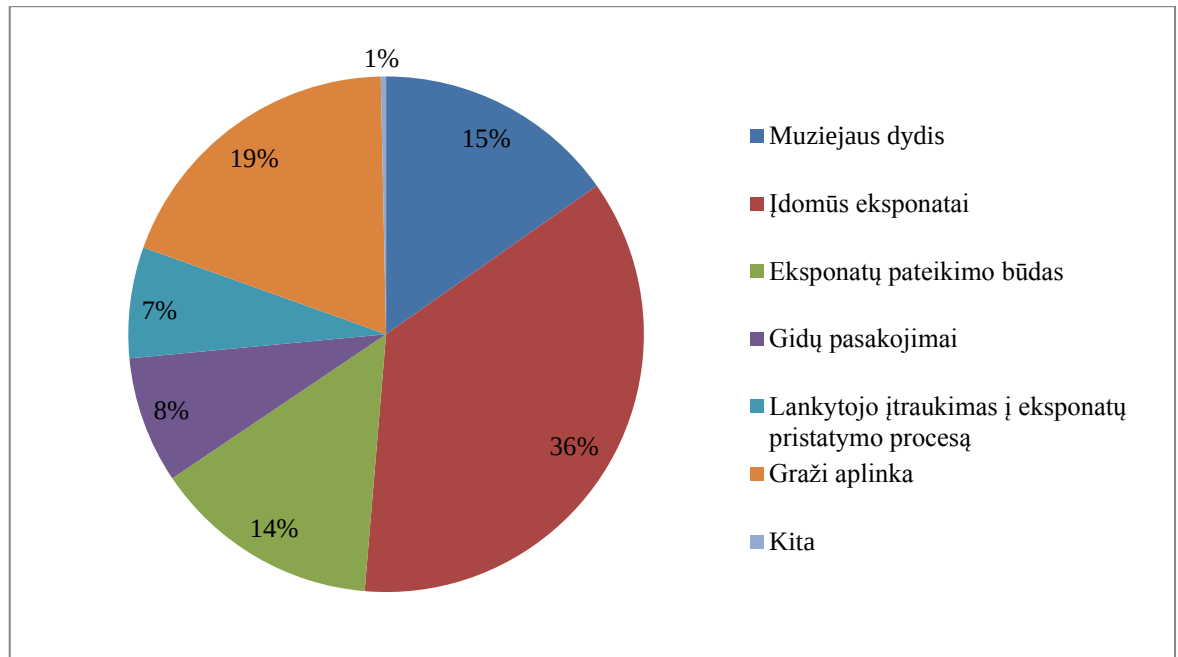
Buvo siekiama išsiaiškinti, ar respondantai yra lankęsi užsienio muziejuose. Užsienio muziejų lankomumas priklausomai nuo mokyklos, kurioje mokosi respondentas, pateiktas 14 pav.

14 pav. Lankymasis užsienio muziejuose

Daugiausia apsilankiusių užsienio muziejuose mokinių mokosi Antano Smetonos gimnazijoje (12,5 %) bei Šilo pagrindinėje mokykloje (10,5 %), tai matyti ir iš diagramos. Rečiausiai užsienio muziejuose lankosi Jono Basanavičiaus gimnazijos (6,8 %) ir Užupio pagrindinės mokyklos (4,7 %) mokiniai. Galima daryti prielaidą, kad šiems mokiniams rečiau organizuojamos ekskursijos į kitas šalis arba šiose mokymo įstaigose mokosi ne tokie aktyvūs mokiniai. Taip pat galima manyti, kad užsienio muziejuose mokiniai galėjo lankytis ir su tėvais, todėl tėvai taip pat vaidina didelį vaidmenį savo vaikų švietime, nes vykstant į užsienį su tėvais, nuo jų priklauso lankymasis viename ar kitame muziejuje. Tėvai nuo mažens pratindami savo vaikus prie muziejaus, skatintų jų domėjimąsi jais ir galbūt užtikrintų vaikų lankymąsi muziejuje vėliau, užaugus.

Didžiausią įspūdį, apsilankius užsienio muziejuose, palikę veiksniai pateikiami 15 pav.

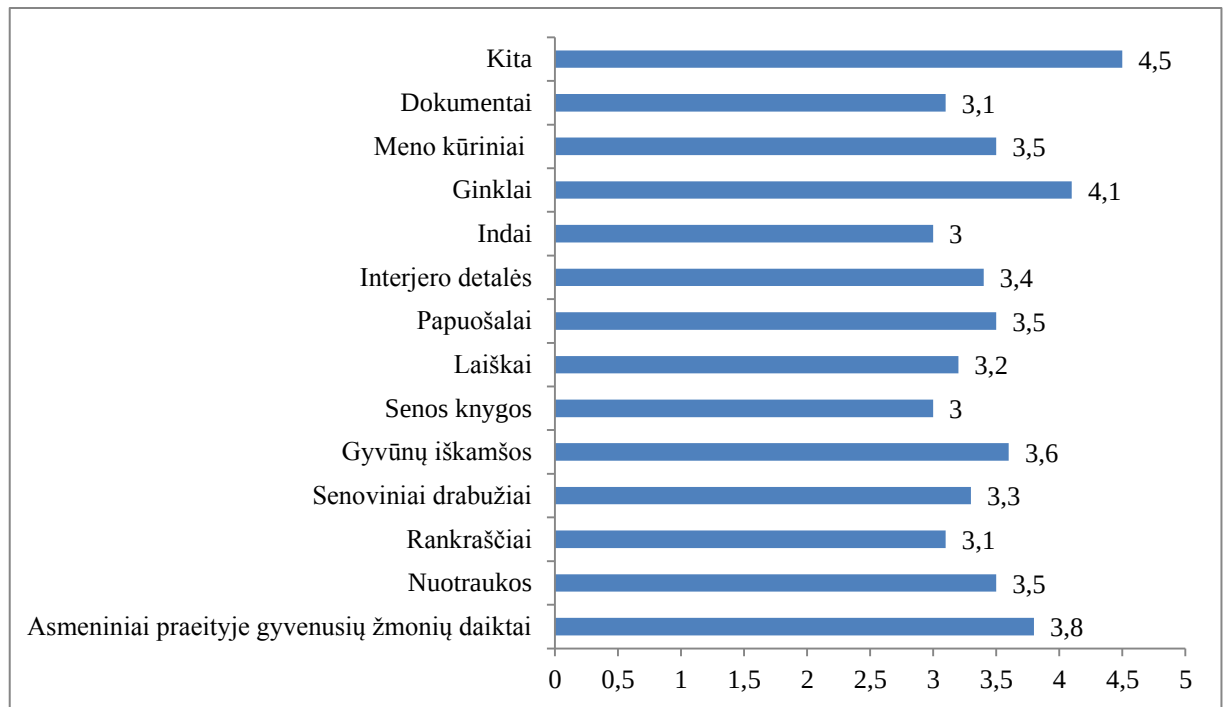

15 pav. Didžiausią įspūdį respondentams užsienio muziejuose palikę veiksniai

Didžiausią įspūdį respondentams paliko įdomūs eksponatai (36 %), graži aplinka (19 %), muziejaus dydis (15 %), eksponatų pateikimo būdas (14 %). Įspūdžio beveik nepaliko gidų pasakojimai (7 %) bei lankytojo įtraukimas į eksponatų pristatymo procesą (7 %). Tai matyti ir iš diagramos. Mokinys, pasirinkęs atsakymą „kitas“, nurodė, kad jam įspūdį paliko didelis eksponatų kiekis. Taigi, galima teigti, kad mokinius muziejuose žavi fizinė aplinka, o ne socialiniai santykiai. Kita vertus, galbūt užsienio muziejuose lankytojai neįtraukiami į eksponatų pristatymo procesą, o gidų pasakojimas nėra įdomūs, todėl lankytojams nepadaromas įspūdis. Interviu metu muziejininkų taip pat buvo klausiama apie užsienio muziejus. Joms didžiausią įspūdį paliko **naujų technologijų taikymas**: „*pats naujausias, pats moderniausias, ten prikišta tos kompiuterizacijos visos, parodyti visi pasiekimai, akivaizdžiai demonstruojami*” (1 – oji muziejininkė). **Lankytojų srautai**: „*...vaikai va nuo mažų iki seniukų, ištisai pilna ten, srautai milijoniniai...*“ (1 – oji muziejininkė); „*...ten jauni žmonės su šeimom kiauras dienas slampinėja, kaip į koki parką...*“ (2 – oji muziejininkė); „*...žmonės ateina mokytis, ateina piešti...*“ (3 – oji muziejininkė). **Lankytojo įtraukimas į pristatymo procesą**: „*...gamtos muziejuose labai daug interaktyvumo visokio...*“ (2 – oji muziejininkė); „*...ten net suaugusiam žmogui įdomu, ten viskas interaktyvu, viskas ten juda...*“ (3 – oji muziejininkė). Skirtingai nei mokiniams, muziejininkėms užsienio muziejuose didesnę įspūdį paliko socialiniai veiksniai, todėl galima teigti, kad jaunesnio amžiaus žmonėms labiau rūpi tai, ką galima realiai apčiuopti. Galima daryti prielaidą, kad šiems rezultatams įtakos

turi respondentų ir informantų amžiaus skirtumas, kadangi vyresni žmonės turi daugiau gyvenimiškos patirties ir muziejuose dėmesį atkreipia į visai kitus dalykus.

Respondentų buvo paprašyta įvertinti muziejaus ekponatus pagal jų įdomumą. Atsakymų pasiskirstymas pateiktas 16 pav.

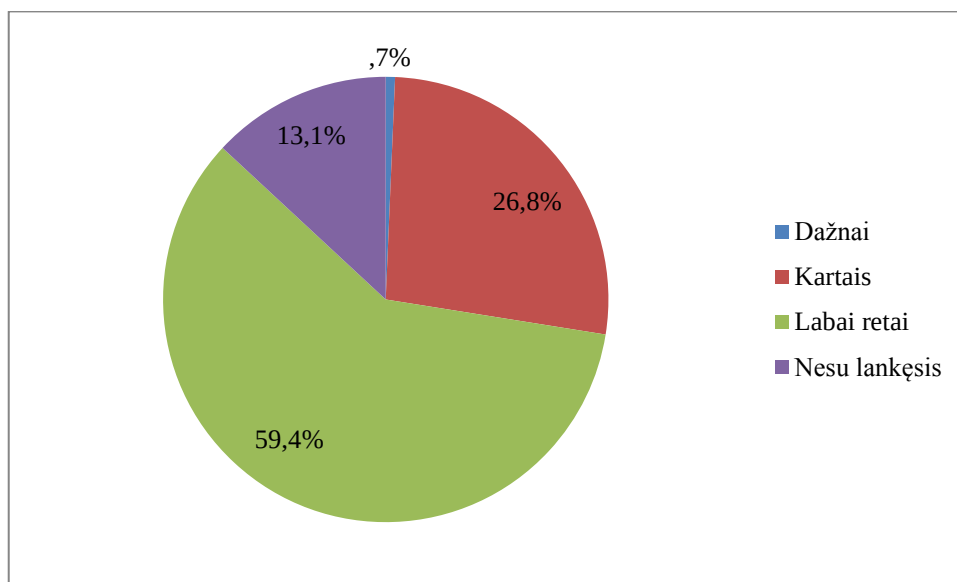

16 pav. Ekspонатų įdomumo vertinimas

(Vidurkis 5 – balė sistema)

Mokiniamis muziejuje įdomiausios ekspонатų rūšys yra ginklai (4,1), asmeniniai praeityje gyvenusių žmonių daiktai (3,8), gyvūnų iškamšos (3,6). Vienodai įdomios – nuotraukos (3,5), papuošalai (3,5) bei meno kūriniai (3,5). Tai matyti iš diagramos. Tačiau įdomiausias ekspонатų rūšis respondentai nurodė pasirinkdami atsakymo variantą „kitas“ (4,5). Jį pasirinko 10 respondentų ir įvardijo tokias ekspонатų rūšis kaip technika, automobiliai, mechanika, žmogaus organai. Galima daryti prielaidą, kad šiuos ekspوناتus įvardijo vyriškos lyties atstovai. Mažiausiai respondentus domina senos knygos ir indai (po 3). Taigi, jeigu Ukmergės kraštotyros muziejuje atsirastų įvardytų ekspонатų, galbūt vyriškosios lyties atstovai susidomėtų šiuo muziejumi. Arba galima būtų rengti programas atsižvelgiant į lankytojo lytį, pasakoti apie vienai ar kitai lyčiai aktualius dalykus.

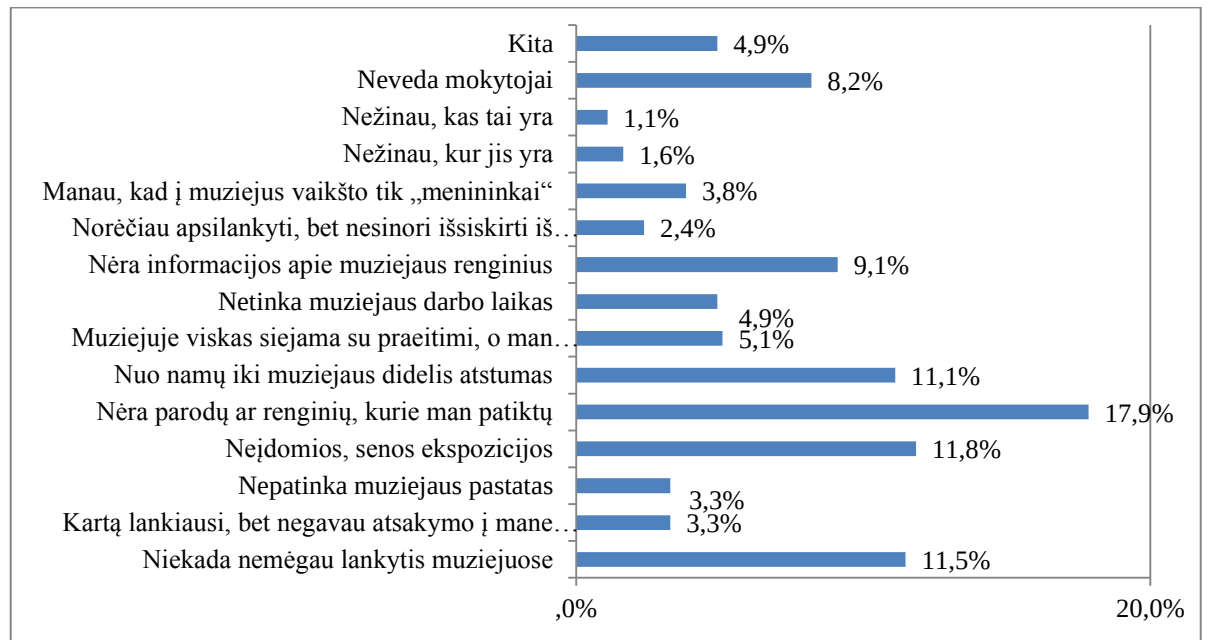
Mokinių lankymosi Ukmergės kraštotyros muziejuje dažnis apibendrintas 17 pav.

17 pav. Respondentų lankymosi Ukmergės kraštotyros muziejuje dažnis

Mokiniai Ukmergės kraštotyros muziejuje lankosi labai retai (59,4 proc.). Nagrinėjant šio muziejaus lankomumą pagal respondentų lankomas mokyklas, paaiškėjo, kad 1 respondentas iš Užupio pagrindinės ir 1 iš Dukstynos pagrindinės mokyklų muziejuje lankosi dažnai, tai lemia mokinių asmeniniai pomėgiai. Rečiausiai šiame muziejuje lankosi Šilo pagrindinės mokyklos (41 resp.) ir Jono Basanavičiaus gimnazijos (40 resp.) mokiniai. Šilo pagrindinė mokykla yra tolokai nuo muziejaus, todėl galima daryti prielaidą, kad jis nelankomas dėl atstumo bei laiko stokos. Tačiau Jono Basanavičiaus gimnazija yra arčiausiai Ukmergės kraštotyros muziejaus, todėl nelankomumo priežastis galėtų būti susijusi su mokytojais, nes dažniausiai mokinius į muziejų atveda būtent jie.

Buvo tiriamos muziejaus nelankomumo arba nesilankymo dažniau priežastys, kurios apibendrintos 18 pav.

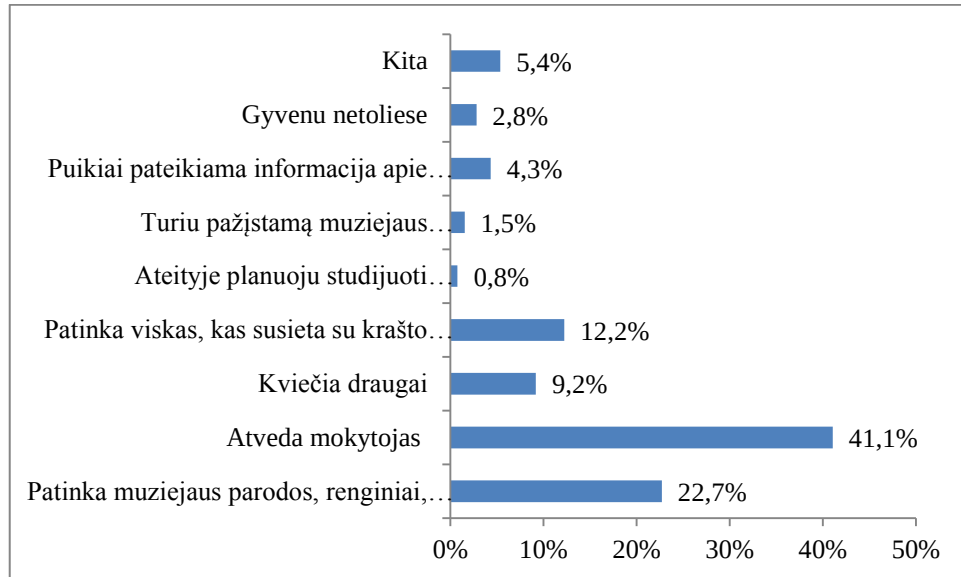

18 pav. Nesilankymo muziejuose priežastys

Dažniausia nesilankymo muziejuje priežastis – nėra parodų ar renginių, kurie domintų mokinius (17,9 %), taip pat neįdomios ir pasenusios ekspozicijos netraukia jaunimo (11,8 %). Įtakos turi ir respondentų požiūris į muziejų, kadangi 11,5 % respondentų teigė, kad niekada nemėgo lankytis muziejuose. Visa tai matyti iš diagramos. Priežastys, kurias nurodė respondentai pasirinkę variantą „kitas“, susijusios su laiko stoka („neturiu laiko“), finansinėmis galimybėmis („brangu“) bei kompanijos neturėjimu („niekas nepasiūlo nueiti“). Muziejininkų buvo paklausta, ar joms pačioms įdomios Ukmergės kraštotyros muziejaus ekspozicijos: „... man jau tos ekspozicijos kaip namų kampai pasidariusios...“, „... jos senos...“ (1 – oji muziejininkė); „...kol nedarbau muziejuje, man tos ekspozicijos nebuvo įdomios...“, „...per daug temų, mažai vietos, norima per daug pasakyt, todėl kiekvienoj vitrinėj vis kita tema...“ (2 – oji muziejininkė); „...ekspozicijos ne, nes jos yra pasenę, jas reikia renovuoti. Daiktai labai įdomūs <...> ...bet reikia jas atnaujinti nuolat. Tame ir bėda, kad sunku sudominti kitą žmogų. Ekspozicija galbūt yra įdomi, bet pateikimas nekoks“ (3 – oji muziejininkė). Taigi, jei patiems darbuotojams neįdomios muziejaus ekspozicijos, sunku sudominti ir lankytoją. Galima teigti, kad jeigu muziejuje būtų rengiamos parodos ir renginiai, kurie domintų jaunimą, bei atnaujinamas pasenusių ekspozicijų pateikimas, pasikeistų respondentų požiūris į muziejų ir jis ten lankytųsi dažniau. Vertėtų vadovautis užsienio

praktika, apie kurią užsimena Soboleva ir Epiteinas (Соболева, Эпитейн 2011), kuomet ekspozicijos dažnai keičiamos ir paveldo procese svarbus tampa ne pats pristatymas, o dalyvimas.

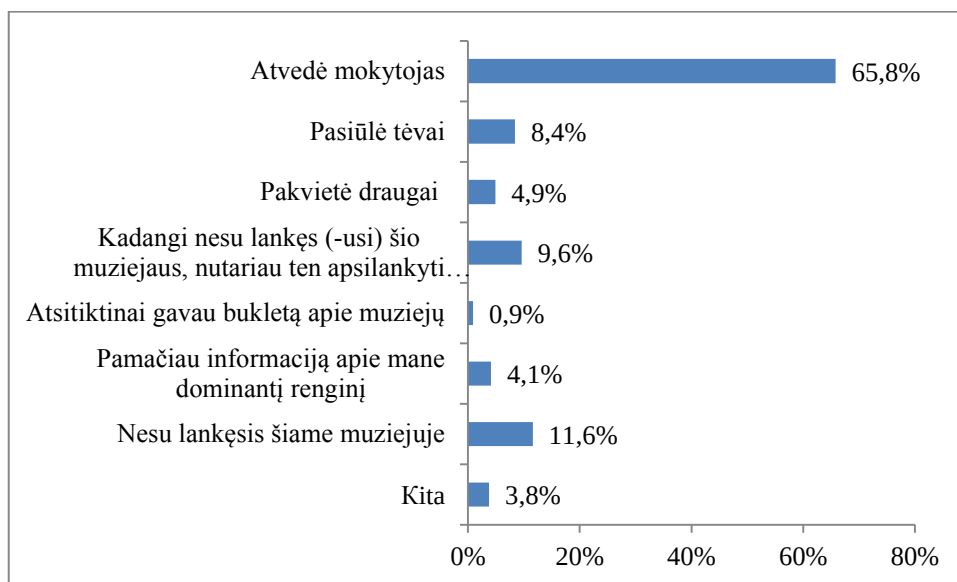
Taip pat mokinių buvo klausama, kokios priežastys lemia jų lankymąsi muziejuje. Atsakymų pasiskirstymas pateiktas 19 pav.

19 pav. Lankymosi muziejuje priežastys

Svariausia priežastis, dėl kurios mokiniai lankosi muziejuje, yra ta, kad juos ten atveda mokytojas (41,1 %), taip pat kai kuriems respondentams patinka muziejaus parodos, renginiai ir ekspozicijos (22,7 %). Tai matoma iš diagramos. Kai kurie respondantai pasirinko atsakymą „kitas“, kuriame nurodė, kad jiems muziejuje įdomu, kadangi domisi istorija ir menu. Kiti vyksta ten dėl projektų, lankosi ekskursijų metu. Taip pat privilioja nemokamas įėjimas. Taigi, galima daryti išvadą, kad muziejų lankomumas priklauso nuo mokytojų, nes jie yra tarpininkai, kurie atveda vaikus į muziejų. Bet prie muziejų lankomumo didinimo turi prisidėti ir tėvai, kurie turi pradėti pratinti vaikus prie muziejaus jau nuo mažų dienų. Taip pat galima daryti prielaidą, kad mokinius į muziejų galėtų pritraukti paveldo pristatymo procese naudojamos šiuolaikinės technologijos.

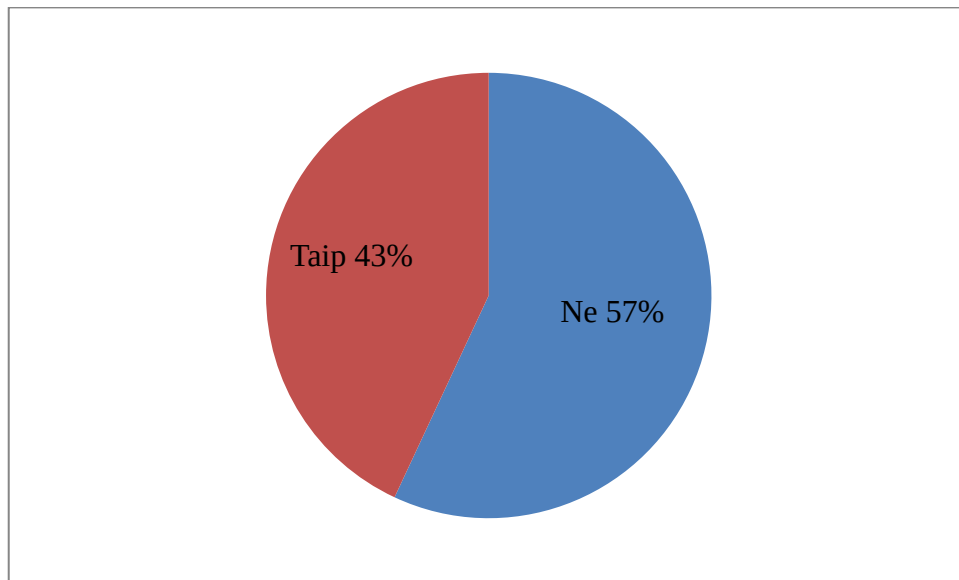
Buvo siekiama išsiaiškinti, kas paskatino moksleivius paskutinį kartą apsilankyti Ukmergės kraštotyros muziejuje. Atsakymų pasiskirstymas matomas 20 pav.

20 pav. Priežastys, dėl kurių respondentai paskutinį kartą lankėsi Ukmergės kraštotyros muziejuje

Taigi, respondentai paskutinį kartą lankėsi savo miesto muziejuje, nes juos ten atvedė mokytojas (56,8 %). 9,6 % nurodė, kad nebuvo lankę šio muziejaus, todėl nutarė pirmą kartą jame apsilankyti. 11,6 % respondentų nurodė, kad nėra lankęsi šiame muziejuje, nors klausime apie šio muziejaus lankomumą tokį atsakymą buvo pasirinkę 13,1 %. Todėl galima teigti, kad vis dėlto kai kurie respondentai nesąžiningai atsakė į klausimą, nors iš tikrųjų yra lankęsi šiame muziejuje. Respondentus, pasirinkusius atsakymą „kitas“, į Ukmergės kraštotyros muziejų atvedė smalsumas, taip pat ten vykęs renginys, kuriame jie turėjo dalyvauti. Vienam respondentui apsilankyti muziejuje pasiūlė močiutė. Muziejams vertėtų pabandyti tiesiogiai pritraukti mokinius lankyti jame.

Didesnei daliai mokinių neteko lankytis edukaciniame užsiėmime (žr. 21 pav.).

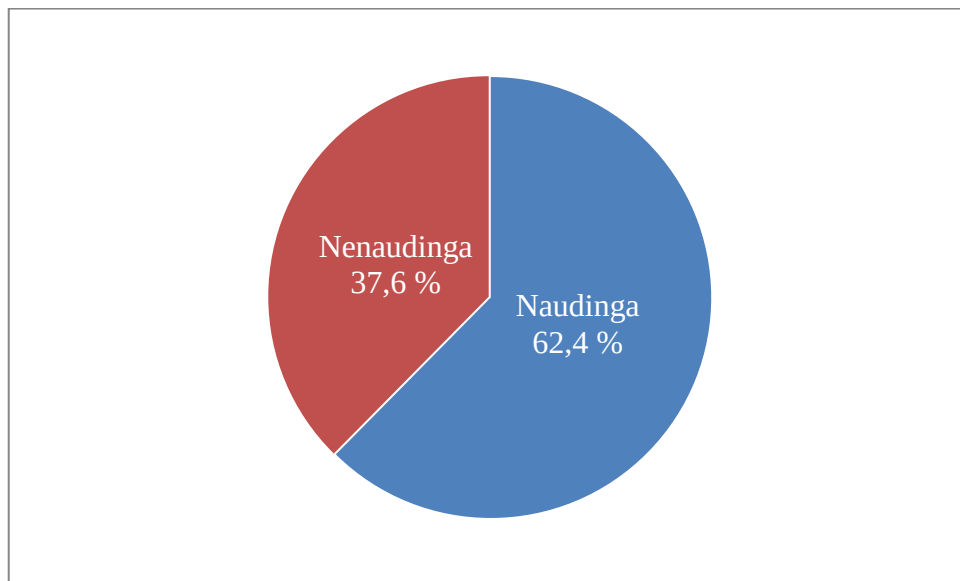

21 pav. Edukacinių programų lankomumas

Daugiau nei pusė respondentų (57 %) nėra lankęsi pamokoje, kuri vyko muziejuje. Tai matoma ir iš diagramos. Nagrinėjant edukacinių pamokų lankomumą pagal mokyklas, paaiškėjo, kad didžiausia mokinių dalis (25,2 %), kuri lankėsi muziejuje vykusioje pamokoje, yra iš Dukstynos pagrindinės mokyklos. Didžiausia dalis nesilankiusiųjų priklauso Šilo pagrindinei mokyklai (22 %). Galbūt taip yra todėl, kad ši mokykla yra toli nuo muziejaus. Remiantis šiais rezultatais, galima daryti išvadą, kad mokyklos neužtektinai bendradarbiauja su muziejais, kadangi didžioji dalis mokinių nėra lankęsi edukacinėje pamokoje, nors jas šiais laikais populiariau įtraukti į mokymosi programas. Galbūt muziejus neturi įdomių edukacinių programų, tačiau tokiu atveju jas gali sugalvoti patys mokytojai. Bet kokiu atveju, muziejus turėtų glaudžiau bendradarbiauti su mokyklomis šiuo klausimu. Tačiau muziejininkės teigė, kad muziejus bendradarbiauja ne tik su mokyklomis, bet ir kitomis institucijomis: „...esam savivaldybės muziejus, tai bendradarbiaujam ir su kultūros skyriumi, ir pačia savivaldybe, ir turizmo informacijos centru. Aišku ir su mokykla...“ (1 – oji muziejininkė); „tai su savivaldybe, mūsų steigėju, su kultūros centru, su biblioteka, su dailės mokykla, su mokyklomis <...> Su švietimo institucijomis bendraujam, nes jiems į programas įeina kažkokios tai užduotys, dėl ko jie ateina į muziejų, mes savo ruožtu gaunam ir papildomų lėšų, vyksta grįžtamasis ryšys“ (2 – oji muziejininkė); „savivaldybė, mes esam savivaldybės muziejus, todėl natūraliai bendradarbiaujam, paveldo departamento dalis, su archeologais, kai kasinėja, nepalieka didelių daiktų, nes neturim restauratorių, pasidomim, ką jie ten rado. Su mokyklomis be abejo bendradarbiaujam“ (3 – oji muziejininkė). Pasak Žukauskienės (2012: 18),

šiuolaikiniai muzeologai turėtų glaudžiau bendradarbiauti su mokslo ir švietimo įstaigomis, kad sustiprintų meno institucijose dirbančių žmonių kompetencijas, atskleistų įvairias kultūrinius ir socialinius gyvenimo kontekstus, padėtų įgyvendinti įdomias edukacines ir kultūrines programas. Muziejams trūksta glaudesnio bendradarbiavimo ir tarp pačių muziejų: „*mums gal patiems trūksta biški to bendravimo daugiau, lankymosi vieni pas kitus*” (1 – oji muziejininkė), juk bendradarbiaujant, komunikuojant, galima vieniems iš kitų daug ko pasimokyti ir patobulinti problemines sritis.

Buvo tiriama edukacinėje pamokoje apsilankiusių respondentų nuomonė dėl tos pamokos naudingumo (žr. 22 pav.).

22 pav. Edukacinių programų nauda

Respondentams, apsilankiusiems pamokoje, kuri vyko muziejuje, ji pasirodė naudinga, tai matyti iš diagramos.

Kadangi šis klausimas buvo dalinai atviras, respondentai turėjo patys įrašyti vienokio ar kitokio savo pasirinkimo priežastis. Jos apibendrintos 6 lentelėje.

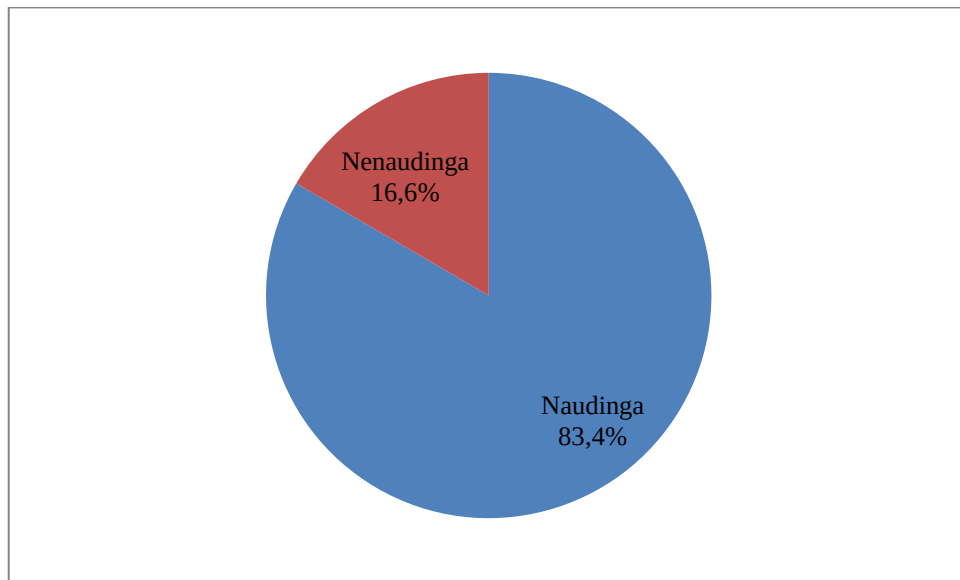
6 lentelė. Edukacinių programų nauda

Edukacinė programa	
Naudinga, nes	Nenaudinga, nes
Nauja, vertinga informacija	Neįdomu
Įdomu	Nuobodu
Susiję su krašto istorija	Jau žinoma informacija

Edukacinė programa	
Naudinga, nes	Nenaudinga, nes
Igyjami nauji meniniai gebėjimas	Demonstruojama sena ekspozicija
Nagrinėjami eksponatai	
Lengviau įsiminti, kadangi viskas vizualiai pateikta	

Taigi, kaip matome, edukacinės programos mokiniams atrodo naudingos, nors jose lankėsi mažesnė dalis respondentų. Galima daryti prielaidą, kad jeigu tokioje pamokoje apsilankytų ir kiti, joje dar nesilankę mokiniai, jie taip pat išvelgtų tame naudos. Pasak Vaidacherio (Waidacher 2007), šviečiamasis muziejaus darbas visiškai skiriasi nuo tradicinių pamokų mokykloje. Šis švietimas vyksta neformaliai, savanoriškai, jame nėra mokymosi pakopų, mokymo planų ir egzaminų, todėl mokytis tokiu būdu yra įdomiau ir informacija įsisavinama lengviau. Pasak muziejininkų, efektyviausia mokiniams pristatyti paveldą naudojant **vaizdinę medžiagą**: „taikyti visas kompiuterines technikas, akivaizdžius demonstravimus daiktų, ir kuo daugiau jiems kažkaip, kuo sumaniau pateikti, kad jiems daiktų“ (1 – oji muziejininkė); „bet vizualinis pristatymas yra labai svarbus. Jei negali gyvai, tai fotografuoti, suskaitmeninti tą dalyką“ (3 – oji muziejininkė). Atsižvelgiant į vaikų amžių, **jaunesniems** per edukacines programas, žaidimus ir gerą pasakotoją: „jeigu mažesni vaikai, tai gal daugiau per žaidimus, visokias edukacijas tas paveldas labiausiai pažįstamas. Tiems vaikams, manau, irgi svarbus tas pasakotojas“ (2 – oji muziejininkė); „žinau, kad mažesniems vaikams įdomūs kostiuminiai žaidimai“ (3 – oji muziejininkė); **vyresniems** vaikams per projektus, žaidimus ir kitas įvairias veiklas: „vyresniem vaikam tai aišku galėtų būti kažkokie tai bendri projektai ar per kokias dailės pamokas, kad galėtų jie dalinai dirbti kaip muziejininkai“ (2 – oji muziejininkė); „žaidimais, ne tik kompiuteriniais, bet ir stalo, ar šiaip kažkokiais“ (3 – oji muziejininkė). Taigi, muziejuje su mokiniais vykstanti veikla turi būti aktyvi, interaktyvi ir naudinga, kad mokiniams būtų įdomu į tą veiklą įsitraukti ir lengviau įsiminti tam tikrus dalykus.

Toliau buvo siekiama sužinoti, ar, respondentų manymu, būtų tikslinga istorijos pamokas perkelti į muziejų. Atsakymai pateikti 23 pav.

23 pav. Istorijos pamokų, perkeltų į muziejų, nauda

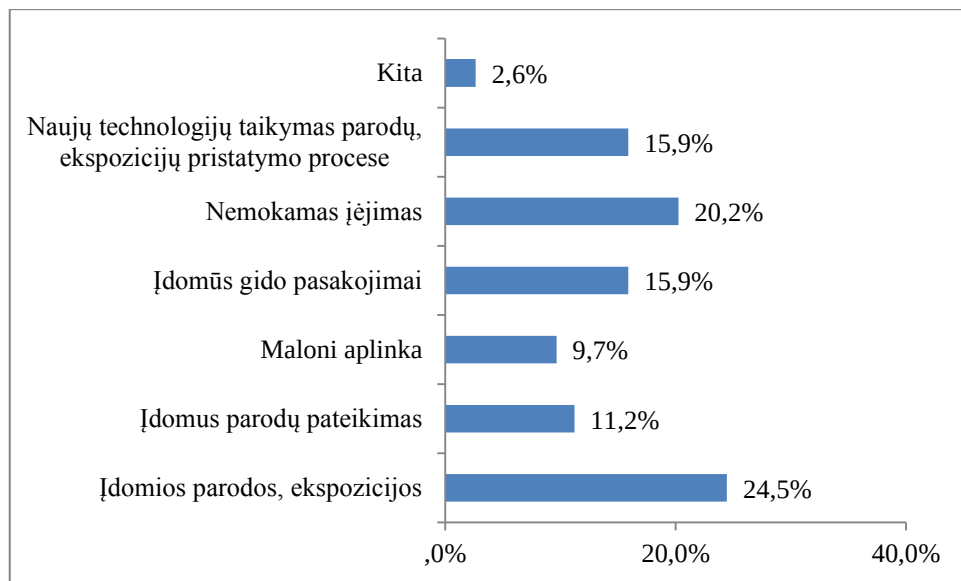
Didesnė dalis respondentų (83,4 %) mano, kad tokios istorijos pamokos būtų naudingos. Šis klausimas taip pat buvo pusiau atviras, todėl respondentai turėjo pagrįsti savo nuomonę. Žinoma, ne visi respondentai tai padarė, tačiau tų respondentų, kurie pagrindė savo nuomonę, rezultatų apibendrinimas matomas 7 lentelėje.

7 lentelė. Istorijos pamokų, perkeltų į muziejų, nauda

Istorijos pamoka muziejuje	
Naudinga, nes	Nenaudinga, nes
Lengviau įsiminti, suprasti temą	Nusibostų
Paskatintų domėtis istorija	Gerai ir mokykloje paaiškinama
Vizualus pateikimas	Toli važiuoti
Prieš akis matomi eksponatai įdomesni nei vadovėliuose	Objektai nukreiptų dėmesį nuo mokytojo pasakojimų
Eksponatai, atitinkantys temą, kaip pavyzdžiai	Sugaištas laikas kelionei į muziejų
Įdomi aplinka	
Daugiau informacijos	
Nereikėtų rašyti	
Nauja ir įdomu	

Mokinių nuomone, naudojant eksponatus kaip pavyzdžius, būtų lengviau suprasti temą, geriau įsiminti ir daugiau išmokti. Vizualus pateikimas turi didelę reikšmę dėstant mokiniams pamokas. Įdomus požiūris, kad tokiose pamokose nereikėtų rašyti, manoma, kad viskas lengvai įsimintų ir be užrašų. Galima daryti prielaidą, kad variantą „nenaudinga“ pasirinko respondentai, kurie nėra lankęsi edukacinėje pamokoje, kadangi tokie atsakymai, kaip „objektai nukreiptų dėmesį nuo mokytojo pasakojimų“ leidžia manyti, kad mokinsys ne visai supranta, kaip tokia pamoka vyksta. Juk vykstant istorijos pamokai muziejuje, būtų demonstruojami tam tikri objektai pagal dėstomą temą. Tai būtų tarsi vizualus pateikimas, kuris padėtų temą išaiškinti plačiau.

Analizuojamų priežasčių, kurios paskatintų respondentus dažniau lankytis muziejuje, pasiskirstymas matomas 24 pav.

24 pav. Priežastys, skatinančios dažniau lankytis muziejuje

Taigi paaiškėjo, kad respondentus lankytis muziejuje paskatintų įdomios parodos ir ekspozicijos (24,5%), nemokamas įėjimas (20,2%), įdomūs gido pasakojimai (15,9%) ir naujų technologijų taikymas (15,9%). Mažiausiai reikšmės turėtų malonios aplinkos sukūrimas (9,7%). Respondentai, nurodę atsakymą „kitas“, teigė, kad juos muziejuje lankytis paskatintų daugiau eksponatų, įvairesnės parodos bei kavinė.

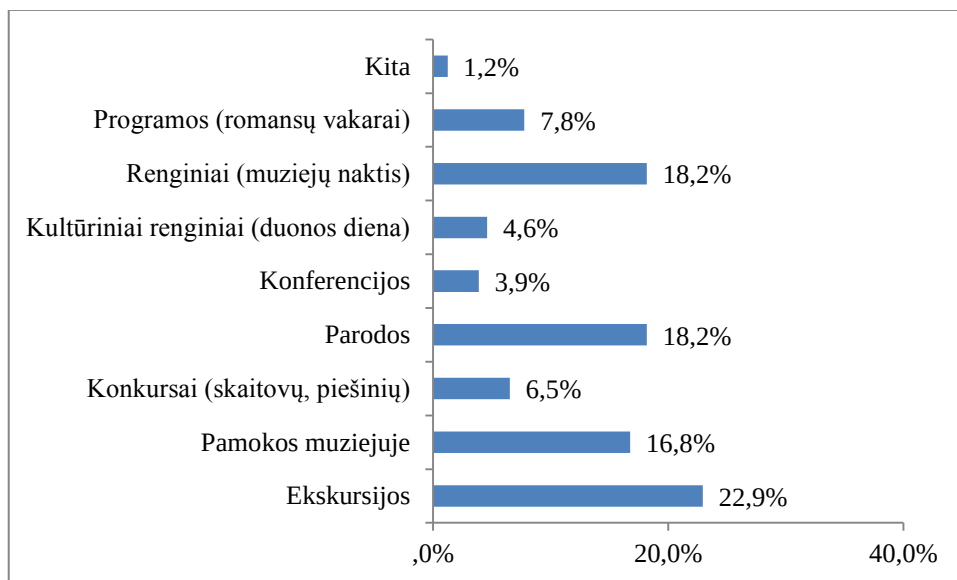
Informantų nuomonė sutampa su respondentų atsakymais, kadangi pabrėžiama **įdomių parodų, gido pasakojimų** ir **naujų technologijų** taikymo svarba. Muziejininkų nuomone, pritraukti mokinius į muziejų galėtų **atnaujintas ekspozicijų pateikimas** ir **etiketažai**⁷: „jei ekspozicija daryta prieš 20 metų,

⁷ Aprašymai po eksponatais

*tai dizaino suvokimas, eksponatų pateikimas buvo vienoks, medžiagos buvo ribotos, tas daiktas netinkamai apšviestas, netinkamu būdu eksponuojamas, sienos pageltę nuo laiko tėkmės, ant etiketažo parašyta „kėdė“ ten tokio ir tokio amžiaus, mes matom, kad čia kėdė, ir jeigu tai mato vaikas, jam vienodai šviečia ar ten XIX a. ar XVII a., nes jis nežino, nei kokie baldai buvo tuo laikotarpiu, todėl tos informacijos gauna apskritą nulį. Bet, tarkim, jeigu etiketažas papasakotų, kam ta kėdė priklausė, kažkaip vat plačiau įvestų kontekstą apie tą vieną kažkokį eksponatą, tai būtų įdomiau tą ekspoziciją žiūrėti“ (2 – oji muziejininkė). „...reikia viską pertvarkyt <...> pateiksime meniškai, gražiau, panaudojant šiuolaikines priemones <...> standus visokius kitokius” (1 – oji muziejininkė). **Geras pasakotojas:** „geras pasakotojas muziejuje turėtų būti labai vertinamas” (2 – oji muziejininkė). **Naujosios technologijos:** „jauniems žmonėms gal ir įdomu pažaisti <...> esam kalti ir mes, kad neįmanoma koją kojon su informacinėmis technologijomis, ir nepateikiame to vaizdo, kad jaunam žmogui būtų įdomu ateiti į muziejų...” (2 – oji muziejininkė); „man atrodo viską reikia naudoti, ką tikrai gali <...> kuo geriau, plačiau parodysi žmogui, tuo lengviau priimt bus, įsisąmonint” (1 – oji muziejininkė). „...vizualinis pristatymas yra labai svarbus” (3 – oji muziejininkė).*

Galima teigti, kad atnaujinus eksponatų pateikimą, juos labiau pritaikius jaunimui, taip pat sukūrus tam tikrą pramogų/poilsio zoną, muziejus sulauktų daugiau lankytojų. Naudinga taikyti naujas technologijas paveldo pristatymo procese. Vėlgi, vertėtų pasinaudoti užsienio praktika, kai muziejai – tarsi laisvalaikio leidimo vietos, kuriose laiką leidžia šeimos su vaikais.

Labiausiai lankytojus dominančios veiklos, kurios vyksta Ukmergės kraštotyros muziejuje, pateiktos 25 pav.

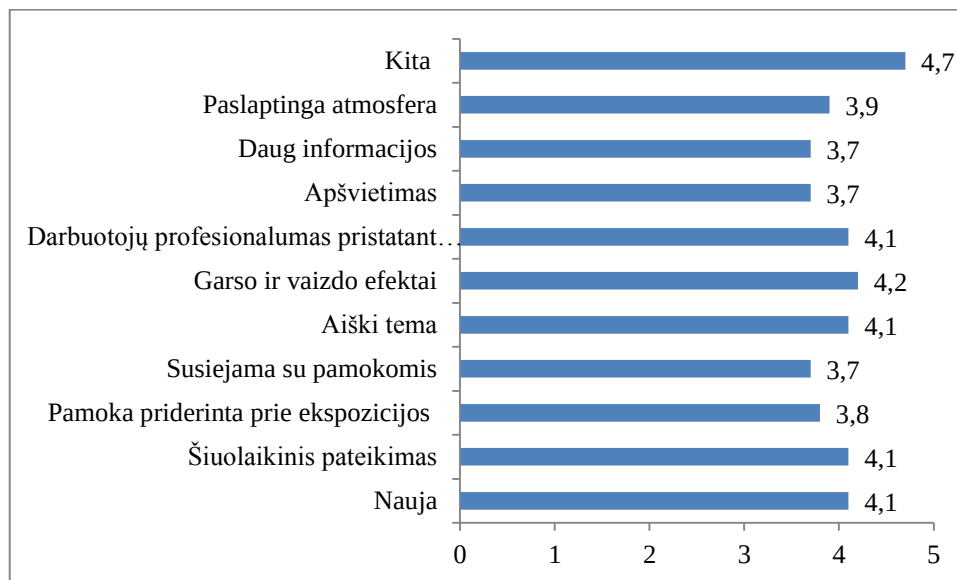
25 pav. Lankytojus dominančios veiklos

Labiausiai respondentus domina ekskursijos (22,9 %). Galbūt šis atsakymo variantas buvo suprastas nevisai teisingai, ir manyta, kad turimos omeny ekskursinės išvykos, tačiau šiuo atveju tai buvo ekskursijos muziejuose. Respondentus domina parodos (18,2 %), renginiai (18,2 %) bei pamokos muziejuje (16,8 %). Mažiausiai įdomios konferencijos (3,9 %). Tai atspindi 25 pav. Respondentai pasirinkę atsakymą „kitas“, įvardijo, kad jų niekas nedomina.

Muziejininkų nuomone, jaunesnio amžiaus mokiniams būtų įdomu muziejuje, jeigu paveldas būtų pristatomas **per žaidimus**: „...daugiau per žaidimus, visokias edukacijas...“ (2 – oji muziejininkė). Vėlgi pabrėžiamas **įdomaus pasakotojo** vaidmuo: „...tiems vaikams manau irgi svarbus tas pasakotojas, pvz., dėl ko visi važiuoja į Anykščių muziejų, ten iš tikrųjų gauna siaurą informaciją apie duonos kepimą, 5 daiktai parodomi, pečius, bet yra ta tokia įdomi pasakotoja, kuri toj mažoj gryčiutėj, rodo kaip tą duoną kepa, nepripasakoja labai daug, vaikam ten įdomu, kaip pas bobutę kokią kaime, tokia aplinka sukurta, dėl to ir važiuoja. Ir ta informacija po to pasilieka pas vaikus“ (2 – oji muziejininkė). Remiantis užsienio praktika, muziejuje viskas turėtų būti **interaktyvu**: „gamtos muziejuose labai daug interaktyvumo visokio, tarkim žmogaus sąnarys, tu gali pajudint kažkokį tai prietaisą ir matyt, kaip juda tas sąnarys, arba parodytas žemės drebėjimas, tu užėjini ant tokios pakylės ir tave drešina iki tam tikrų balų, ten daiktai krenta, ir tu susidari tą įspūdį, kaip tas žemės drebėjimas atrodo“ (2 – oji muziejininkė). „...ten viskas interaktyvu, viskas ten juda <...> žmonės ateina mokytis, ateina piešti“ (3 – oji muziejininkė).

Galima teigti, kad Ukmergės kraštotyros muziejui derėtų peržvelgti savo vykdomą veiklą ir didesnę dėmesį skirti toms veikloms, kurios labiausiai domina lankytojus. Tokiu būdu galima patobulinti tas sritis ir tapti įdomiu visuomenei.

Taip pat buvo vertinami ekspozicijos bruožai pagal svarbą (žr. 26 pav.).

26 pav. Ekspozicijos bruožų svarba

(Vidurkiaai 5 – bale sistema)

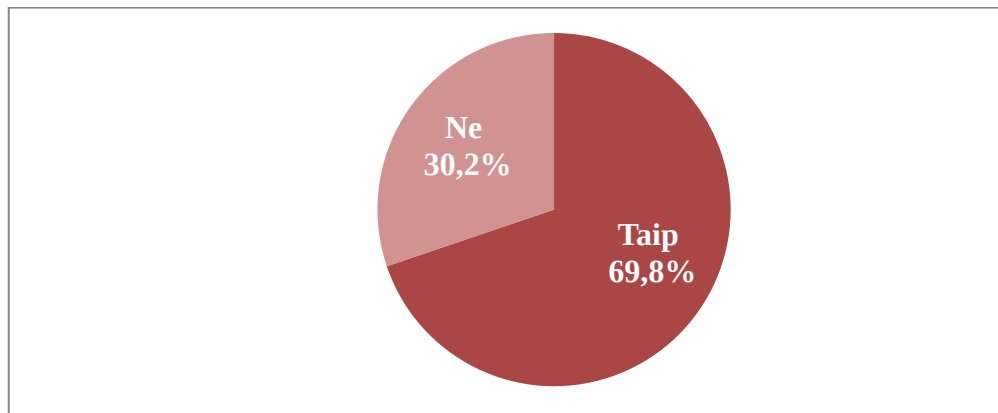
Mokiniamis ekspozicijos pateikimo procese svarbiausi garso ir vaizdo efektai (4,2). Respondentams vienodai svarbu, kad ekspozicija būtų nauja (4,1), šiuolaikiškai pateikiama (4,1), ekspozicijos tema turėtų būti aiški (4,1), o darbuotojai turėtų profesionaliai atlikti savo darbą ekspozicijos pristatymo metu (4,1). Taip pat 10 respondentų, pasirinkę variantą „kitas“, nurodė, kad svarbūs bruožai yra galimybė paliesti eksponatus bei įdomus pateikimas.

Mokinių atsakymus pagrindžia ir muziejininkės, teigdamos, kad pristatant ekspoziciją labai svarbu **vizualus pateikimas** ir **naujosios technologijos**: „vizualinis pristatymas yra labai svarbus“ (3 – oji muziejininkė); „taikyti visas kompiuterines technikas (1 – oji muziejininkė); „informaciniai terminalai tikrai nepamaišytų <...> kad atėjęs į kiekvieną salę rastum vietą, kur galėtum panaršyti“ (2 – oji muziejininkė); „bent jau terminalą pasistatysim kamputy“ (3 – oji muziejininkė).

Taip pat svarbų vaidmenį vaidina **geras gidas**: „svarbu, kad būtų geras gidas. Jei mūsų muziejuje jo nebūtų, jis galbūt nebegyvuotų“ (3 – oji muziejininkė). **Ekspozicijos** tema turėtų būti **aiški**: „...mažiau temų, bet plačiau pateiktų...“ (2 – oji muziejininkė).

Taigi, vykdant muziejinę veiklą, svarbu atkreipti dėmesį į lankytojų poreikius ir, atsižvelgiant į juos, ekspozicijas parengti taip, kad jiems būtų įdomu. Yra tikimybė, kad sudomintas lankytojas pakartotinai apsilankys muziejuje.

Mokinių nuomone, Ukmergės kraštotyros muziejui reikalinga interneto svetainė, tai matyti iš 27 pav.

27 pav. Ukmergės kraštotyros muziejaus interneto svetainės poreikis

Muziejininkų nuomonė sutampa su mokinių nuomone, kad **internetu svetainė** Ukmergės kraštotyros muziejui **reikalinga**: „tai aišku, aš manau, kad kuo daugiau bus sukurta, kuo daugiau žmonių pamatys, nes dabar ypač jauna karta tai be kompiuterio negyvena, o mes tai orientuoti turbūt į jaunimą daugiausia“ (1 – oji muziejininkė); „Labai valio, jeigu jis tik yra. Manau, kad turėtų kiekvienas muziejus turėti“ (2 – oji muziejininkė); „tikslinga, nes taip mes einam į priekį, žmonės informacijos ieško internete, tuo labiau jauni žmonės“ (3 – oji muziejininkė). Interneto muziejaus svetainė reikalinga tam, kad lankytojai galėtų rasti informaciją apie muziejų, o radęs – apsilankytų muziejuje.

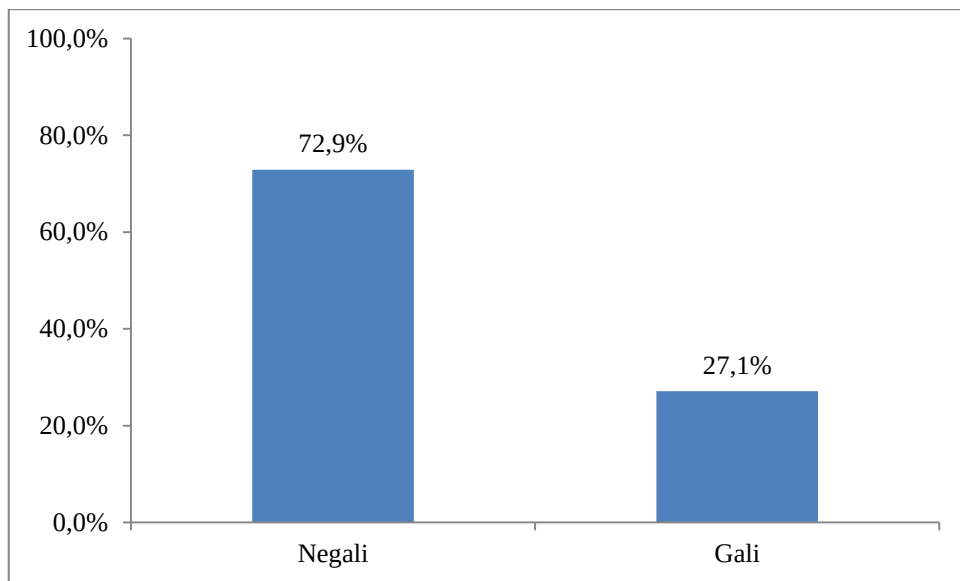
Priežastys, kodėl Ukmergės kraštotyros muziejui reikalinga interneto svetainė, kurias nurodė mokiniai, apibendrintos 8 lentelėje.

8 lentelė. Ukmergės kraštotyros muziejaus interneto svetainės poreikis

Ukmergės kraštotyros muziejaus interneto svetainė	
Reikalinga, nes	Nereikalinga, nes
Informacija apie naujienas, renginių datas, įvykius, darbo laiką, naujausias parodas	Niekas joje nesilankytų
Informacija apie muziejaus veiklą ir eksponatus	Muziejaus lankomumas nuo to nepadidėtų
Lengvesnė prieiga prie informacijos	Ir taip pakanka informacijos
Informacija prieinama kitų miestų gyventojams	Jeigu kas neaišku, galima pasiklausti darbuotojų
Panašius pomėgius turinčių žmonių forumas	
Padidėtų muziejaus žinomumas	

Iš respondentų atsakymų galima spręsti, kad labiausiai tokia svetainė reikalinga **informatyvumo** funkcijai atlikti, nes išties pasireiškia informacijos apie Ukmergės kraštotyros muziejų trūkumas internete. Respondentai teigė, kad reikiamą informaciją galima sužinoti iš muziejaus darbuotojų, tačiau nepagalvojama apie tai, kad kitų miestų gyventojams tai nebūtų patogu. Muziejininkės nurodė, kad muziejaus interneto svetainė reikalinga **reklamai** ir **informatyvumo funkcijai** atlikti: „kad muziejus save gerai reklamuotų, o tas, kuris domisi muziejumi, lengvai rastų, o radęs lengvai ateitų ir pasižiūrėtų“ (3 – oji muziejininkė); „kiekvienas žmogus besidomintis muziejumi ar norintis apsilankyti jame, galėtų sužinoti, kas jame yra, tokią esminę informaciją“ (2 – oji muziejininkė). Išties, įkūrus interneto svetainę, muziejus turėtų galimybę tapti labiau žinomas ir lankomas.

Į muziejaus konkurenciją su kitomis jaunimo pamėgtomis laisvalaikio praleidimo vietomis respondentai žiūri neigiamai (žr. 28 pav.).

28 pav. Muziejaus ir kitų jaunimo laiko leidimo vietų konkurencijos galimybės

Respondentų nuomonės pagrindimas pateikiamas 9 lentelėje.

9 lentelė. Ukmergės kraštotyros muziejaus ir kitų jaunimo pamėgtų laisvalaikio leidimo vietų konkurencijos ypatumai.

Muziejaus ir kitų jaunimo laiko leidimo vietų konkurencija	
Gali konkuruoti, nes	Negali konkuruoti, nes
Muziejuje lankytis būtina	Jaunimą sunku sudominti

Muziejaus ir kitų jaunimo laiko leidimo vietų konkurencija	
Gali konkuruoti, nes	Negali konkuruoti, nes
Muziejai įdomūs	Ten nuobodu ir neįdomu
Jaunimas būtų apsišvietęs	Jaunimo laisvalaikio leidimo vietos triukšmingos, linksmos, o muziejuje net garsiai kalbėti neįmanoma
Tiems, kas domisi istorija, tai galėtų būti laiko leidimo vieta	Dauguma šiuolaikinio jaunimo nesidomi muziejais
Jei būtų kažkas naujo ir neįprasto	Jis nėra populiarus
Jeigu atsinaujintų, būtų šiuolaikiškas	Ten nėra pramogų
	Ten nėra naujovių

Aptariant respondentų atsakymus, galima pastebėti, kad jaunimas mėgsta lankytis triukšmingose, populiariose vietose, kur yra pramogų, naujovių. Todėl muziejus turėtų tapti šiuolaikiškas, savo tikslus suderinti su lankytojų poreikiais ir tuomet taptų traukos objektu, galbūt ir laisvalaikio leidimo vieta.

Apibendrinant anketinės apklausos rezultatus, galima teigti, kad mokiniai dažniausiai lankosi kitų miestų muziejuose ekskursijų metu. Kalbant apie užsienio muziejus, respondentus juose žavi įdomūs eksponatai, graži aplinka ir muziejaus dydis. Įdomiausi eksponatai mokiniams muziejuje yra ginklai, asmeniniai praeityje gyvenusių žmonių daiktai bei gyvūnų iškamšos. Mažiausiai domimasi senomis knygomis ir indais. Ukmergės kraštotyros muziejus mokinių yra lankomas labai retai. Priežastys, dėl kurių mokiniai nesilanko muziejuje, yra parodų ir renginių, kurie būtų įdomūs mokiniams, trūkumas, pasenusios ir neįdomios ekspozicijos bei neigiamas mokinių požiūris į muziejų. Mokiniai lankosi muziejuose dėl to, kad juos ten atveda mokytojai. Didžiajai daliai mokinių nėra tekę lankytis edukaciniame užsiėmime, tiems kuriems tekę, jis pasirodė naudingas, nes mokiniai sužinojo daug naujos informacijos, įgijo meninių gebėjimų bei viską lengviau įsiminė. Mokiniams atrodo naudinga perkelti istorijos pamokas į muziejų, kadangi naudojant eksponatus kaip pavyzdžius, vaizdines priemones, būtų lengviau įsiminti ir gauti išsamesnės informacijos. Jei muziejuje būtų įdomios parodos, ekspozicijos, nemokamas įėjimas, o gidai gebėtų įdomiai papasakoti istorijas, mokinius tai skatintų lankytis Ukmergės kraštotyros muziejuje dažniau. Įdomiausios veiklos, vykdomos šiame muziejuje yra ekskursijos, parodos bei renginiai. Svarbiausia, kad ekspozicijų pristatymo metu būtų naudojami garso ir vaizdo efektai, pati ekspozicija būtų nauja, pateikta šiuolaikiškai, aiškia tema bei dalyvaujant profesionaliems darbuotojams. Ukmergės kraštotyros muziejaus interneto svetainė turėtų būti vėl atnaujinta, kad atliktų informatyvumo funkciją. Muziejus negali konkuruoti su kitomis laisvalaikio leidimo vietomis, nes ten neįdomu, nepopuliaru ir nėra naujovių bei pramogų.

2.4.2. Interviu rezultatų analizė

Interviu metu gauti informantų atsakymai pateikiami C priede.

Visų pirma buvo siekiama išsiaiškinti, koks yra **pagrindinis Ukmergės kraštotyros muziejaus tikslas**, ar jis sutampa su kitų tokio pobūdžio muziejų tikslais. 1 – oji muziejininkė teigė, *„kad pagrindinis tikslas yra rinkti, saugoti mūsų istorines vertybes, istorinę praeitį. Dabar tikslų labai daug, reikia ir kuo daugiau visuomenei skleisti, ir edukacinę veiklą vystyti, ir visa kita“*. 2 – osios muziejininkės nuomone, *„pagrindinis muziejaus tikslas – kaupti kultūros paveldo vertybes. Įvairius faktus – istorinius, archyvinius apie kraštą. Lygiavertis tikslas būtų ne tik kaupti, bet ir skleisti tą informaciją visuomenei, pristatyti ją ir įvairias formas*. 3 – oji muziejininkė įvardijo, kad Ukmergės kraštotyros muziejaus tikslas yra *„kaupiti, kuo kokybiškiau saugoti eksponatus, juos teisingai, kas ne visada daroma, apibūdinti. <...> Vienas iš tikslų yra viešinti tai, ką mes saugom, viešinti istoriją, sudominti žmones“*. Apie kitus muziejus, informantai vienareikšmiškai teigė, kad visų tokio tipo **muziejų tikslai tokie patys** – *„turbūt kaip ir visų muziejų...“* (1 – oji muziejininkė), *„...na bent jau krašto muziejų, aš manyčiau, kad panašus tas tikslas...“* (2 – oji muziejininkė), *„...kaip ir visų muziejų...“* (3 – oji muziejininkė). Iš šių atsakymų paaiškėjo, kad Ukmergės kraštotyros muziejaus tikslas yra ne tik kaupti, saugoti, tinkamai aprašyti, bet ir skleisti informaciją visuomenei, viešinti krašto istoriją.

Į klausimą, kas labiau būdinga šiam muziejui, ar paveldo apsauga ir išsaugojimas, ar labiau kasdienio gyvenimo problemų sprendimas ir socialinė plėtra, 1 – oji muziejininkė atsakė, kad *„keičiasi muziejaus koncepcija, nes seniau mes siaurokai dirbom <...> renki eksponatus, surašinėji, o dabar net pats surašinėjimas skiriasi, daug popierizmo atsirado <...> ypač didelis dėmesys kreipiamas edukacijoms, turim bendradarbiauti su mokyklomis“*. Tačiau 2 – osios muziejininkės teigimu, viskas vyksta *„banguojančiai“*, viskas priklauso nuo finansavimo, žmoniškųjų išteklių: *„jeigu pavyksta turėti kažkokį archyvarą, pavyksta tos archyvinės medžiagos daugiau sukaupti <...> Jeigu pavyksta gauti lėšų konservacijai, restauracijai, paveldo išsaugojimui, tai labiau tada gal visos lėšos ir jėgos dedamos į išsaugojimą. Čia nėra taip, kad muziejus gyvuoja ir jis visada vienodas. Jis tarsi pulsuojantis, gyvas organizmas“*. 3 – oji muziejininkė skeptiškai žiūri į muziejaus socialinę plėtrą – *„šiuo metu muziejai kreipiami į bendradarbiavimą, į lankytoją, bet man asmeniškai labai svarbu paveldas ir jo išsaugojimas, bet čia yra valdžios politika visoj Lietuvoj tokia. Užmiršamas paveldas ir manoma, kad muziejus turi virsti kažkokia komercine įstaiga“*. Taigi, išsiaiškinus Ukmergės kraštotyros muziejaus tikslą, paaiškėjo, kad **vienas iš šiuolaikinio muziejaus bruožų**, būdingų Ukmergės kraštotyros muziejui, yra **socialinė plėtra**, kad ir kaip tai nepriimtina kai kuriems muziejaus darbuotojams.

Ukmergės kraštotyros muziejuje labiau **orientuojamasi į lankytoją** – „ypač didelis dėmesys dabar kreipiamas edukacijoms, turim bendradarbiauti su mokyklomis“ (1 – oji muziejininkė). 2 – osios muziejininkės teigimu: „ilgą laiką buvo tokia tendencija, kad saugomas objektas, dabar keičiasi tas požiūris ir, man atrodo, dabar atsigręžiama į lankytoją labiau. 3 – oji muziejininkė jau buvo išreiškusi savo nuomonę, kad „muziejai kreipiami į bendradarbiavimą, į lankytoją <...> užmiršamas paveldas....

Orientacija į lankytoją šiame muziejuje **pasireiškia per geresnį aptarnavimą, informacijos pateikimą**: „stengiamės kuo geriau aptarnauti, kuo geriau pateikti medžiagą lankytojams, pertvarkomos ekspozicijos, įdedama daugiau informacijos, kad lankytojas kuo geriau susipažintų su mūsų rajono istorija“ (1 – oji muziejininkė). Taip pat **per galimybę lankytojui paliesti daiktus**: „... buvo tokių parodų, kur kai kuriuos eksponatus galima buvo paliesti ranka, nors tai atrodo, kad prieštarautų muziejaus nuostatomis <...> yra šimtai tokių eksponatų <...> tai nėra ten jokio nusikaltimo didžiulio, jeigu tas lankytojas palies ranka“ (2 – oji muziejininkė). Orientacija į lankytoją taip pat vyksta **per reklamą, edukacijas, parodas**: „reklama, edukacija, kuri yra skelbiama nuolat, parodos organizuojamos, renginiai. Tai vat tokiais būdais“. (3 – oji muziejininkė). Taigi, galima teigti, kad Ukmergės kraštotyros muziejui būdingas dar vienas šiuolaikinio muziejaus bruožas – orientacija į lankytoją. Jeigu muziejus nesiorientuotų į lankytoją, o dėmesį kreiptų tik į objektų apsaugą, jis nebūtų lankomas iš viso. Kalbant apie kitus muziejus, informantų nuomone, situacija tokia pati: „panaši ta situacija (1 – oji muziejininkė)“, „kituose muziejuose viskas vyksta panašiai, rengiamos parodos, vyksta įvairūs renginiai, dažniausiai įvairių švenčių proga, edukacija labai aktuali, ir vaikų, ir suaugusiųjų“ (3 – oji muziejininkė).

Ukmergės kraštotyros muziejuje **paveldas pristatomas per parodas, ekspozicijas, edukacijas**: „...ekspozicijos pristatomos, ir parodos rengiamos iš mūsų fondų rinkinių, ir renginiai daromi susiję su tuo...“ (1 – oji muziejininkė). „Edukacija, parodos, renginiai“ (3 – oji muziejininkė). Taip pat minimi ir **su naujosiomis technologijomis susiję paveldo sklaidos būdai, leidiniai**: „viena iš formų yra ekspozicijos, kita edukacijos, metodinė pagalba visokia, interneto portaluose sklaida gali būti, virtualios parodos, leidiniai“ (2 – oji muziejininkė). Taigi, šių dienų Ukmergės kraštotyros muziejaus paveldo sklaida labiau vykdoma realiais būdais, nei virtualiais, naujosios technologijos mažai naudojamos.

Muziejuje naudojami būtent tokie išvardyti paveldo būdai, kadangi **nėra finansavimo**: „tai mes neturim finansinių galimybių, kiekvienam pajudėjimui juk reikia jų...“ (1 – oji muziejininkė). 2 – ojo informanto teigimu, turimos visos sąlygos naudoti tokius būdus, kurie jau yra naudojami: „tiesiog turim visas sąlygas tokius būdus naudoti < ... > šiuo atveju mes galim daryti virtualias parodas tikrai tų eksponatų, kurie nuskenuojami skeneriu. Nes mes, pavyzdžiui, nufotografuoti eksponatui, turim tokią „muilinę“, su kuria gerai daikto nufotografuosi, neturim nei fotoaparato, nei fotostudijos, nei reikiamos

įrangos, kad tą eksponatą leistų techninės galimybės užfiksuoti...“. Taigi tam, kad muziejuje galima būtų naudoti šiuolaikinius paveldo sklaidos būdus, reikalingos tam tikros sąlygos ir, žinoma, finansavimas, kuris gaunamas rašant projektus.

Kalbant apie aptartų paveldo sklaidos priemonių **efektyvumą** ir kas padėtų efektyviai skleisti paveldą, 2 – oji muziejininkė teigia, kad *„iš tikrųjų tai efektyvios, bet man atrodo, kad trūksta mūsų muziejuje asmenybių, kurios ne tik parodą atidarytų, bet tiesiog uždegtų visuomenę noru domėtis <...> turi prisitaikyti ir būti pedagogas, labai daug savybių visokiausių turi turėti, kad tas pasakojimas taptų įdomus, neužtenka vien faktų. Labai trūksta tokių žmonių, manau, muziejuose, ir jeigu jų atsirastų, tai visos tos edukacijos, parodos, ekspozicijos būtų žymiai įdomesnės ir efektyvesnės. <...> Ekspozicija sena, nekeista 20 metų <...> Etiketazai irgi labai svarbūs, nes buvo tokie laikai, kai nebuvo Google ir nebuvo gerų knygų <...> tuomet to daikto aprašas yra toksai skurdus. <...> Tad jei ekspozicija daryta prieš 20 metų, tai dizaino suvokimas, eksponatų pateikimas buvo vienoks, medžiagos buvo ribotos, tas daiktas netinkamai apšviestas, netinkamu būdu eksponuojamas, sienos pageltę nuo laiko tėkmės, ant etiketažo parašyta „kėdė“ ten tokio ir tokio amžiaus, mes matom, kad čia kėdė, ir jeigu tai mato vaikas, jam „vienodai šviečia“ ar ten XIXa. ar XVIIa., nes jis nežino, nei kokie baldai buvo tuo laikotarpiu, todėl tos informacijos gauna apskritą nulį. Bet tarkim, jeigu etiketažas pasakotų, kam ta kėdė priklausė, kažkaip plačiau įvestų kontekstą apie tą vieną kažkokį eksponatą, tai būtų įdomiau tą ekspoziciją žiūrėti. <...> ...pats muziejus, pati istorija šiandien jaunam žmogui nėra vertybė <...> kalti ir mes, kad neįmanoma koją kojon su technologijom <...> kad jis užeitų čia šiaip, arbatos atsigerti, pasikalbėti ir sužinotų gal vieną faktą koki, bet prisimintų visa gyvenimą šitą muziejų“.* 3 – iojo informanto nuomone, **efektyvu yra skaitmeninti paveldą:** *„...galim internete pažiūrėti Ermitažo, dar ten kitų muziejų paveldą, tai naudinga jauniems ypač <...> ne visada gali įleisti žmogų į fondus, leisti vartyti senus dokumentus <...> tas daiktas yra senas, gali sunykti. Tad būtina saugoti. Skaitmeninimas yra efektyviausias būdas, bent jau šiuo metu“.*

Taigi labai svarbu, kad muziejuje būtų keičiamos ekspozicijos, dirbtų savo srities specialistai ir būtų sukurta jauki aplinka, kuri pritrauktų lankytojus. Taip pat efektyvu skaitmeninti paveldą, tačiau tam reikia turėti sąlygas, kurių Ukmergės kraštotyros muziejus kol kas neturi.

Šis muziejus nuolat **dalyvauja projektuose, nes tai vienintelė galimybė nuveikti kažką naudingo muziejaus labui:** *„tikrai dalyvauja <...> pinigų negausi visiškai, vienintelė galimybė šiais laikais“* (1 – oji muziejininkė). *„Taip, dalyvauja <...> tai yra vienintelė galimybė nuveikti ką nors naudingo muziejuje <...> nėra jokios varomosios jėgos, kol nėra projektų <...> kai atsiranda projektai, prasideda kažkokie tai rimtesni tyrimai, viena tema, tada nesiblaškai tarp dešimt“* (2 – oji muziejininkė).

„Taip, dalyvaujam <...> kad galėtume dirbti, kad gautume lėšų, nes nevyktų jokia veikla. Mes nesam taip smarkiai finansuojami savivaldybės, kad įvykdytume tokius dalykus“ (3 – oji muziejininkė).

Šiuo metu **muziejuje vykdomi 4 projektai**: „prezidento A.Smetonos ekspozicijos Užugirio dvare sukūrimas <...> šio projekto metu buvo sukaupta archyvinė medžiaga liečianti Smetoną ir daromi dabar planšetai, pristatomi su informacija. O ta surinkta archyvinė medžiaga, kuri irgi kainuoja, bus panaudota naujų įrangų, būtent Užugirio dvare. <...> Galėsime ta medžiaga pasinaudoti rengiant edukacijas, pranešimus, publikacijas. Kitas projektas – Ukmergės kraštotyros muziejaus eksponatų konservavimas ir pristatymas visuomenei <...> to projekto metu yra konservuojamas viduramžių laikų kalavijas ir husariškas kardas, nes jų stovis buvo labai blogas. Dar vienas projektas – Ukmergės kraštotyros muziejaus ekspozicijų atnaujinimas, pritaikant inovatyvius ir interaktyvius kūrybinius sprendimus. <...> Viduj vykstanti renovacija, vykstantys darbai. <...> Bus atnaujinta parodų salė, daugiausia dėmesio bus skiriama apšvietimui. Interjero pakeitimai tai bus labiau iš mūsų papildomos paramos vykdoma, iš kultūros ministerijos. Taip pat bus atnaujintos kai kurios ekspozicijos, nupirkta garso sistema, kabinimo sistema, informacinis terminalas, kompiuteris, vaizdo sistema ir drėgmės bei temperatūros matuokliai. <...> Yra dar vienas projektas, toks ilgalaikis, kurio partneriai mes esame. Lietuvos dailės muziejaus projektas *Europeana photography*. Šio projekto metu vyksta fotografijų skaitmeninimas. <...> Mes dalyvaujam šiuose projektuose iš idėjos, finansiškai neuždirbam nei vieno papildomo lito“. 3 – oji muziejininkė: „buvo keletas edukacinių projektų, kur pasigaminom įvairių priemonių mokymo, leidinys toks Ukmergės fotografijų senų ir atvirukų, žydų ekspozicija buvo įrengta pagal projektą“. Taigi, dalyvavimas projektuose muziejams yra vienintelė išeitis, norint gyvuoti.

Stengiamasi dalyvauti visuose projektuose: „...stengiamės iš tikrųjų susitvarkyti, džiaugiamės kiekvienu litu gautu, nors aišku yra buvę tokių projektų, kur susiimi už galvos ir mąstai, kad geriau jau būtume negavę, nes ten tiek pinigų yra mažai, kad net negali pusės idėjų įgyvendinti. Net trečdalis kartais negali įgyvendinti pagal poreikį, na bet tuomet pasidarai kažką minimaliai. Tad dalyvaujam tiek, kiek pajėgiam“ (2 – oji muziejininkė). Tačiau būna ir tokių atvejų, kuomet tenka atsisakyti dėl dalyvavimo – „buvo vienas projektas, nebepamenu, atsisakėm, nes jis nebuvo mums naudingas, reikėjo daug savo lėšų turėti, ko mes neturėjome, ir jis būtų buvęs labiau naudingas partneriams“ (3 – oji muziejininkė). Taigi, muziejaus darbuotojai stengiasi dalyvauti visuose projektuose, tačiau kartais tenka atsisakyti, kadangi ne visi projektai būna naudingi.

Kiti muziejai, pasak informantų, **taip pat dalyvauja projektuose**: „...ir kiti ruošia projektus, bet konkrečiai kokius, čia gal direkcija galėtų atsakyti“ (1 – oji muziejininkė); „man atrodo, kad visi muziejai

aktyviai dalyvauja projektuose. Muziejininkai tokia liaudis, kuri iš idėjos daug daro“ (2 – oji muziejininkė); „dalyvauja visi, nes jie viską pasidaro iš projektu, modernizavimą“ (3 – oji muziejininkė).

Šiuo klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, kokia paradigma – **atminties – kompiuterio** ar **atminties – teatro** – naudojama Ukmergės kraštotyros muziejuje, arba jeigu nenaudojama, koks darbuotojų požiūris ir ar viena iš paradigimų galėtų būti naudojama šiame muziejuje. Kalbant apie tai, ar tikslinga skaitmeninti paveldą, nuomonė buvo vieninga: *„aš tai manau, kad labai tikslinga <...> bet tai yra didžiulis papildomas darbas ir tam darbui padaryti reikalingi papildomi žmogiški ištekliai, papildoma įranga, kurios pagalba galėtų tai atlikt, sakysim, kad ir eksponatus fotografuoti“ (2 – oji muziejininkė). „Tikslinga, nes taip mes einam į priekį, žmonės informacijos ieško internete, tuo labiau jauni žmonės...“ (3 – oji muziejininkė).*

Muziejaus darbuotojai skaitmeninimą vertina palankiai: *„tai aišku, aš manau, kad kuo daugiau bus sukurta, tuo daugiau žmonių pamatys, nes dabar ypač jauna karta tai be kompiuterio negyvena, o mes tai orientuoti turbūt į jaunimą daugiausia“ (1 – oji muziejininkė). „Kai medžiaga yra skaitmeninama, ji, sakysim, yra pilna, dabar ekspozicijoje tu gali įdėti eksponatą, etiketažą, bet jeigu tu pridėsi pilną aprašymą, tai pritrūks vietos. Šiuo atveju interneto portaluose yra labai patogų, tu atsidarai vaizdą, atsidarai trumpą etiketažą ir jeigu nori, gali eiti giliau. <...> Ir tau netrukdo kiti daiktai aplinkiniai esantys, kurie kartais būna netinkamai užeksponuoti ir tu negali susikoncentruoti į vieną daiktą. Tai man atrodo, kad tos virtualios parodos privalumų turi“ (2 – oji muziejininkė). „Skaitmeninimas yra gerai, kad muziejus save gerai reklamuotų, o tas, kuris domisi muziejumi, lengvai rastų, o radęs lengvai ateitų ir pasižiūrėtų“ (3 – oji muziejininkė).*

Į interneto tinklalapius darbuotojai taip pat **žiūri teigiamai:** *„labai valio, jeigu jis tik yra. Manau, kad turėtų kiekvienas muziejus turėti. Šiaip pas mus irgi veikė porą metų, bet po to nebeturėjo pinigų metų pabaigoj susimokėti tą metinį mokestį ir baigėsi jo galiojimas. Kiekvienas žmogus besidomintis muziejumi ar norintis apsilankyti jame, galėtų sužinoti, kas jame yra, tokią esminę informaciją. Aišku tie tinklapiai nevienodi yra, vieni pateikia tokią bendrą informaciją, tai nauda yra tokia pat, kaip dalomojo lankstinuko muziejų. Kiti turi talpyklas įvairiausias, tai gali sukrauti kažkokią tai archyvinę medžiagą, žemėlapius, virtualias parodas, tada toks tinklapis dar naudingesnis, kaip ir informacinio terminalo funkcijas atlieka“ (2 – oji muziejininkė).*

Anot darbuotojų, **visiškas paveldo skaitmeninimas negali atstoti realiojo:** *„...jeigu būtų virtualūs muziejai ir paskui būtų kažkokie muziejai su pasakotojais, tai tokie muziejai atliktų kažkokią tai labai svarbią funkciją, bet, pavyzdžiui, jeigu ateini į muziejų ir pamatai kažkaip paprastai išdėliotus tuos daiktus, esi jaunas žmogus, pripratęs prie technologijų, nėra jokio gido, tai nieko neišsineša, jokios*

informacijos“ (2 – oji muziejininkė). „...Iš dalies gal. Visiškai, man atrodo, negali, nes daiktą patį tiesiogiai matyti ir kontaktuoti su juo kitaip gal. Dabar išvis interneto pasaulis labai lenda <...> žmonės net knygas skaito elektronines, bet aš manau, kad knyga turi būt kaip knyga (1 – oji muziejininkė). „Visgi svarbu, kad žmogus, ateitų pasižiūrėti. Na tu gali meno kūrinių virtualiai pasižūrėti, bet nei tu potėpio nepamatysi, kad ir kaip gerai suskaitmenintas (3 – oji muziejininkė). Taigi, skaitmeninimas gali būti tik priemonė informuoti lankytoją apie muziejaus veiklą, parodas, tačiau, kad susidarytų tam tikras įspūdis, žmogus visgi turi apsilankyti muziejuje realiai.

Teigiami paveldo sąryšio su kompiuterio aspektai yra **lengvesnė prieiga prie paveldo, didesnis informacijos kiekis, lengvesnis įsisavinimas**: „kitas kelias į ekspozicijas – reginių kūrimas <...> menininkai sukuria kažkokią tai temą instaliacijas <...> tremties tema, ir ten nerodoma to bendro teksto, kas yra tremtis <...> o tarkim kažkoks eilėraščio motyvas dviejų eilučių, sukurta instaliacija, kuri griebia už širdies... <...> giliau susipažįsta su paveldu, lengviau įsisavina“ (2 – oji muziejininkė). „Žmonės informacijos ieško internete <...> o tas, kuris domisi muziejumi, lengvai rastų, o radęs ateitų ir pasižiūrėtų“ (3 – oji muziejininkė).

Neigiami paveldo sąryšio su kompiuterio aspektai yra **vaikų nebesilankymas muziejuose, negalėjimas įžvelgti detalių eksponatuose**: „vaikai gali nebeiti išvis į muziejų...“ (2 – oji muziejininkė). „nei tu potėpio nepamatysi“ (3 – oji muziejininkė).

Kalbant apie **paveldo ir kompiuterio sąryšį**, Ukmergės kraštotyros muziejaus kasdieninėje veikloje **neapsieinama be kompiuterio**: „...pavyzdžiui ir ekspoziciją ruošiant jau be kompiuterio neapsieinama, nes mums tą ekspoziciją ruošti padeda viena tokia firma Vilniaus <...> Su jais ištisai siuntinėjamasi maketais visokiais ir t.t.“ (1 – oji muziejininkė). „...Sudalyvavom virtualiojoje parodoje, savo medinį paveldą ten susidėjom“ <...> Viskas priklauso nuo žmogiškųjų išteklių, pas mus kai su virtualiais dalykais dirbame tik dviese, tai mums nebeužtenka jėgų“ (2 – oji muziejininkė). „Esam daug foto suskaitmeninę, daug dokumentų esu suskaitmeninus...“ (3 – oji muziejininkė).

Kol kas pateikiant ekspozicijas lankytojams, **niekur nenaudojamas kompiuteris**: „neturim finansinių galimybių kompiuterizuoti“ (1 – oji muziejininkė). Tačiau ateityje tikimasi pokyčių: „galbūt dabar kažkas bus prie įėjimo...“ (1 – oji muziejininkė); „...tai Europeana photography <...> šio projekto metu bus sukurta skaidrių įvairiausių temom. Ir tai bus ne tik edukacijų metu prieinama, bet ir lankytojas atėjęs į muziejų galės atsistoti prie ekrano ir pasiskaityti plačiau ir galbūt pamatyti eksponatus, kurie nėra ekspozicijoje, plačiau susipažinti“ (2 – oji muziejininkė). Apžvelgus darbuotojų požiūrį į kompiuterio naudojimą paveldo pristatymo procese, galima daryti prielaidą, kad ateityje šiame muziejuje galėtų būti naudojama **atminties – kompiuterio paradigma**, kadangi muziejaus kasdieninėje veikloje

neapsieinama be kompiuterio, o ateityje planuojama ir paveldo pristatyme naudoti informacines technologijas.

Darbuotojoms buvo užduotas klausimas, ar joms pačioms įdomios Ukmergės kraštotyros muziejuje esančios ekspozicijos: „...*man tos ekspozicijos kaip namų kampai pasidarę, kai reikia keisti, labai liguistai reaguju...*“ (1 – oji muziejininkė). „...*Kol nedirbau muziejuje, man tos ekspozicijos nebuvo įdomios, gal išskyrus tą dvaro ir paprasto žmogaus kambarį. Tie eksponatai yra gražūs ir man patinka <...> O kitos ekspozicijos man buvo neįdomios, nes ten pernelyg toks kaleidoskopas*“ (2 – oji muziejininkė). 3 – osios muziejininkės nuomone: „*ekspozicijos ne, nes jos yra pasenę, jas reikia renovuoti. Daiktai labai įdomūs, kartais net pats nustembi, kokių turi daiktų*“. Galima teigti, kad jei net patiems muziejaus darbuotojams **neįdomios ekspozicijos**, esančios muziejuje, turėtų būti sunku sudominti ir lankytoją.

Pastebima **problema**, kad: „...*per daug temų, mažai vietos, norima per daug pasakyt, todėl kiekvienoj vitrinoj vis kita tema*“ (2 – oji muziejininkė). Tačiau patobulinus kai kuriuos dalykus, ekspozicija taptų įdomesnė: „...*reiktų geriau parodyt penkias kokias temas, bet truputėlį nuosekliau*“ (2 – oji muziejininkė).

2 – ojo informanto nuomone, muziejus pradeda darytis įdomus, kai turima daugiau gyvenimiškos patirties: „...*bet kuo labiau pažįsti savo tą krašto paveldą, tuo pradeda darytis įdomiau, tai manau, kad ir tiek vaikam atėjus į muziejų, gali pasirodyti ten neįdomu, bet už 5 metų, kai jų patirtis bus pasipildžiusi, galbūt tie dalykai pasidarys žymiai įdomesni*“.

Šiuo metu **ekspozicija atnaujinama, tobulinamas jos pateikimas**: „... *pateiksime meniškai, gražiau, panaudojant šiuolaikines priemones <...> stendus visokius kitokius <...> buvo ant medinių lentučių priklijuota, labai paprastai įrengta: nuotraukytės, užrašai, dokumentukai. O dabar jau stengsimės „kavot“, kad nerodyt to originalo, nes blunka*“ (1 – oji muziejininkė). „*Bet reikia jas (ekspozicijas) atnaujinti nuolat. Tame ir bėda, kad sunku sudominti kitą žmogų. Ekspozicija galbūt yra įdomi, bet pateikimas nekoks. Todėl ir rašom projektus, nes tikimės, kad ateis naujovės, bent jau terminalą pasistatysim kamputy*“ (3 – oji muziejininkė). Tačiau pasak 2 – osios muziejininkės, kai kuriems lankytojams priimtinas apleistas muziejaus vaizdas: „...*teko girdėti nuomonių iš žmonių, kurie turi dvarus, kuriuos mes atvedam į muziejų ir prašom pasakyti savo nuomonę, ką galėtume tobulinti, tai visų be išimties ekspozicijų rengėjų nuomonė yra tokia: labai gerai, kad jūsų muziejus nerenovuotas, tuomet mums kyla klausimas - kodėl? Juk mums taip nepatogu, kad mes tokie pasenę, gauname atsakymą, kad kai visi atsinaujins, mūsų muziejus taps vertybe. Pats tas muziejinių eksponatų pateikimas pas mus yra kaip vertybė <...> kaip minėjau, mažiau temų, bet plačiau pateiktų, informaciniai terminalai tikrai*

nepamaisytų, jei jie kažkur kamputy gražiai būtų įsikomponavę. Kad ir atėjęs į kiekvieną salę rastum vietą, kur galėtum panaršyti“ (2 – oji muziejininkė). Taigi, išaiškėjo, kad muziejuje esantys daiktai, eksponatai patys iš savęs įdomūs, tačiau yra netinkamai eksponuojami, apie juos nesuteikiama pakankamai įdomios informacijos, todėl jie nesudomina lankytojų.

Vieni darbuotojai **įtraukia lankytojus** į paveldo pristatymo procesą: *„aišku kontaktuojama, duodamos užduotys, pasakojama, atsakymų laukiam“* (1 – oji muziejininkė). *„...Kai aš vedu ekskursijas, įtraukiu, bet kai kolegos, na irgi gal stengiasi įtraukti. Tiesiog suformuoja tokius klausimus, kai verčia pamąstyti, kad pats lankytojas galėtų pasakyti, kaip jis darytų“* (2 – oji muziejininkė). Kiti darbuotojai **neįtraukia lankytojų** į paveldo pristatymo procesą: *„lankytojas neįtraukiamas <...> edukacinėse programose mes jas sugalvojame ir parodom. Seniau buvo klausimynai, bet nežinau, ar jie buvo naudojami“* (3 – oji muziejininkė). Apibendrinant galima teigti, lankytojo įtraukimas į paveldo pristatymo procesą priklauso nuo darbuotojo, kadangi skirtingi darbuotojai taiko skirtingas ekskursijų ar edukacijų vedimo metodikas.

2 – oji muziejininkė išvelgė **lankytojų įtraukimo į paveldo procesą naudą**: *„...lieka daugiau informacijos galvoje, kai jis dalyvauja“*.

Pasak informantų, pristatant paveldą vienodai **naudinga naudoti kompiuterį ir įtraukti lankytoją**: *„...viską reikia naudoti, ką tikrai gali <...> kuo geriau, plačiau parodysi žmogui, tuo lengviau priimti bus, įsisąmoninti. Nes jeigu tu tik knygutę paskaitysi <...> ypač mokiniams. Jiems gi neužtenka to, kad tu pabumbensi, senieną parodysi kokią, o reikia kažkaip parodyti, netgi filmukų kokių gerai būtų turėti“* (1 – oji muziejininkė). 2 – oji muziejininkė teigė, kad *„...priklauso nuo žmogaus, koks tas lankytojas. Vieni žmonės yra socialinio tipo, jiems visada viskas geriau į galvą lenda, jie bendrauja, jie girdi gyvą pasakojimą, kitiems patogiau patiems pasiskaityti <...> O jeigu sujungti, tai aišku“*. *„...Manau, kad sujungti į vieną, bet kompiuteris dar ne viskas, kažkaip įtraukti ir žmogų. Būtų lengviau įsisavinti, atsirastų dalyvavimas, bendradarbiavimas“* (3 – oji muziejininkė). Taigi, ar geriau naudoti atminties – kompiuterio, ar atminties – teatro paradigmas, priklausytų ne tik nuo darbuotojo, bet ir nuo paties lankytojo, nes jeigu darbuotojas bandytų įtraukti lankytoją į procesą, o jis to nenorėtų, apibūsis ryšys neužsimegztų.

Problemos, susijusias su šiuolaikine paveldo sklaida, kurias išvelgia informantai, susijusios su **įdomesnių tinklalapių trūkumu, su pasenusiomis ekspozicijomis, technologijų nebuvimu, savo srities specialistų trūkumu, finansinėmis problemomis**: *„...su finansais problemos. Aišku reikėtų, kad ir žmonės dirbtų jauni ir nusimanantys. Jau šita senesnė karta vis dėlto skiriasi nuo jų“* (1 – oji muziejininkė). 2 – ojo informanto nuomone *„...trūksta tų įdomesnių tinklalapių <...> pavyzdžiui, galėtų*

atsirasti teminiai tinklapiai, kur dalyvautų keli muziejai, liečiantys, pavyzdžiui, etnografiją, ir kiti muziejai norintys įsijungia ir teikia informaciją apie kažkokią tai temą. Tada žmogus besidomintis ta tema gautų pilną informaciją.<...> Galėtų būti kažkokių muziejų straipsniai integruoti į tą svetainę, ji būtų labai vertinga. Galėtų būti tokios erdvės kuriamos, nes tada ir muziejai patys labiau bendradarbiautų tarpusavy“. 3 – oji muziejininkė įžvelgė tokias problemas: „...pasenusios ekspozicijos, technologijų nebuvimas, kartais žmonės mano, kad muziejus neįdomus, nes nieko jame nėra, kai tu neparodai. <...> Svarbu, kad būtų geras gidas. Jei mūsų muziejuje jo nebūtų, jis galbūt nebegyvuotų. <...> estetiškai negraži ta ekspozicija, bet kai pasakoja gidas, tuomet labai įdomu. Jeigu geras ar gidas, ar paskaitą skaitantis žmogus, tai labai įdomu, tai pagrindas“. Taigi, galima teigti, kad problemų būtų mažiau, jeigu muziejuje būtų atnaujintos ekspozicijos, įdiegtos informacinės technologijos, o ekskursijas ir edukacines programas vestų patyrę gidai.

Informantų nuomone, efektyviausi būdai, pristatant paveldą mokiniams, yra **informacinių technologijų taikymas paveldo pristatymo procese, vizualus pateikimas, žaidimai, įvairūs projektai, dailės pamokos**: „...taikytis visas kompiuterines technikas, akivaizdžius demonstravimus daiktų <...> kuo sumaniau pateikti...“ (1 – oji muziejininkė). Žinoma, vertėtų **atsižvelgti į vaiko amžių** – „...žiūrint kokio amžiaus tie mokiniai. Jeigu mažesni vaikai, tai gal daugiau **per žaidimus**, visokias **edukacijas** tas paveldas labiausiai pažįstamas <...> svarbus tas pasakotojas <...> Tai tos edukacijos vaikam turi būt per tokį praktinį pačiupinėjimą ir efektyvesnės gerokai <...> Vyresniems vaikam tai aišku galėtų būti kažkokie tai bendri projektai ar per kokias dailės pamokas, kad galėtų jie dalinai dirbti kaip muziejininkai. <...> jei vaikams būtų duodamos kažkokios panašios užduotys, jie pajustų kaip vyksta tas paveldo saugojimas, tad naudingiausia būtų juos įtraukti į procesą. Nebūtina daryti viską rankomis, galima pasitelkti kompiuterius, fotoaparatus, padaryti skaidres kažkokias, pristatymus“ (2 – oji muziejininkė). 3 – oji muziejininkė teigė, kad „žaidimais, ne tik kompiuteriniai, bet ir stalo <...> Žinau, kad mažesniems vaikams įdomūs kostiuminiai žaidimai. Vaikai ateina į muziejų pailsėti, tad efektyviausia žaisti žaidimus, linksmi pasakoti galbūt. Žinoma, tos istorijos neišvengsi, bet svarbu tai tinkamai pateikti, kuo daugiau veiklos. Vyresni gali ilgiau paklaustyti, bet vizualinis pristatymas yra labai svarbus. Jei negali gyvai, tai forografuoti, suskaitmeninti tą dalyką“. Taigi, skleidžiant paveldą mokiniams, svarbu atsižvelgti į jų amžių ir tuomet pasirinkti labiausiai jiems tinkamą būdą paveldui pristatyti.

Ukmergės kraštotyros **muziejus bendradarbiauja** su savivaldybe, kadangi ji yra muziejaus steigėjas, su švietimo institucijomis, turizmo informacijos centru: „... nori nenori turim bendradarbiauti <...> esam savivaldybės muziejus, tai bendradarbiaujam ir su kultūros skyriumi, ir pačia savivaldybe, ir turizmo informacijos centru. Aišku ir su mokykla. Medžiagą visąlaik ateina, renka, mes maloniai duodam.

*Dabar bus Smetonos mokyklos jubiliejus, tai pas mus rinkosi medžiagą atėjus pati pavaduotoja su mokiniu. Džiaugėsi, kad daug informacijos rado, nes apie šitą mokyklą turbūt daugiausiai ir turim medžiagos“ (1 – oji muziejininkė). „Taip, bendraujam ir bendradarbiaujam. <...> su savivaldybe, mūsų steigėju, su kultūros centru, su biblioteka, su dailės mokykla, su mokyklomis. Tikslai yra įvairūs, tai bendri renginiai, parodos, keičiamės ir inventoriumi kartais, jeigu reikia rengti kažkokias parodas. Su švietimo institucijomis bendraujam, nes jiems į programas įeina kažkokios tai užduotys, dėl ko jie ateina į muziejų, mes savo ruožtu gaunam ir papildomų lėšų, vyksta grįžtamasis ryšys“ (2 – oji muziejininkė). „Su savivaldybe, mes esam savivaldybės muziejus, todėl natūraliai bendradarbiaujam, paveldo departamento dalis, su archeologais <...>. Su mokyklomis be abejo bendradarbiaujam“ (3 – oji muziejininkė). Taigi, išryškėjo dar vienas šiuolaikinio muziejaus bruožas – **bendradarbiavimas su kitomis institucijomis**.*

Informantų nuomonės išsiskyrė, kuomet buvo paklausta, su kuo reikėtų bendradarbiauti, kad mokiniai lankytųsi muziejuose: „gal su mokytojais daugiau, nuo jų vistiek priklauso. Nes jie dažniausiai ir atveda mokinius“ (1 – oji muziejininkė). „Na šiaip su mokytojais man atrodo mes bendraujam, ir tikrai pasiderinam, kas ten būtų patogiau, kokią pamokėlę praveisti, kartais einam patys į mokyklas praveisti vieną ar kitą pamokėlę, net tikrai jie pas mus ateina. Kartais sukuriam kažkokias tai pamokėles specialias, jei reikia, pasiruošiam atskira tema. Tai papildomas darbas, bet mes normaliai priimam. Aišku, jeigu būtų savaitgalinės pamokėlės, gal jos irgi veiktų...“ (2 – oji muziejininkė). 3 – ojo informanto nuomone, vertėtų bendradarbiauti su pačiais mokiniais: „manau, kad su pačiais mokiniais. Gal sukurti kokią projektą, tiesiog eiti su tuo projektu pas mokinius, jiems pristatyti save, parodyti, ką mes veikiam. Jei atsinaujinsim, manau bus daug įdomių, naujų projektų, nes bus nauja šviesi erdvė <...> tai bus efektyviausia eiti į mokyklas“. Tačiau dažniausiai mokytojai atveda mokinius į muziejų, todėl efektyviau būtų bendradarbiauti būtent su jais.

Be abejo, visiems informantams yra tekę pabuvoti užsienio muziejuose ir ten patirti daug teigiamų įspūdžių. Tačiau Lietuvoje užsienio muziejų praktika sunkiai įsivaizduojama: „<...> viskas modernizuota, kompiuterizuota, netgi muzikinė biblioteka yra <...> Čia Lietuvoj finansinės galimybės neleistų to įgyvendinti“ (1 – oji muziejininkė). 2 – oji muziejininkė teigė, kad „<...> ten yra visai kitos galimybės tuos muziejus įsirengti. <...> Ir tas pateikimas nėra kažkoks ypatingas, tiesiog paveikslai, bet tiems, kas domisi, tai be galo didelis dalykas pamatyti. Ten vyksta ir edukacijos, bet ten nėra kažko specialaus priglavlota, tiesiog ateina ir, pavyzdžiui, piešia, tie mokytojai, kurie atveda, patys sugalvoja jiems užduotis, ne muziejininkai. Pačios vertybės ypatingos. Gamtos muziejuose labai daug interaktyvumo visokio, tarkim žmogaus sąnarys, tu gali pajudinti kažkokį tai prietaisą ir matyti, kaip juda tas sąnarys, arba parodytas žemės drebinimas, tu užėjai ant tokios pakylės ir tave drebina iki tam tikrų balų, ten daiktai krenta, ir tu

susidariai tą įspūdį, kaip tas žemės drebinimas atrodo. Tai ten jauni žmonės su šeimom kiauras dienas slampinėja, kaip į kokią parką, tie muziejai yra nemokami, kas mums sunkiai suvokiama. Ten yra mecenatai, kurie remia tuos muziejus, valstybė remia, ir tokiu būdu išsilaiko, gali nemokamai egzistuoti. <...> Vokietijoje didžiulę įtaką daro tai, kad nedirba didieji prekybos centrai savaitgaliais, jokios parduotuvės nedirba, ir žmonės neapsipirkinėja tomis dienomis. Pas mus geriau eis į Maximą. Lietuvoje reiktų duoti išieiginių toms pardavėjoms, kurios dirba sunkų darbą, ir galbūt turėtų muziejai daugiau lankytojų“. „...tie muziejai įspūdingi patys iš savęs, ten net suaugusiam žmogui įdomu, ten viskas interaktyvu <...> Į meno muziejus tai žmonės ateina mokytis, ateina piešti, kai gali matyti Rembrantą ir iš jo mokytis. Smagu, kai gali ilsėtis. Man pačiai labai įdomu technologijos, man įdomu, kai muziejus interaktyvus. Bet tai yra dideli pinigai, o čia nėra finansinių galimybių. Taigi Lietuvoje sunkiai įsivaizduojami muziejai, kuriuose žmonės galėtų leisti laisvalaikį ir ilsėtis, kadangi nėra finansinių galimybių įgyvendinti tokią misiją.

Kalbant apie Ukmergės kraštotyros **muziejaus perspektyvas**, įvardijami tokie aspektai: „... ateities dalykas turėtų būti ne eksponatų kaupimas, o mažinimas, mažiau kausti, saugoti ir tyrinėti tai ką turim. Atsisakius pusės eksponatų ar sukūrus bendruomenių muziejus būtų žymiai geriau ir paprasčiau. Dirbti su mažiau eksponatų, bet dirbti gerai“ (2 – oji muziejininkė). Interaktyvumo skatinimas turėtų būti perspektyva, užduotis mūsų muziejui nr.1. <...> pritraukt daugiau jaunų žmonių, nes dabar vyrauja toks požiūris, kad pritraukt daugiau senų žmonių. Seni žmonės ir taip susipažinę su krašto kultūra, istorija, o jauniems tiesiog nepriimtinas tas vaizdas, kuris dabar yra. Reiktų daugiau dalyvauti visur, kurti patiems virtualias nišas (2 – oji muziejininkė). „...Manau, kad „Draugystės“ kino teatras⁸ bus pritaikytas muziejui, jį protingai pritaikius būtų poilsio zona. <...> Muziejus turi būti informatyvus, parodyti istoriją įdomiai, kai tu gali ateiti ne tik pasižiūrėti, gali paliesti, ypač vaikams. <...> Vaikas turi paliesti, jam turi veikti, suktis, dėliotis, jam turi būti veikla, tas ir pritrauks žmogų <...> Naujosios technologijos turi būti, nes viskas juda į priekį, ir muziejus turi judėti. Per projektus tai įmanoma įgyvendinti“ (3 – oji muziejininkė).

Remiantis interviu metu gautais atsakymais nubraižytas apibendrintas Ukmergės kraštotyros muziejaus veiklos praktikos modelis (žr. 29 pav.).

⁸ Anksčiau buvęs Ukmergės kino teatras šalia Ukmergės kraštotyros muziejaus

Apibendrinant galima teigti, kad Ukmergės kraštotyros muziejaus tikslas yra ne tik kaupti ir saugoti krašto paveldą, bet informuoti apie tai visuomenę, viešinti krašto istoriją. Šis muziejus turi šiuolaikinio muziejaus bruožų, kadangi vykdoma socialinė plėtra, orientuojamasi į lankytoją ir vyksta komandinis darbas. Muziejuje paveldas pristatomas per parodas, ekspozicijas, edukacines programas, leidinius, virtualias parodas, tačiau paveldo sklaida dažniau vykdoma realiais, o ne virtualiais būdais. Kad paveldas būtų pristatomas efektyviai, svarbu keisti ekspozicijas, turėti darbuotojų specialistų ir skaitmeninti paveldą, nors sąlygų tam šiuo metu Ukmergės kraštotyros muziejus neturi. Muziejus dalyvauja projektuose, nes tai vienintelė galimybė muziejuje įgyvendinti kažką naujo. Naujų technologijų naudojimas vertinamas palankiai, nors su kompiuteriu dirbi moka tik 2 muziejaus darbuotojai. Tačiau padaroma išvada, kad visiškas paveldo skaitmeninimas negali atstoti realiojo. Šiame muziejuje pastebimos tiek atminties – kompiuterio, tiek atminties – teatro paradigmų užuomazgų, kadangi naudojamos ir informacinėmis technologijomis ir siekiama į paveldo pristatymą įtraukti lankytoją. Šiuo metu atnaujinamas ekspozicijos pateikimas, kas galbūt padės pritraukti daugiau lankytojų.

Aptariant anketinių duomenų ir interviu rezultatus, pastebima, kad tiek mokinius (respondentus), tiek Ukmergės kraštotyros muziejaus darbuotojus (informantus), žavi užsienio muziejai ir ekspozicijos juose, tačiau darbuotojams didesnę įspūdį daro *socialiniai santykiai*, o mokiniams – *fizinė aplinka*. Sutampa tiek mokinių, tiek darbuotojų požiūris į šio muziejaus ekspoziciją – ji yra pasenusi ir neįdomi. Kas liečia muziejaus pasakotoją, darbuotojai teigia, kad jis galėtų sudominti mokinius ir skatinti lankytis muziejuje, o anketiniai duomenys parodė, kad būtent taip ir būtų. Kalbant apie šiuolaikišką ekspozicijos pateikimą, svarbus tampa vaizdinių efektų panaudojimas, o kadangi dabar muziejus vykdo projektą, susijusį su ekspozicijos atnaujinimu, galima daryti prielaidą, kad jis taps įdomesnis šiuolaikiniam lankytojui.

Kadangi respondentai teigė, jog ekspozicija šiame muziejuje sena, neįdomi, o informantams patiems taip pat nelabai įdomios ekspozicijos, galima patvirtinti pirmąją hipotezę, nes muziejuje išties nesilankoma dėl to, kad lankytojui neįdomūs seni ekspozicijos.

Antra hipotezė patvirtinama tik iš dalies, nes patys mokiniai nurodė, kad ekspozicijos nėra įdomūs, muziejuje jiems nuobodus, tačiau apsilankę edukacinėje programoje mokiniai mano, kad tai jiems naudinga ir visai nesusidaro blogo įspūdžio apie muziejų.

Kadangi garso ir vaizdo efektus galima priskirti prie šiuolaikiško pristatymo, galima patvirtinti ir 3 –iąją hipotezę, nes šis veiksnys buvo nurodytas kaip svarbiausias paveldo pristatymo procese.

3. UKMERGĖS KRAŠTOTYROS MUZIEJAUS PAVELDO KOMUNIKACIJOS TOBULINIMO GALIMYBĖS IR PERSPEKTYVOS

Ukmergės kraštotyros muziejus šiuo metu nėra jaunam žmogui patraukli įstaiga, todėl turėtų stengtis tokia tapti. Muziejus turi tapti jauno žmogaus švietimo įstaiga, kur mokymasis būtų įdomesnis procesas, todėl turi būti vykdoma efektyvi komunikacija tarp visuomenės ir muziejaus, pasitelkiant paveldą ir komunikuojant jį šiuolaikiniais būdais, kurie padeda lengviau įsiminti informaciją. Kadangi šiuo metu muziejuje vykdomas modernizavimo projektas, muziejus ir toliau turėtų dalyvauti įvairiuose projektuose, kurie užtikrintų jo atsinaujinimą ir geresnę finansinę padėtį.

Kalbant apie Ukmergės kraštotyros muziejaus veiklą, muziejus ir toliau turėtų siekti šiuolaikinio muziejaus statuso, kadangi šiuolaikinio muziejaus užuomazgų šis muziejus jau turi. Ir toliau turėtų būti orientuojamasi į lankytoją, jo poreikius, sudominimą, pritraukimą. Muziejus turėtų nusistatyti tikslines grupes ir pasiūlyti veiklos joms pritraukti. Ekspozicijų temos turėtų būti patraukliai pristatytos šiandieninei visuomenei. Muziejus turėtų ir toliau vykdyti socialinę plėtrą, tačiau tai daryti vertėtų aktyviau, kadangi, kaip parodė anketinės apklausos rezultatai, didelė dalis mokinių nėra lankęsi edukacinėje programoje, o tai reiškia, kad muziejus neužtektinai bendradarbiauja su mokytojais. Mokytojai yra tarpininkai, kurie atveda mokinius į muziejų, todėl ir jie galėtų paaiškinti mokiniams, kas yra edukacinė programa ir kam ji skirta. Efektyvu būtų istorijos pamokas perkelti į muziejų, nes tai paskatintų mokinius domėtis istorija, būtų lengviau įsimenama informacija, tema būtų dėstoma realiais pavyzdžiais, tai būtų vizualu ir įdomu. Taip pat muziejams vertėtų bendradarbiauti tarpusavyje, kad darbuotojai tobulintų savo kompetencijas ir taip pat svarstytų muziejinės veiklos gerinimo galimybes. Muziejuje ir toliau turėtų būti dirbama komandoje, kad būtų pasiekti geriausi rezultatai.

Kalbant apie ekspozicijas, vertėtų atnaujinti jų pateikimą, kad jos būtų įdomios tiek patiems muziejaus darbuojams, tiek ir lankytojams, nes kai ekspozicija neįdomi muziejininkams, sunku sudominti ir lankytojus. Etiketazai taip pat turėtų būti atnaujinti. Vertėtų rengti įvairesnių renginių, parodų, kurios būtų įdomios jaunimui, nes tai pakeistų jų požiūrį į muziejų. Muziejuje turėtų būti geras gidas – įdomus pasakotojas. Didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas muziejinėms programoms (spektakliams, demonstravimams, referatams ir pan.), nes taikant programas paveldo pristatymo procese, geriau įsimenama informacija, o derinant jas tarpusavyje galima pritraukti skirtingų poreikių turinčius lankytojus.

Formos, kuriomis pristatomas paveldas Ukmergės kraštotyros muziejuje, visais laikais buvo panašios, skiriasi tik būdai, kurie naudojami paveldui pristatyti. Todėl jie turėtų būti keičiami, kadangi šiuolaikinis žmogus pripratęs prie naujovių. Vertėtų procese taikyti kompiuterinę techniką, kuri padeda

vizualiai ir aiškiai pateikti informaciją. Vaizdiniai ir garso efektai, animacija taip pat būtų vertingi būdai paveldui pristatyti.

Kadangi šiais laikais muziejų darbuose neapsieinama be kompiuterio, o Ukmergės kraštotyros muziejuje tik 2 darbuotojai geba gerai dirbti kompiuteriu, tikslinga būtų išmokyti nemokančius muziejaus darbuotojus juo dirbti, kadangi tuomet darbas būtų našesnis, greičiau būtų pasiektas projekto tikslas – suskaitmenintas paveldas.

Į paveldo pristatymo procesą reikėtų įtraukti lankytoją, kad jis galėtų reikšti savo nuomonę, diskutuoti, gauti atsakymus į jam rūpimus klausimus. Kai tarp lankytojo ir muziejaus darbuotojo užsimezga ryšys, užtikrinamas ir sėkmingos tarpusavio komunikacijos rezultatas.

Kadangi muziejus – informavimo priemonė, tad reikėtų sutelkti dėmesį ne vien į objektus, bet ir į informacijos apie juos pateikimą. Paveldo pristatymo procese svarbus ne tik lankytojo įtraukimas, bet ir kompiuterio naudojimas, kadangi tokiu būdu pateikiama informacija efektyvesnė ir įsimenama lengviau.

Kadangi kraštotyros muziejus nepasirūpina nei gražia aplinka, nei dydžiu, kurie patrauklūs jaunam žmogui, tobulėti galima kitose srityse. Ir Ukmergės kraštotyros muziejuje vertėtų taikyti užsienio praktiką, kuri pasireiškia praktine veikla, kai galima paliesti tam tikrus objektus, atlikti darbus, kuriuos atlieka archeologai, ar panašiai.

Muziejui vertėtų vėl atnaujinti interneto svetainę, kurioje lankytojas galėtų rasti visą dominančią informaciją. Taip pat sukurti muziejaus paskyrą socialiniame tinkle „Facebook“, kadangi jaunimas ten ypač aktyvus ir galima būtų vesti diskusijas įvairiomis temomis, dalintis įspūdžiais, domėtis muziejaus naujienomis.

Kad paveldo komunikacijos rezultatas būtų sėkmingas savitarpio supratimas, muziejuje vertėtų laikytis keturių principų pagal Waidacher (2007): kiekybės – kai informacijos pateikiama tiek, kiek reikia; kokybės – kad pateikiama informacija būtų tikra ir kokybiška; reikšmingumo – kad būtų rodoma tik tai, kas svarbu; raiškos – kad viskas būtų pateikiama aiškiai.

Taigi, paveldo komunikacija panaudojant šiuolaikines priemones ir toliau bus aktuali Ukmergės kraštotyros muziejuje, kadangi nuo to, kaip muziejus geba pristatyti vertybes ir bendradarbiauti, priklausys ir muziejaus lankomumas. Veiksminga paveldo komunikacija sudaro sąlygas sėkmingam savitarpio supratimui ir skatina lankomumą.

IŠVADOS

- 1) Paveldas – tai karta iš kartos paveldimos vertybės, kurios svarbios etniniu, istoriniu ir estetiniu požiūriu. Kultūros paveldas yra svarbus tiek muziejams, tiek visuomenei, kadangi jis saugo tam tikrą informaciją ir yra ryšio su praeitimi tarpininkas. Informacija, kurią saugo paveldas, svarbi ir moksliniu požiūriu. Jį galima komunikuoti. Paveldas skiriamas į materialųjį ir nematerialųjį. Materialusis paveldas skirstomas į kilnojamąsias ir nekilnojamąsias vertybes, o nematerialusis – žodines bei dvasines vertybės. Plečiantis informacinei bei komunikacinei kultūrai, kinta paveldo komunikacijos procesas.
- 2) Lietuvoje kinta muziejaus paradigma, kadangi muziejus tampa šiuolaikiškas. Svarbus ir muziejaus, kaip visuomenės informavimo priemonės, vaidmuo. Pabrėžiama komunikacijos ir edukacijos svarba. Dėmesys telkiamas į lankytoją, nes be jo muziejus negali įgyvendinti savo misijos. Planuojant muziejų veiklą dera atsižvelgti į tikslinių grupių poreikius. Muziejinė komunikacija – tai muziejų ir visuomenės bendravimo būdas. Ji vykdoma per ekspozicijų, parodų, renginių, edukacijų bei leidinių pateikimą visuomenei. Muziejinės komunikacijos procesas vyksta siuntėjui siunčiant užbaigtą informaciją gavėjui, o grįžtamasis ryšys galimas tiesioginiu ir netiesioginiu būdais. Sėkmingos muziejinės komunikacijos rezultatas – grįžtamasis ryšys. Norint, kad muziejinė komunikacija Lietuvos muziejuose vyktų skandžiai, edukacinės programos turėtų būti patobulintos, kad pritrauktų lankytojų grupes, kadangi šiuo metu įvairios lankytojų grupės nepakankamai įsitraukia į muziejaus veiklą. Taip pat muziejaus veikloje svarbų vaidmenį vaidina bendradarbiavimas su kitomis institucijomis. Tarnaudama visuomenės poreikiams šiuolaikinė komunikacija tampa veiksminga.
- 3) Vienas iš reikšmingų paveldo bruožų – jis komunikuojamas. Išskiriamos keturios atminties paradigmos: kultūrinės, komunikacinės, „atminties – kompiuterio“ ir „atminties – teatro“. Pasikeitę lankytojų poreikiai skatina muziejaus paveldo komunikacijoje naudoti šiuolaikines priemones, kurios vaidina svarbų vaidmenį jungiant kultūrą ir meno kūrinius. Šiuolaikinė muziejaus paveldo komunikacija turėtų vykti per parodas, ekspozicijas, virtualius muziejus, muziejaus ir edukacines programas, leidinius, tam pasitelkiant šiuolaikines informacines technologijas. Viena vertus, komunikacija muziejuose vyksta gana vangiai, šiuolaikinės technologijos neišnaudojamos iki galo. Kita vertus, žmonės turi galimybę pamatyti nepasiekiamus meno kūrinius arba dalyvauti įdomiose veiklose, susijusiose su muziejais. Taip pat įgyjamos naujos žinios. Laikui bėgant technologijos bus panaudojamos plačiau, kadangi jau žengtas žingsnis tobulėjimo link.
- 4) Ukmergės kraštotyros muziejuje šiuolaikinės paveldo komunikacijos užuomazgų labai mažai, kadangi savivaldybė beveik neskiria lėšų šio muziejaus veiklos tobulinimui, tačiau muziejaus darbuotojai

dalyvauja įvairiuose projektuose, tam, kad muziejuje būtų diegiamos naujovės ir tenkinami šiuolaikinio žmogaus poreikiai. Muziejuje nesilankoma, nes trūksta parodų ir renginių, kurie domintų jaunimą, ekspozicijos senos ir neįdomios, todėl sunku efektyviai pristatyti paveldą mokiniams, o jų požiūris į muziejų – neigiamas. Mokinius į muziejų dažniausiai atveda mokytojai. Ukmergės kraštotyros muziejus turi šiuolaikiniam muziejui būdingų bruožų, kadangi jame orientuojamasi į lankytoją, dirbama komandoje ir bendradarbiaujama su kitomis institucijomis. Muziejuje paveldas pristatomas per parodas, ekspozicijas, leidinius, edukacines programas, dalis paveldo skaitmeninama. Tačiau dažniausiai muziejaus paveldo sklaida vyksta realiais būdais. Muziejuje nėra priemonių paveldo skaitmeninimui. Jo veikloje pastebima tiek „atminties – kompiuterio“, tiek „atminties – teatro“ paradigmų užuomazgų, kadangi muziejaus veikloje neapsieinama be kompiuterio, o į paveldo pristatymo procesą stengiamasi įtraukti ir lankytoją. Šiuo metu vykdomas ekspozicijos atnaujinimas, todėl galima manyti, kad tai padės pritraukti daugiau lankytojų.

Pirmoji hipotezė patvirtinama, nes muziejuje nesilankoma dėl to, kad eksponatai seni ir neįdomūs.

Antroji hipotezė patvirtinama tik iš dalies: nors eksponatai nėra įdomūs, įžvelgiama edukacinių programų nauda ir muziejaus įvaizdis nuo to nenukenčia.

Trečioji hipotezė patvirtinama, nes šiuolaikiniai paveldo pristatymo būdai padėtų pritraukti lankytojus.

- 5) Ukmergės kraštotyros muziejus ir toliau turėtų siekti šiuolaikinio muziejaus statuso. Vykdam socialinę plėtrą, muziejuje lankytųsi daugiau lankytojų. Pristatant paveldą naudojamos informacinės technologijos, įvairūs garso ir vaizdo efektai, dažniau keičiami eksponatai ir įdomios edukacinės programos paskatintų dažnesnį muziejaus lankymą, o informacija būtų įsimenama lengviau. Jaunimo požiūrį į muziejų galėtų pakeisti jiems aktualūs renginiai, parodos. Taip pat didelį vaidmenį vaidina ir žmogiškasis veiksnys, kadangi turėdami įdomų pasakotoją lankytojai sužinotų daugiau informacijos ir susidomėtų eksponatais, o darbas muziejuje būtų našesnis, jei visi darbuotojai gebėtų dirbti kompiuteriu. Vertėtų atnaujinti muziejaus interneto svetainę, nes ji atlieka informatyvumo funkciją. Taip pat naudinga sukurti muziejaus paskyrą socialiniame tinkle „Facebook“, nes jaunimas ten ypač aktyvus. Šiuolaikinė paveldo komunikacija ir toliau bus aktuali šiame muziejuje, kadangi nuo to, kaip muziejus gebės pristatyti paveldą ir bendradarbiauti su kitomis institucijomis, priklausys ir muziejaus lankomumas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Baltrušaitytė, L. 2007. *Tautinis tapatumas globalizacijos sąlygomis*. Baigiamasis magistro darbas. Vilniaus pedagoginis universitetas. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20070816_170322-21518/DS.005.0.01.ETD>.
2. Bėkšta, A., Jarockienė, N. 2009. Ko muziejuose ieško suaugusieji arba dar kartą apie lankytojų motyvaciją, *Lietuvos muziejai*. [Nr] 1: 5 – 9.
3. Bliūdžiuvienė, N. 2009. Standartizacija dokumentinės komunikacijos institucijose rinkos požiūriu, *Knygotyra*. [Nr] 53: 185 – 197.
4. Butkevičienė, E. 2011. Apklausų duomenų analizė. Projekto „Lietuvos HSM duomenų archyvo LiDA plėtra“ seminario medžiaga. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. lapkričio 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lidata.eu/files/mokymai/seminaras_20110129/Apklausu_duomenu_analize_20111111.pdf>.
5. Gaižutytė – Filipavičienė, Ž. 2012. Meno muziejai ir medijos. *Lietuvos kultūros tyrimai 2 – muziejai, paveldas, vertybės*. Vilnius: Petro ofsetas.
6. Hooper – Greenhill, E. 2006. *Museum, media, message*. Great Britain: Routledge.
7. Jankevičiūtė, L. 2009. Lietuvos muziejų leidybinė veikla: ypatumai ir tendencijos, *Knygotyra*. [Nr] 53: 123 – 146.
8. Jarockienė, N. 2010. *Muziejų edukacinės programos suaugusiems. Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija*. Vilnius: Gimtasis žodis.
9. Jonila, M. 2011. Šiuolaikiško muziejaus informacinio leidinio internete vizija. 1 – 15. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/20111020_MJonila.pdf>.
10. Kardelis, K. 2007. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
11. Keršytė, N. 2007. *Lietuvos muziejai: pokyčiai ir tęstinumas*. Vilnius: Vilniaus Universiteto leidykla.
12. Kligienė, N. 2004. Lietuvos kultūros paveldas skaitmeninėje terpėje, *Informacijos mokslai*. 82 – 93.
13. Laužikas, R. 2010. Paveldo komunikacija ir tinklaveikos visuomenė, *Spectrum*. [Nr] 2(13): 4 – 7. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://naujienos.vu.lt/failai/SPECTRUM/Spectrum_13.pdf>.

14. Laužikas, R. 2009. Penki atsakyti klausimai apie muziejininkystės studijas Lietuvoje. 5 – 7. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: http://www.museums.lt/zurnalas/2009_04/muziejininkystes_studijos.pdf
15. Laužikas, R. 2006. Skaitmeninių duomenų saugojimas muziejuose. 37 – 42. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: http://www.museums.lt/ateitis/images/Kurkime_ateities_muz_leidiny/leidiny_37_42.pdf.
16. Laužikas, R. 2010. Unikalumas ir entropija kultūros paveldo informacijoje ir komunikacijoje, *Informacijos mokslai*. [Nr]52: 38 – 54.
17. Leetaru, K. H. 2009. Distributed Knowledge: Case Study 2: Personalization and Virtualization in Museums. 1 – 5. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: http://www.kalevleetaru.com/Publish/Distributed_Knowledge_Personalization_Virtualization_Museums.pdf.
18. Lietuvių kalbos žodynas. 2013. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://lkzd.lki.lt/Zodynas/Visas.asp>.
19. Lietuvos mokslo taryba. Valstybė ir tauta: paveldas ir tapatumas. 2013. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lmt.lt/lt/mkf/nmp/vat.html>.
20. Lietuvos muziejai. Muziejų modernizavimo programa 2007-2015m. 2013. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: http://www.muziejai.lt/prev_vers/Informacija/muzieju_modernizavimas2007_2015.htm.
21. Lietuvos muziejų edukacinės veiklos įvertinimo mokinių ir mokytojų poreikių tyrimas. 2013. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: http://www.muziejai.lt/Aktualijos/PDF/LM_edukacines_veiklos_tyrimas_2012_06_30_vp.pdf.
22. Lietuvos muziejų portalas. 2013. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: http://www.muziejai.lt/ukmerge/ukmerges_krastotyros_muziejus.htm.
23. Lietuvos muziejų portalas. 2014. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2014 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: http://www.muziejai.lt/Muziejai/lt_muziejai.htm.
24. Lietuvos respublikos seimas. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas. 2013. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243361&p_query=&p_tr2=>.
25. Lietuvos statistikos departamentas. 2013. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveelections.asp?MainTable=M3130110&PLanguage=>

- 0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=3853&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>.
26. Manžuch, Z. 2006. Kultūros paveldo socialinių technologinių sistemų aspektai. *Informacijos mokslai*. [Nr] 38: 38 – 51.
 27. Manžuch, Z. 2008. Atminties institucijos: saugyklos, teatrai, lobynai ar duomenų bazės? *Knygotyra*. [Nr] 51: 126 – 147.
 28. McKay, A. 2007. Affective Communication: Towards the Personalisation of a Museum Exhibition, *CoDesign*. Vol.3. [Nr] 1: 163 – 173. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15710880701333183#.UpHA7dJmiSo>>.
 29. Muziejų edukacinės programos: naujos idėjos, *Lietuvos muziejų asociacija*. 2009. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/sekcijos/Paveikslai/ideju_muge_knyga_mm.pdf>.
 30. Popescu, R.I. 2007. Communication Strategy of the National Museum of Natural History „Grigore Antipa“, *Transylvanian Review of Administrative Sciences*. [Nr] 19: 100 – 115. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:RLJL7Q2XPgMJ:core.kmi.open.ac.uk/download/pdf/1080163.pdf+%cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>>.
 31. Stasėnaitė, V., Naujokienė, L. 2012. Informacijos paslaugų specialistų poreikio integralumas informacinės visuomenės plėtroje pereinant į skaitmeninę globalios atminties erdvę, *Profesinės studijos: teorija ir praktika*. [Nr] 9: 123 – 133. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://pstp.svako.lt/ps09/p123-133.PDF>>.
 32. Šermukšnytė, R. 2012. Istorijos muziejus: samprata, šiuolaikinių muziejinių naratyvų kūrimo idėjos ir jų raiška Vilniaus mieste, *Lituanistica*. [Nr] 2(88): 146 – 160. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lmaleidykla.lt/ojs/index.php/lituanistica/article/view/2297>>.
 33. Užpelkienė, Navickaitė. 2009. Mokymosi visą gyvenimą galimybės Lietuvos muziejuje. 17 – 22. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/sekcijos/Paveikslai/ideju_muge_knyga_mm.pdf>.
 34. Valiuškytė, D. *Muziejaus vaidmens kaita postmodernioje visuomenėje. Lietuvos atvejis*. Baigiamasis magistro darbas. Šiaulių universitetas. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110802_165239-75863/DS.005.0.01.ETD>.

35. Vaicekauskienė, S. 2011. Kokius atrankos ir vertinimo metodus, kriterijus reikėtų taikyti renkantis informacijos sklaidai muziejų interneto leidiniuose reikalingas priemones, sudarant jų struktūrą, parenkant dizainą, viešajam naudotojui skirtas paslaugas. 1 – 22. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/20111020_SVaicekauskiene.pdf>.
36. Voruta laikraštis: kultūros ir politikos naujienos iš Lietuvos ir pasaulio. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.voruta.lt/traku-istorijos-muziejuje-%E2%80%93-renginys-skirtas-s-mikulioni-atminimui-ir-leidinio-%E2%80%93-estasi-mikulioni-prisimenant%E2%80%93pristatymas/>>.
37. Waidacher, F. 2007. *Bendrosios muzeologijos matmenys*. Lietuvos nacionalinis muziejus.
38. Žukauskienė, O. 2012. Muziejų kultūra: kintantys diskursai ir institucinė kritika, *Lietuvos kultūros tyrimai 2 – muziejai, paveldas, vertybės*. Vilnius: Petro ofsetas.
39. Долак, Я. 2010. Музейная экспозиция – музейная коммуникация. История, теория и практика музейной экспозиции. [Nr] 1: 106 – 117. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://history.spbu.ru/userfiles/VM_Dolak.pdf>.
40. Мастеница, Н.Е. 2005. Новые тенденции в развитии музея и музейной деятельности. 138 – 145. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.bvahan.com/museologypro/muzeeevedenie.asp?li2=5&c_text=19>.
41. Соболева, Е. С., Эпштейн, М. З. 2011. Эволюция концепции музеев в меняющемся мире, *Вопросы музеологии*. [Nr] 1(3): 8 – 19. [Interaktyvus], [Žiūrėta 2013 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://history.spbu.ru/userfiles/VM2011_Soboleva.pdf>.

PRIEDAI

A PRIEDAS

Anketa Ukmergės mokyklų mokiniams

Gerb. respondente,

Esu Vilniaus Gedimino technikos universiteto kūrybos visuomenės komunikacijos 2 kurso magistro studentė. Atlieku apklausą, kurios metu siekiu išsiaiškinti, kas padėtų mokiniams geriau įsisavinti paveldo istoriją ir kokiais būdais tai padaryti efektyviausia. Šiame klausimyne nereikia įrašyti asmeninių duomenų, todėl konfidencialumas garantuojamas. Tyrimo duomenys bus panaudoti tik magistro baigiamajame darbe. Klausimyną pildykite pasirinkdami Jums tinkantį atsakymo variantą ar įrašydami savo atsakymą tam skirtoje vietoje.

1. Kaip dažnai lankotės muziejuose?

- Kartą į mėnesį
- Du kartus per pusmetį
- Du kartus per metus
- Kartą į metus ar rečiau
- Nesilankau
- Kita (įrašykite)

2. Kokiam muziejuje lankėtės paskutinį kartą? (įrašykite pavadinimą)

.....

3. Ar esate lankęsi užsienio muziejuose?

- Taip
- Ne (pereikite prie 5 klausimo)

4. Kas Jums paliko didžiąją įspūdį apsilankius užsienio muziejuje? (galimi keli atsakymų variantai)

- Muziejaus dydis
- Įdomūs eksponatai
- Eksponatų pateikimo būdas
- Gidų pasakojimai
- Lankytojo įtraukimas į eksponatų pristatymo procesą
- Graži aplinka
- Kita (įrašykite)

5. Įvertinkite muziejuje Jus dominančias eksponatų rūšis (pažymėkite kryžiuuku atitinkamoje eilutėje ir stulpelyje)

	Labai domin a 5	Domin a 4	Iš dalies domin a 3	Nedo- mina 2	Visai nedomi na 1
Asmeniniai praeityje gyvenusių žmonių daiktai					
Nuotraukos					
Rankraščiai					
Senoviniai drabužiai					
Gyvūnų iškamšos					
Senos knygos					
Laiškai					
Papuošalai					
Interjero detalės					
Indai					
Ginklai					
Meno kūriniai					
Dokumentai					
Kita(įrašykite).....					

6. Ar lankotės Ukmergės kraštotyros muziejuje ?

- Dažnai (į metus 3-4 kartus) (Pereikite prie 8 klausimo)
- Kartais (kartą ar du į 1 metus)
- Labai retai (kartą ar du į 5 metus)
- Nesu lankęsis

7. Kodėl nesilankote muziejuje arba nesilankote jame dažniau? (galimi keli atsakymų variantai)

- Niekada nemėgau lankytis muziejuose
- Kartą lankiausi, bet negavau atsakymo į mane dominančius klausimus
- Nepatinka muziejaus pastatas
- Neįdomios, senos ekspozicijos
- Nėra parodų ar renginių, kurie man patiktų
- Nuo namų iki muziejaus didelis atstumas
- Muziejuje viskas siejama su praeitimi, o man tai nepatinka
- Netinka muziejaus darbo laikas
- Nėra informacijos apie muziejaus renginius
- Norėčiau apsilankyti, bet nesinori išsiskirti iš draugų, kurie nevaikšto į muziejus

- Manau, kad į muziejus vaikšto tik „menininkai“
- Nežinau, kur jis yra
- Nežinau, kas tai yra
- Neveda mokytojai
- Kita.....

8. Kodėl lankotės muziejuje? (galimi keli atsakymų variantai)

- Patinka muziejaus parodos, renginiai, ekspozicijos
- Atveda mokytojas
- Kviečia draugai
- Patinka viskas, kas susieta su krašto kultūra, istorija
- Ateityje planuoju studijuoti muziejininkystę
- Turiu pažįstamą muziejaus darbuotoją, kuris dažnai kviečia į parodas, renginius
- Puikiai pateikiama informacija apie muziejaus renginius internete, spaudoje, televizijoje
- Gyvenu netoliese
- Kita

9. Kas paskatino paskutinį kartą apsilankyti Ukmergės kraštotyros muziejuje? (Galimi keli atsakymų variantai)

- Atvedė mokytojas
- Pasiūlė tėvai
- Pakvietė draugai
- Kadangi nesu lankęs (-usi) šio muziejaus, nutariau ten apsilankyti pirmą kartą
- Atsitiktinai gavau bukletą apie muziejų
- Pamačiau informaciją apie mane dominantį renginį
- Nesu lankęsis šiame muziejuje
- Kita.....

10. Ar teko dalyvauti pamokoje, kuri vyko muziejuje?

- Taip (pereikite prie 11 klausimo)
- Ne (pereikite prie 12 klausimo)

11. Ar tai buvo Jums naudinga? Kodėl?

- Naudinga, nes
.....
- Nenaudinga, nes
.....

12. Ar, Jūsų manymu, būtų naudinga istorijos pamokas perkelti į muziejų? Kodėl?

- Naudinga, nes
.....

- Nenaudinga, nes

.....

13. Kas paskatintų Jus dažniau lankytis Ukmergės kraštotyros muziejuje? (galimi keli atsakymų variantai)

- Įdomios parodos, ekspozicijos
- Įdomus parodų pateikimas
- Maloni aplinka
- Įdomūs gido pasakojimai
- Nemokamas įėjimas
- Naujų technologijų taikymas parodų, ekspozicijų pristatymo procese
- Kita.....

14. Ukmergės kraštotyros muziejuje vyksta įvairios veiklos. Pažymėkite, kurios Jums yra aktualios, įdomios, naudingos:

- Ekskursijos
- Pamokos muziejuje
- Konkursai (skaitovų, piešinių)
- Parodos
- Konferencijos
- Kultūriniai renginiai (duonos diena)
- Renginiai (muziejų naktis)
- Programos (romansų vakarai)
- Kita

15. Įvertinkite ekspozicijos bruožus pagal svarbą, kurie Jus paskatintų ją aplankyti muziejuje (pažymėkite kryžiuuku atitinkamoje eilutėje ir stulpelyje).

	Labai svarb u 5	Svarb u 4	Iš dalies svarb u 3	Nesva r-bu 2	Visai nesvar -bu 1
Nauja					
Šiuolaikinis pateikimas					
Pamoka priderinta prie ekspozicijos					
Susiejama su pamokomis					
Aiški tema					

Garso ir vaizdo efektai					
Darbuotojų profesionalumas pristatant ekspoziciją					
Apšvietimas					
Daug informacijos					
Paslaptinga atmosfera					
Kita (įrašykite).....					

16. Ar Ukmergės kraštotyros muziejui reikalinga interneto svetainė?

- Taip, nes.....
- Ne, nes.....

17. Ar muziejus gali konkuruoti su kitomis jaunimo pamėgtomis laiko praleidimo vietomis?

- Gali, nes
.....
- Negali, nes
.....

18. Koks dalykas mokykloje Jums įdomiausias?

- Matematika
- Istorija
- Kalbos
- Biologija
- Chemija
- Geografija
- Fizika
- Kūno kultūra
- Muzika
- Darbai
- Kita (įrašykite).....

19. Ar užsiimate popamokine veikla?

- Taip
- Ne

20. Jūsų lytis: V M

21. Jūsų amžius

22. Mokymosi vieta

- Jono Basanavičiaus gimnazija
- Antano Smetonos gimnazija
- Užupio pagrindinė mokykla
- Dukstynos pagrindinė mokykla
- Šilo pagrindinė mokykla

Ačiū už atsakymus! ☺

B PRIEDAS

Interviu klausimai

1. Kokį galėtumėte įvardyti pagrindinį Ukmergės kraštotyros muziejaus tikslą? Ar kitų tokio pobūdžio muziejų tikslas toks pats? Kodėl taip manote?
2. (Tęsiant klausimą) Ar Jūsų muziejaus tikslas - tai paveldo apsauga ir išsaugojimas, ar labiau kasdienio gyvenimo problemų sprendimas ir socialinė plėtra? Kodėl taip manote?
3. Į ką labiau orientuojamasi šiame muziejuje - į objektų apsaugą ar į lankytoją? Kodėl? Kaip pasireiškia tas orientavimasis? Kokia situacija kituose muziejuose?
4. Kaip Jūsų muziejuje pristatomas regiono paveldas ir kultūra? Papasakokite apie kiekvieną iš būdų plačiau. Kaip pristatomas paveldas tokio paties pobūdžio muziejuose?
5. Kodėl naudojami būtent šie, o ne kiti, paveldo pristatymo būdai?
6. Ar manote, kad šios priemonės efektyvios? Kodėl?
7. Kas, Jūsų manymu, padėtų efektyviai pristatyti paveldą?
8. Šiais laikais vykdoma daug projektų, susijusių su muziejaus modernizacija, paveldo skaitmeninimu ir panašiai. Ar Jūsų muziejus dalyvauja projektuose? Kokiuose? Kodėl?
9. Kokius galėtumėte įvardyti šiuo metu vykdomus projektus? Kokios dalyvavimo/nedalyvavimo juose priežastys?
10. Ar gavus kvietimą dalyvauti tam tikrame projekte, yra tekę atsisakyti? Kokios buvo priežastys?
11. Ką žinote apie kitų muziejų dalyvavimą projektuose?
12. Ar, Jūsų manymu, tikslinga kurti vieno standarto paveldo pristatymo sistemas, duomenų bazines, virtualius muziejus, interneto muziejaus tinklalapius? Kodėl? Ar visiškas paveldo skaitmeninimas gali atstoti realųjį? Kodėl taip manote?
13. Kokius teigiamus ir kokius neigiamus aspektus įžvelgiate paveldo sąryšyje su kompiuteriu?
14. Kokie paveldo ir kompiuterio sąryšio būdai naudojami Jūsų muziejuje? Kodėl? Ar tai efektyvu? Kokie paveldo ir kompiuterio sąryšio būdai naudojami kituose tokio tipo muziejuose?
15. Ar Jums patiems įdomios šio muziejaus ekspozicijos? Kodėl? Ką reikėtų tobulinti?
16. Pristatydami paveldą į procesą įtraukiate lankytoją. Paneikite arba patvirtinkite šį teiginį. Kodėl? Kaip elgiamasi kituose tokio tipo muziejuose?

17. Kas, Jūsų manymu, naudingiau pristatant paveldą, kompiuterio naudojimas procese ar lankytojo įtraukimas į pristatymo procesą? Kodėl taip manote?
18. Kokias galėtumėte įvardyti problemas, susijusias su dabartine paveldo komunikacijos sklaida? Su kokiomis problemomis susiduria Jūsų ir kiti muziejai?
19. Kaip manote, kokiais būdais efektyviausia pristatyti paveldą mokiniams? Kodėl?
20. Ar Jūsų muziejus bendradarbiauja su vietos ir regionų institucijomis? Kokiomis ir kodėl?
21. Su kuo Jūsų manymu reikėtų bendradarbiauti, norint pritraukti mokinius į muziejų? Su mokytojais, tėvais, pačiais mokiniais ir pan? Kodėl taip manote?
22. Galbūt esate lankęsi užsienio muziejuose? Matėte jų interneto svetaines? Ko būtų galima iš jų pasimokyti ir galbūt pritaikyti Ukmergės kraštotyros muziejuje?
23. Kokias matote Ukmergės kraštotyros muziejaus paveldo sklaidos perspektyvas?

C PRIEDAS

Interviu transkripcija

Klausimas	Informantų nuomonė
1. Kokį galėtumėte įvardyti pagrindinį Ukmergės kraštotyros muziejaus tikslą? Ar kitų tokio pobūdžio muziejų tikslas toks pats? Kodėl taip manote?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „ - tai turbūt kaip ir visų muziejų: rinkti, saugoti mūsų istorines vertybes, istorinę praeitį“. (-tai manote, kad tokio tipo muziejų tikslas yra toks pats?) – „ne nu tai čia vienas iš tikslų. Dabar tikslų labai daug yra ir skleisti kuo daugiau visuomenei, ir edukacinę veiklą vystyti ir visa kita“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „ - tai pagrindinis tikslas tikriausiai kaupti kultūros paveldo vertybes, kilnojamąsias, ir galbūt nematerialųjį paveldą. Įvairius faktus istorinius, archyvinius apie kraštą. Lygiavertis tikslas būtų ne tik kaupti, bet ir skleisti tą informaciją visuomenei, pristatyti ją ir įvairias formas. (-tai manote, kad tokio tipo muziejų tikslas yra toks pats?) „ - na bent jau krašto muziejų, aš manyčiau, kad panašus tas tikslas. O šiaip galbūt tie tokie muziejai, kurie turi kažkokį savo profilį, dar siauresnį, čia tai apima labai daug sričių, visą Ukmergės kraštą ir iš įvairių pusių, o kiti muziejau galbūt yra labiau specializuoti, kaip ten gamtos, ar kokios tenai archeologijos, tai jie renka savo siauroj srity ir galbūt ne tik savam krašte, bet gali ir plačiau kažkaip rinkti. Bet tada kažkaip kitoks pjūvis yra, ta prasme to tyrinėjimo“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „ - kaip ir visų muziejų – kaupti, saugoti eksponatus, juos teisingai, kas ne visada buvo daroma, apibūdinti, kuo kokybiškiau saugoti. Naujų susikūrusių muziejų, kurie neturi tiek daug eksponatų yra viešinti, aišku ir mūsų vienas iš tikslų yra viešinti tai, ką mes saugom, viešinti istoriją, sudominti žmones“.
2. Ar Jūsų muziejaus tikslas - tai paveldo apsauga ir išsaugojimas, ar labiau kasdienio gyvenimo problemų sprendimas ir socialinė plėtra? Kodėl taip manote?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „ - būtinai žinokit, kuo tolyn į girią, tuo daugiau medžių. Nes pas mus tikslų tų daugėja ir daugėja, kadangi aš jau seniai dirbu, tai labai žiūriu, kad plečiasi. Keičiais muziejaus koncepcija tiesiog matyt, nes seniau mes siaurokai dirbom. Renki eksponatus, važinėji, renki, surašinėji, o dabar netgi pats surašinėjimas skiriasi, daugiau popierizmo atsirado visokio, ten daugiau išsiplėtė ta veikla, negu kad buvo seniau. Ypač didelis dėmesys dabar kreipiamas edukacijoms. Ir mes labai turim bendradarbiauti su mokyklomis“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „nu gal čia banguojančiai. Jeigu pavyksta gauti lėšų, viskas priklauso iš tikrųjų nuo lėšų ir nuo žmogiškųjų išteklių, tai tokius žmones, kokius mes turim, tai nu tą ir galime plėtoti. Turint kažkokį tai stipresnį istoriką, galbūt kažkokį archyvarą, pavyksta tos archyvinės medžiagos daugiau sukaupti. Jeigu pavyksta turėti žmogų galbūt kažkokią tai stiprią asmenybę, kuri mokėtų labai įdomiai renginius vesti, tada ten plėtotųsi veikla. Šiaip jeigu pavyksta gauti lėšų ten koncertacijai, restauracijai, paveldo išsaugojimui, tai labiau tada gal visos lėšos ir jėgos dedamos į tą išsaugojimą. Čia ta

	prasme nėra taip, kad muziejus gyvuoja ir jis visada vienodas toks. Jis tarsi pulsuojančias, gyvas organizmas. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „ - šiuo metu muziejai kreipiami į bendradarbiavimą, į lankytoją, bet man asmeniškai labai svarbu paveldas ir jo išsaugojimas, bet čia yra valdžios politika visoje Lietuvoje tokia. Užmiršamas paveldas ir manoma, kad muziejai turi virsti kažkokia komercine įstaiga“.
3. Į ką labiau orientuojamasi šiame muziejuje - į objektų apsaugą ar į lankytoją? Kodėl? Kaip pasireiškia tas orientavimasis? Kokia situacija kituose muziejuose?	<u>1 – oji muziejininkė</u> - į klausimą iš dalies atsakė antrame klausime. <i>(Kaip pasireiškia orientavimasis į lankytoją?)</i> – „ - Nu stengiamės kuo geriau juos aptarnauti, kuo geriau pateikti medžiagą lankytojams, pertvarkomos ekspozicijos, įdedama daugiau informacijos. Kad lankytojas kuo geriau susipažintų su mūsų rajono istorija“. <i>(Gal žinote kokia situacija kituose panašiuose muziejuose?)</i> „ - Man atrodo panaši ta situacija, nes tie senesnių metų muziejai yra ir Panevėžyje, man atrodo, ir Molėtuose pavyzdžiui rajoninis, nu Molėtų dar mažesnis, kaip ir mūsų, Panevėžyje didesnis aišku, ir kiekvienai tvarkosi pagal savo darbuotojų skaičių. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „nu ilgą laiką, nu aš čia ne taip seniai muziejų, penkti metai, tai ilgą laiką buvo tokia tendencija, kad saugomas objektas, dabar keičiasi tas požiūris ir man atrodo dabar atsigręžiama į lankytoją labiau. Tai čia buvo tokių parodų, kur kai kuriuos eksponatus buvo galima paliesti ranka, nors tai atrodo, kad ir prieštarautų muziejaus nuostatom, kad eksponatų ginkdie negalima liesti plikomis rankomis ir t.t. Bet jeigu sakysim, kad eksponatas yra kažkoks tai etnografinis, tai nieko labai nenutiks ten tokio, kad paliesi ta ranka. Ir yra gal šimtai tokių eksponatų, tai galbūt buityje naudoti kažkokie tai dalykai, kažkokie ten maisto gamavimo įrankiai taip saugomi, tai nėra ten jokio nusikaltimo didžiulio jeigu tas lankytojas palies ranka. Nei ten tas eksponatas pradės labiau irti, bet aišku yra tokių eksponatų, kurie yra labai jautrūs, tai galbūt su visais eksponatais negalima būtų taip elgtis. <i>(O kaip galvojat, kokia situacija yra kituose muziejuose?)</i>. „ - nu man šiaip atrodo, kad viskas priklauso nuo muziejaus kompetencijos, nuo darbuotojų amžiaus, nuo, galbūt, vadovo požiūrio, kiek jisai modernus, kiek jisai konservatyvus. Taip tas požiūris ir susiformuoja muziejaus. Iš tikrųjų, pavyzdžiui, ministerijos žinioje esantys muziejai, jiems yra daug labai nurodymų ir galbūt jie yra, sakyčiau, labiau europietiški muziejai. Šiuo atveju savivaldybių muziejuose ta tvarka yra tokia, kad absoliučiai priklauso nuo direktoriaus. Tai tada koks tas direktorius, tokia ir tvarka. Ir koks tas personalas, koks jis lankstus, koks jis novatoriškas ar kūrybingas, tai viskas nuo to priklauso“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „ - šiuo metu muziejai kreipiami į bendradarbiavimą, į lankytoją, bet man asmeniškai labai svarbu paveldas ir jo išsaugojimas, bet čia yra valdžios politika visoje Lietuvoje tokia. Užmiršamas

	paveldas ir manoma, kad muziejai turi virsti kažkokia komercine įstaiga“. (<i>Kaip pasireiškia tas orientavimasis į lankytoją?</i>). „Reklama, edukacija, kuri yra skelbiama nuolat, parodos organizuojamos, renginiai, tai vat tokiais būdais. Kituose muziejuose viskas vyksta panašiai, rengiamos parodos, vyksta įvairūs renginiai, dažniausiai įvairių švenčių proga, edukacija labai aktuali, ir vaikų, ir suaugusiųjų“.
4. Kaip Jūsų muziejuje pristatomas regiono paveldas ir kultūra? Papasakokite apie kiekvieną iš būdų plačiau. Kaip pristatomas paveldas tokio paties pobūdžio muziejuose?	<u>1 - oji muziejininkė:</u> „kaip, ir ekspozicijoje pristatomas, ir parodos rengiamos iš mūsų fondų rinkinių, ir renginiai daromi susiję su tuo“. (O ką galėtumėte pasakyti apie kitus tokio pobūdžio muziejus?). „Ir vėlgi žinokit nelabai aš žinau, susitinkam mes su kitais muziejais seminaruose kokiuose, bet man atrodo, kad panaši padėtis. Ypač tų mažų muziejų kaip kad Ukmergės. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „viena iš formų yra ekspozicijos, kita edukacijos. Metodinė pagalba visokia, interneto portaluose sklaida gali būti, virtualios parodos. Mes galbūt apsiribojam muziejaus aplinka, muziejai ko gero turėtų pristatyti ne tik muziejuje esančius eksponatus, paveldą materialų, bet ir kilnojamą. Pavyzdžiui, stogastulpiai, koplytstulpiai ar ten bažnyčiose esančios vertybės, ir turėtų būti kaip ir patariamasis organas, ten dėl saugojimo, konservavimo, bet pas mus kažkaip tai nėra tos sistemos, kad tai veiktų ir mes neturim sąlygų, kad važinėti po visą rajoną, stebėti, kaip ten kažkoks stogastulpis laikosi, koks jo stovis ar kaip ten kokios bažnyčios paveikslas gyvena. Ar jisai nepelija, ar nereikia jį prižiūrėti. Tad neveikia ta sistema ir mes apsiribojam muziejaus vidumi. Aišku tas vidus, tie eksponatai, jie yra iš viso krašto ir net ne dabartinių ribų, bet ir Ukmergės apskrities riba gerokai didesnė. Savo laiku tai ir Anykščių visas kraštas, ir daugelis aplinkinių kitų rajonų. Tai mes vat šitą paveldą kurį saugom vos vos spėjam deramai apžiūrėti jų stovį, organizuoti konservavimo ar restauravimo darbus, apvalymo kažkokio. Galima tada imti atskiras eksponatų grupes, jas atidžiau ištyrinėti ir tada jau pristatyti visuomenei per katalogus ar dar kažką. Būdai kuriais pristatome paveldą, tai parodos, ekspozicijos, renginiai, edukacijos. Taip pat muziejaus leidiniai. Juos sudaro paprastai vienas iš muziejininkų, tai toks labiau individualus darbas. Yra leidinių temos, yra išleisti tokie leidiniai – geležinės kryžių viršūnės, Ukmergės fotografija, Kulviečio tapyba, Ukmergės krašto audiniai, 3 matymai: kaip projektas verčiantis bendradarbiauti, pristatoma pati Ukmergė įvairių amžių. Leidiniai platinami muziejuje, juos galima ten įsigyti, kažkokį tiražą mes atiduodame į bibliotekas, dalinam kaip dovanas kartais įvairiems rėmėjams ar partneriams, valdžia aišku padalina kur reikia. Mūsų leidiniai internete neplatinami, nors aišku būtų gerai. Tik vienas kitas muziejus tuo užsiima. Muziejuose trūksta vadybininkų, kuris galbūt „išsuktų“ tą reikalą, nemokama tinkamai pristatyti.

	<u>3 – oji muziejininkė:</u> „Edukacija, parodos, renginiai. Parodos pas mus yra dviejų rūšių: vienos rengiamos iš mūsų fondų, aišku fonduose trūksta kartais daiktų, tai būna pasisikolinama iš kitų muziejų, na toks bendradarbiavimas tarp muziejų. O kitos parodos yra kviečiamos, tai tarkim dailininkai, arba jie patys prisistato ateina, arba mes juos patys surandam, yra keliaujančios parodos, kurios yra labai patogios ir labai gerai. Pasiūlo vienas muziejus, palaiko antras, ir taip keliauja. Tautodailininkų parodos, kurios vyksta kiekvienais metais, tai yra tradicija. Apie edukaciją šnekančios, tai mes turim daug temų, bet yra keletas, kurias tiesiog natūraliai atsirinko žmonės, pas mus dažniausiai yra mažiukai vaikai – pradinukai arba darželinio amžiaus, vyresni pas mus nelabai užsuka, užsuka tik tuomet, jei organizuojama kokia nors istorinė konferencija ar pasikviečiam kokią istoriką idomesne tema. Maži vaikai labai mėgsta lino pamokas, jie gamina tokias knygeles, kaip linas gimsta ir virsta audiniu, molio labai mėgsta, mes degimo krosnies neturim, bet lipdom tiesiog paprastai, jį po to galima parsinešt namo, išdžiovint, nudažyt. Apie medų – bitė ritė vadinas, duodam medaus paragaut, bet visose temose labiau stengiamasi papasakoti istoriją, nes mes esam krašto muziejus ir apie visokias sveikąsias medaus savybes aš stengiuosi kalbėti kuo mažiau, nes apie tai galima sužinoti iš literatūros. Tad svarbu papasakoti istoriją, jeigu tai bitininkystės tema, tai bitininkystės istoriją ir panašiai. (Kaip kiti muziejai pristato savo paveldą?). „Na Rumšiškėms be pigu pristatyti savo paveldą, o šiaip turbūt taip pat rengiamos parodos. Pavyzdžiui, Trakų muziejus vežasi iš Lenkijos, bendradarbiauja plačiau“.
5. Kodėl naudojami būtent šie, o ne kiti, paveldo pristatymo būdai?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „tai mes neturim finansinių galimybių. Dabar pagal kolegės, su kuria šnekėjot, projektą, ruošiamasi neva tai ten įrengti išmanusis langelis, kad būtų, bent jau saugotinių vietų kažkokių rajono, kad parodyt. Nu mes neturim gi pinigų. Kiekvienam pajudėjimui reikia“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „tiegos turim visas sąlygas tokius būdus naudoti. Pavyzdžiui, sakysim, kaip virtualios parodos, tai mes šiuo atveju galime daryti virtualias parodas tikrai tų eksponatų, kurie yra nuskenuojami skeneriu. Nes mes pvz nufotografuoti eksponatui, turim tokią „muilinę“, su kuria gerai daikto nufotografuosi, neturim nei fotografo, nei fotostudijos, nei reikiamos įrangos, kad tą eksponatą leistų techninės galimybės užfiksuoti taip, kaip reikia. Nes, pavyzdžiui, eksponatų fotografavimas yra labai specifinė sritis, kur netgi tie fotografai, kur mūsų rajone dirba galbūt tik kas dešimtas gerai nufotografuotų eksponatą pagal tuos reikalavimus. Nes čia ne meninė fotografija, tai yra visai kas kita. Turi būti įrengta tam tikra studija, kad nebūtų tokių „piktų“ šešėlių, ir tada tas daiktas bus pristatytas pateikiant ir kokios jo medžiagos, ir koks jo stovis, o

	šiai kitu atveju gali būti tiesiog vaizdas plokščias, bet tai nebus nei apimties, nei meniškumo, nei dar ko nors. Pusė informacijos kaip ir nepristatoma. Taigi, tos virtualios parodos, šiandien mums atrodo, kad mes galim tas dokumentų parodas kažkokias tai daryti virtualias, arba tik fotografijų, nu ten gal kažkokie ženkliai galėtų į parodas kažkokias, kur galima su skeneriu nuskenuoti“.
6. Ar manote, kad šios priemonės efektyvios? Kodėl?	<u>2 – oji muziejininkė:</u> „iš tikrųjų tai efektyvios, bet man atrodo, ko trūksta, bent jau mūsų muziejuje, nežinau kaip kituose, bet trūksta asmenybių, dirbančių muziejuose, kurie ne tik tą parodą atidarytų, bet tiesiog uždegtų visuomenę noru domėtis, ir, pavyzdžiui, geras pasakotojas muziejuje turėtų būti labai vertinamas. O tų pasakotojų iš tikrųjų nėra daug, pavyzdžiui, pas mus dirba du istorikai, kurie labai gerai suvokia visa istorinę medžiagą, raidą visą, bet pas istorikus kartais būna tokie bruožai, kad jie gerai susigauja knygoje, gerai žino kokį faktą prie kokio kaip pririšti, kaip pateikti teisingai visus šaltinius, ten užrašyti, bet kai reikia pasakoti vaikui, kuriam vienodai šviečia tos datos, tai tu turi prisitaikyti ir būti pedagogas, labai daug savybių visokias turi turėti, kad tas pasakojimas taptų įdomus, neužtenka vien faktų. Labai trūksta tokių žmonių, manau, muziejuose, ir jeigu jų atsirastų, tai visos tos edukacijos, parodos, ekspozicijos būtų žymiai įdomesnės ir efektyvesnės“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „Na, jeigu tai leidinys, tai jis jau savaime informatyvus vien dėl teksto, kuris galbūt ne visuomet būna kokybiškas, nes muziejuose pagrįdė dirba istorikai, na jie galbūt vieni iš tų, kurie moka rašyti, bet muziejuose dirba ir kitų profesijų žmonės, todėl ne visuomet tie tekstai būna kokybiški. Leidinius gali pamatyti daug žmonių. Manau, kad leidiniai niekada neišnyks. Šiuo metu LIMIS sistemoje mes skaitmeninam fotografijas, bet tikslas yra suskaitmeninti viską, bet tai yra iš fantastikos srities. Bet tai reikės padaryti, nes mes galim internete pažiūrėti Ermitažo, dar ten kitų muziejų paveldą, tai ypač naudinga jauniems žmonėms, juk tu ne visada gali nukeliauti kažkur, tai bent jau gali pasižiūrėti, kas ką turi, o jeigu labai reikia, tuomet ir nuvažiuoti. Tai lengviausia, efektyviausia priemonė paveldui pristatyti“.
7. Kas, Jūsų manymu, padėtų efektyviai pristatyti paveldą?	<u>2 – oji muziejininkė:</u> (6 - amė klausime atsakė) + „na dar iš tikrųjų, ta ekspozicija kaip ir sena yra, nekeista apie 20 metų. Ir, pavyzdžiui, etiketažai irgi labai svarbūs, ir ekspozicijose, ir parodose. Pavyzdžiui, taip, kaip mes rašome apie eksponatus inventoriaus knygoje, tai stengiamės kuo plačiau aprašyti, bet buvo laikotarpis, kai nebuvo Google ir nebuvo gerų knygų, arba tų knygų buvo per mažai, na ir, sakysim, ne visada kompetencijos užtektinai buvo pas tuos žmones, kurie aprašinėdavo tuos daiktus. Ir, tarkim, žmogus aprašinėja kelių sričių daiktus, tai jis vieną sritį išmano gerai, bet va tas kitas

	dvi nelabai, o Google tai nėra, o knygų irgi nėra. Tai jis aprašė taip, kaip gebėjo. Ir tuomet to daikto aprašas yra skurdus. Tad jei ekspozicija daryta prieš 20 metų, tai dizaino suvokimas, eksponatų pateikimas buvo vienoks, medžiagos buvo ribotos, tas daiktas netinkamai apšviestas, netinkamu būdu eksponuojamas, sienos pageltę nuo laiko tėkmės, ant etiketažo parašyta „kėdė“ ten tokio ir tokio amžiaus, mes matom, kad čia kėdė, ir jeigu tai mato vaikas, jam vienodai šviečia ar ten XIXa. Ar XVIIa., nes jis nežino, nei kokie baldai buvo tuo laikotarpiu, todėl tos informacijos gauna apskritą nulį. Bet, tarkim, jeigu etiketažas papasakotų, kam ta kėdė priklausė, kažkaip plačiau įvestų kontekstą apie tą vieną kažkokį eksponatą, tai būtų įdomiau tą ekspoziciją žiūrėti. Na ir kaip jau yra užsienyje, galbūt ir Lietuvos muziejuje taikomi kodukai tie tokie, nežinau, kaip jie vadinasi, prie kiekvieno paveikslo, prie kiekvieno eksponato, pridedi savo išmanųjį telefoną ir tu sužinai labai daug apie autorių pavyzdžiui“. (tai čia jau naujosios technologijos, kaip manot, ar tai efektyvu?). „Na, jauniems žmonėms gal ir įdomu pažaisiti, tik tiek, kad jauniems žmonėms pats muziejus ir istorija nėra vertybė, tai čia vėl kitas klausimas, kokios vertybės formuojamos žmoguje tiesiog mokykloje, studijose. Pats muziejus, pati istorija šiandien, manau , jauniems žmonėms nėra vertybė. Bet, ko gero, iš vienos pusės esam kalti ir mes, kad neįam koja kojon su informacinėmis technologijom, ir nepateikiame to vaizdo, kad jaunam žmogui būtų įdomu ateiti į muziejų, kad jisai čia tyrinėtų, kad jisai čia veiktų kažką, kad jis užeitų čia tik šiaip, arbatos atsigerti, pasikalbėti ir sužinotų gal vieną faktą kokį, bet prisimintų visą gyvenimą šitą muziejų“. (Juk užsienyje populiariu muziejuose leisti laiką, tai tarsi poilsio zona). „Taip, ir vat teko būti Londono muziejuose, tai ten ateina darželinukai, ant pilvų atsigulę jie piešia savo interpretacijas remiantis kažkokiu garsiu kūrinio, ir vyksta tokios studijos, gyvybė yra. Pas mus muziejuose pagrindinė užkarda, tai pirmas vaizdas atėjus į muziejų, beveik visuose muziejuose ir kiek teko būti seminaruose, pasitinka lankytoją pikta salių prižiūrėtoja, nes jinai sėdi kiaurą dieną, atbukus nuo keturių sienų, tamsos, prieblandos, ir paprastai per gyvenimą neišsilavinus. Jai neįdomu eksponatai, kurie ten saugomi, jinai jų nekenčia, tai ko tada gali lankytojas tikėtis. Bet jeigu jį pasitiktų jaunas žmogus, pasiūlytų atsigerti arbatos, kažką papasakotų. Žinau, kad Šiaulių muziejuje atsidarė fotografijos skyrius, ir keičiasi ta politika, muziejininkai, kurie atsidavę savo darbui, vadovai, kurie kultūros paveldu serga tiesiog, jie yra modernūs ir nebepriima tų salių prižiūrėtojų. Yra tik muziejininkas – konsultantas, kuris tuo pačiu ir būna, gali sėdėti ten prie „laptopo“ kažkokio ir niekam netrukdomas daryti kažkokius tai muziejinis darbus ir
--	---

	tuo pačiu, atėjęs lankytoji, kažką papasakoti su meile. Tad šita problema yra pati esmingiausia, tokia įsisenėjus yra, kad nežinau kada ji pasikeis“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „ne visada gali įleisti žmogų į fondus, leisti vartyti senus dokumentus. Kartais galbūt žmonėms atrodo, kad yra paprasta, gali ateiti, čiuPINėti, pasiskolinti, bet juk tas daiktas yra senas, gali sunykti. Tad būtina saugoti. Skaitmeninimas yra efektyviausias būdas, bent jau šiuo metu“.
8. Šiais laikais vykdoma daug projektų, susijusių su muziejaus modernizacija, paveldo skaitmeninimu ir panašiai. Ar Jūsų muziejus dalyvauja projektuose? Kokiuose? Kodėl?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „žinokit tikrai dalyvauja, dabar va ir dėl to projekto kolegė išbėgo, nes ekspozicija yra atnaujinama, o šiaip tai ir leidiniai leidžiami, bet čia asmeniškai ne mano, aš kažkaip daugiau su rašinėjimais susijusi, galima sakyti padedu įgyvendinti projektus. Tai dabar būtent toks projektas dėl atnaujinimo. Jeigu tu nedalyvauti projektuose, tu sėdėsi apsamanojus ir pinigų negausi visiškai. Vienintelė galimybė šiais laikais“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „taip, dalyvauja. Tai yra vienintelė galimybė ką nors nuveikti naudingo muziejuje, nes šiaip jeigu be tų projektų, tai tikriausiai mes užsiimtume tik muziejaus eksponatų kaupimu ir gal dar kažkokiu tyrinėjimu. Tai būtų toks sukimasis savose sultyse. Nėra jokios varomosios jėgos, kol nėra projektų. Kai atsiranda projektas, visas kolektyvas bumba, kad reikės čia kažką dirbti. Kažką neįprasto, nesuvokiamo, pasitraukit visi. Bet kai atsiranda projektai, tai prasideda kažkokie tai rimtesni tyrimai, viena tema, tada nesiblaška tarp dešimt. Nes šiaip tai tas muziejininkų darbas yra labai įvairus ir sakysim, kai gauni eksponatus, kuriuos aprašinėji, tai vieną dieną ties techniniu dalyku dirbi – nagrinėji, kokia čia sandara, veikimas galėtų būti, ten to daikto senovinio, kol išsiaiškini, o kitą dieną štai audinio nytis skaičiuoji, tai labai tokia įvairi veikla. Ir kai tu sudarinėji katalogą, tarkim, tapybos ar audinių, vieną autorių tyrinėji ar, jeigu fotografija – vieną techniką, ar keletą technikų, bet ten vistiek ji yra fotografinė technika, tai toks rimtesnis darbas įvyksta. Jeigu kitoks projektas, ten, pavyzdžiui, konservavimo, ekspozicijų atnaujinimo, tai aišku kitokie ten tie darbai, bet tada atsiranda vilčių, kad lankytoji bus kažkoks tai vaizdas pateikiamas, kad prasiplės galimybės. Pas mus vyksta edukacijos, tai mes daugiausiai užsiimam praktiniais darbais tam tikra tema, vyksta pokalbiai, anketos, medžiagas kažkokias pačiuPINėjam: ar tai molį, ar šiaudeliu, ar ten dar ką nors. Bet, pavyzdžiui, turim mes projektorių, turim laptopą, ir galėtume rodyt kažkokias skaidres, nes būtų pateikiamas platesnis kontekstas, bet ta edukacija kai pradeda vykti, tai nuo 8 iki 9 val. Ateina viena grupė, nuo 9 – kita, visas priemonės turi susivilkti į vieną vietą, viską susijungti, nebėra laiko, todėl mes kartais atsisakom tų priemonių, tų tokių interaktyvesnių ir įdomesnių jaunam žmogui. Tai šiuo metu kai vyksta renovacija, nusipirksim kažkokios įrangos, kuri bus

	stacionaresnė ir galėsim patogiau dirbti. Tuomet lankytojas daugiau informacijos gaus. Nes viskas priklauso nuo tų galimybių“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „Taip, dalyvaujam, kiekvienais metais, rašom kiekviena po kelis projektus, ne visi jie laimi. Šiuo metu modernizuojama parodų salė, buvo keletas edukacinių projektų, kur pasigaminom įvairių priemonių mokymo, leidinys toks Ukmergės fotografijų senų ir atvirukų, žydų ekspozicija buvo įrengta pagal projektą. Šiaip viską ką pasidarom, tai yra iš projektinių pinigų. Mes dalyvaujam projektuose, kad galėtume dirbti, kad gautume lėšų, nes nevyktų jokia veikla. Mes nesam taip smarkiai finansuojami savivaldybės, kad įvykdytume tokius dalykus“.
9. Kokius galėtumėte įvardyti šiuo metu vykdomus projektus? Kokios dalyvavimo/nedalyvavimo juose priežastys?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „čia kur kalbinsit koleges paskui, tai jos jums pasakys pačios. Viena kolegė rašė projektą, žydų ekspozicija buvo pakeista pagal jos projektą. Jos pačios tiksliau atsakys“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „prezidento A. Smetonos ekspozicijos Užugirio dvare sukūrimas. Drįsčiau pavadinti – dalinės ekspozicijos. Šio projekto metu buvo sukaupta archyvinė medžiaga liečianti Smetoną ir daromi dabar planšetai, pristatomi su informacija. O ta surinkta archyvinė medžiaga, kuri irgi kainuoja, bus panaudota naujoji įranga, būtent Užugirio dvare. Aišku galėsim ta medžiaga pasinaudoti rengiant edukacijas, pranešimus, publikacijas. Tai kokios buvo išlaidos, tai pirma dalis archyvinių dokumentų, visokių ten vaizdų pirkimas iš archyvo, o kitas dalis tai būtent tų planšetų sukūrimas, panaudojant tam tikrą medžiagą. Kitas projektas – Ukmergės kraštotyros muziejaus eksponatų konservavimas ir pristatymas visuomenei, tai čia nedidelis finansavimas buvo, bet to projekto metu yra konservuojamas viduramžių laikų kalavijas ir husariškas kardas, nes jų stovis buvo labai blogas. Dar vienas projektas – Ukmergės kraštotyros muziejaus ekspozicijų atnaujinimas, pritaikant inovatyvius ir interaktyvius kūrybinius sprendimus. Tai čia vat būtent viduj vykstanti renovacija, vykstantys darbai. Tai šio projekto metu bus atnaujinta parodų salė, daugiausia dėmesio bus skiriama apšvietimui, interjero pakeitimai tai bus labiau iš mūsų papildomos paramos vykdoma, iš kultūros ministerijos. Taip pat bus atnaujintos kai kurios ekspozicijos, nupirkta garso sistema, kabinimo sistema, informacinis terminalas, kompiuteris, vaizdo sistema ir drėgmės bei temperatūros matuokliai. Finansiškai turim atsiskaityti už projektą iki gruodžio 10d., tačiau ko gero fiziškai nespėsime to padaryti. Yra dar vienas projektas, toks ilgalaikis, kurio partneriai mes esame. Lietuvos dailės muziejaus projektas „Europeana photography“. Šio projekto metu vyksta fotografijų skaitmeninimas ir iki 2015 m. jis turi būti įgyvendintas, mes turim šio projekto rėmuose 470 nuotraukų įvesti ir aprašyti. Kol kas esam įvedę 70, nes nebėra jėgų daugiau, trūksta

	laiko. Mes dalyvaujam šiuose projektuose iš idėjos, finansiškai neuždirbam nei vieno papildomo lito. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „Aš nevykdau šiuo metu jokių projektų. Muziejaus modernizavimo projektas vykdomas, visi veikloje, patariam, padedam vieni kitiems“.
10. Ar gavus kvietimą dalyvauti tam tikrame projekte, yra tekę atsisakyti? Kokios buvo priežastys?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „man atrodo čia buvo bendras tarptautinis kažkoks, bet mes gavom kvietimą ir nedalyvavom, bet vėlgi klauskit kolegijų, nes aš nedirbu su projektais, tad negaliu tiksliai atsakyti“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „Na nėra tekę, stengiamės iš tikrųjų susitvarkyti, džiaugiamės kiekvienu litu gautu, nors aišku yra buvę tokių projektų, kur susiimi už galvos ir mąstai, kad geriau jau būtume negavę, nes ten tiek pinigų yra mažai, kad net negali pusės idėjų įgyvendinti. Net trečdalis kartais negali įgyvendinti pagal poreikį, na bet tuomet pasidarai kažką minimaliai. Tad dalyvaujam tiek, kiek pajėgiam. Man 4 projektai tai jau daug, aš nebespėju savo, kaip rinkinių saugotojos, darbo pasidaryti“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „buvo vienas projektas, nebepamenu, atsisakėm, nes jis nebuvo mums naudingas, reikėjo daug savo lėšų turėti, ko mes neturėjom, ir jis būtų buvęs labiau naudingas partneriams“.
11. Ką žinote apie kitų muziejų dalyvavimą projektuose?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „žinom ir kiti ruošia projektus, bet konkrečiai kokius, čia gal direkcija galėtų atsakyti“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „man atrodo visi muziejai aktyviai dalyvauja projektuose. Muziejininkai tokia liaudis, kuri iš idėjos daug daro“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „dalyvauja visi, nes jie viską pasidaro iš projektų, modernizavimą. Tokie muziejai kaip kad Panevėžio labai smarkiai dirba tuo klausimu, Pasvalio muziejus įvykdė labai didelį projektą, modernizavo visą savo muziejų, dirbo su užsienio partneriais, renovavo savo muziejų“.
12. Ar, Jūsų manymu, tikslinga kurti vieno standarto paveldo pristatymo sistemas, duomenų bazines, virtualius muziejus, interneto muziejaus tinklalapius? Kodėl? Ar visiškai paveldo skaitmeninimas gali atstoti realųjį? Kodėl taip manote?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „žinokit kad jūs šnekat apie visus šituos internetus, aš esu senos kartos darbuotoja ir aš nelabai juose nusimanau atvirai pasakius. (Bet ar Jūs manot, kad tikslinga kurti tas interneto svetaines, duomenų bazines ir panašiai?). „Tai aišku, aš manau, kad kuo daugiau bus sukurta, kuo daugiau žmonių pamatys, nes dabar ypač jauna karta tai be kompiuterio negyvena, o mes tai orientuoti turbūt į jaunimą daugiausia“. (Ar visiškai paveldo skaitmeninimas gali atstoti realųjį?). „Iš dalies gal. Visiškai, man atrodo, negali, nes daiktą patį tiesiogiai matyti ir kontaktuoti kitaip gal. Dabar išvis interneto pasaulis labai lenda, nu kaip čia, žmonės net knygas skaito šitas elektronines, bet aš manau, kad knyga turi būt kaip knyga“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „aš tai manau, kad labai tikslinga, bet tam turėtų būti skiriama ne tik, kaip pavyzdžiui, sistema LIMIS, kurios pagalba galbūt turėsime kažką

	virtualaus. Kaip ir yra reikalavimas, kad mes dalyvautume LIMIS, vestume ten visokius duomenis, bet tai yra didžiulis papildomas darbas ir tam darbui padaryti reikalingi papildomi žmogiški ištekliai, papildoma įranga, kurios pagalba galėtų tai atlikt, sakysim, kad ir eksponatus fotografuoti. Ir man ta sistema atrodo tokia iš antro galo, pavyzdžiui, mes irgi gaunam iš dailės muziejaus anketas: atsiųskite, kiek Jūs planuojate per ateinančius metus įvesti į Limis sistemą dailės, istorijos, etnografijos ir pan. eksponatų. Tai reiškia, kad mes turėsime ne tik skenuoti, bet ir fotografuoti, o į tą lentelę mes negalime nieko įrašyti, nes mes neturime įrangos, neturime studijos, neturime fotografo, neturime žmogiškųjų išteklių pagaliau, nes pas mus kompiuteriais muziejinį darbą dirba realiai du žmonės taip pilnai, du mokosi, t.y. renka su vienu pirštu raideles. Tai tas darbo našumas yra labai lėtas. Todėl tie du žmonės turi ne tik dirbti muziejinis darbus, bet dar visus darbus su kompiuteriu, visokias sutartis daryt, popierizmu užsiimt, tai nepagalvojama apie tai, kad sukuriama sistema, o tada turi dirbti žmonės. Turi būti sukurtos sąlygos, o tos sąlygos nesukuriamos, tai nevyksta visa veikla. Šiaip jau muziejininkai iš idėjos daug daro, tai ir dar papildomas darbas iš idėjos pasidaro. (Tai kodėl galvojat, kad būtų tikslinga skaitmeninti paveldą?). „Kai medžiaga yra skaitmeninama, ji, sakysim, yra pilna, dabar ekspozicijoje tu gali įdėti eksponatą, etiketažą, bet jeigu tu pridėsi pilną aprašymą, tai pritrūks vietos. Šiuo atveju interneto portaluose yra labai patogiu, tu atsidarai vaizdą, atsidarai trumpą etiketažą ir jeigu nori, gali eiti giliau. Tas giliau, giliau yra labai patogiu iš tikrųjų. Ir tau netrukdo kiti daiktai aplinkiniai esantys, kurie kartais būna netinkamai užeksponuoti ir tu negali susikoncentruoti į vieną daiktą. Tai man atrodo, kad tos virtualios parodos tokių vat privalumų turi“. (O ką galvojat apie muziejaus interneto tinklalapius?). „Labai valio, jeigu jis tik yra. Manau, kad turėtų kiekvienas muziejus turėti. Šiaip pas mus irgi veikė porą metų, bet po to nebeturėjo pinigų metų pabaigoj susimokėti tą metinį mokestį ir baigėsi jo galiojimas. Kiekvienas žmogus besidomintis muziejumi ar norintis apsilankyti jame, galėtų sužinoti, kas jame yra, tokią esminę informaciją. Aišku tie tinklapiai nevienodi yra, vieni pateikia tokią bendrą informaciją, tai nauda yra tokia pat, kaip dalomojo lankstinuko muziejų. Kiti turi talpyklas įvairiausias, tai gali sukrauti kažkokią tai archyvinę medžiagą, žemėlapius, virtualias parodas, tada toks tinklapis dar naudingesnis, kaip ir informacinio terminalo funkcijas atlieka“. (O ar galvojat, kad visiškas paveldo skaitmeninimas gali atstoti realųjį?). „Pavyzdžiui, aš įsivaizduoju, kad jeigu būtų virtualūs muziejai ir paskui būtų kažkokie muziejai
--	--

	su pasakotojais, tai tokie muziejai atliktų kažkokią tai labai svarbią funkciją, bet jeigu ateini į muziejų ir pamatai kažkaip paprastai išdėliotus tuos daiktus, esi jaunas žmogus, pripratęs prie technologijų, nėra jokio gido, tai nieko neišsineša, jokios informacijos“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „tikslinga, nes taip mes einam į priekį, žmonės informacijos ieško internete, tuo labiau jauni žmonės, aišku yra archyvai, literatūra, galbūt jauni žmonės kartais tai pamiršta, bet neįmanoma visko suskaitmeninti. Tai neįmanoma. Skaitmeninimas yra gerai, kad muziejus save gerai reklamuotų, o tas, kuris domisi muziejumi, lengvai rastų, o radęs lengvai ateitų ir pasižiūrėtų. Tai toks trikampis. Jame svarbu, kad būtų visos tos sritys. Visgi svarbu, kad žmogus, ateitų pasižiūrėti. Na tu gali meno kūrinių virtualiai pasižiūrėti, bet nei tu potėpio nepamatysi, kad ir kaip gerai suskaitmenintas“.
13. Kokius teigiamus ir kokius neigiamus aspektus įžvelgiate paveldo sąryšyje su kompiuteriu?	<u>2 – oji muziejininkė:</u> „neigiami tai tokie, kad vaikai gal ir pasiliks prie to kompiuterio, jeigu jie nesutiks to pasakotojo atėję į muziejų. Tai neigiama tas, kad vaikai gali nebeiti išvis į muziejų. Teigiamas kitas kelias į ekspozicijas, tai reginių kūrimas, ten dirba menininkai ir jie sukuria kažkokią tai temą instaliacijas. Tarkim tremties tema, ir ten nerodoma to bendro teksto, kas yra tremtis, kokia tremtis buvo mūsų rajone, bet jie ten neskaito, o tarkim, kažkoks eilėraščio motyvas dviejų eilučių, sukurta instaliacija, kuri griebia už širdies, jeigu tu ten moki skaityt. Taip giliau susipažįsta su paveldu, lengviau įsisavina. <u>3 – oji muziejininkė</u> į klausimą atsakė 12 – am klausime.
14. Kokie paveldo ir kompiuterio sąryšio būdai naudojami Jūsų muziejuje? Kodėl? Ar tai efektyvu? Kokie paveldo ir kompiuterio sąryšio būdai naudojami kituose tokio tipo muziejuose?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „kaip dabar čia pasakius. Ekspoziciją ruošiant jau be kompiuterio neapsieinama. Mums tą ekspoziciją ruošti padeda viena tokia firma Vilniaus. Meniška ten apipavidalina. Su jais ištaisai siuntinėjamasi yra šitais maketais visokiais ir t.t. (O pateikiant ekspozicijas lankytojams niekur nenaudojamas kompiuteris?). „Tai vat kol kas ne. Vėlgį neturim finansinių galimybių kompiuterizuot. Galbūt dabar kažkas bus prie įėjimo ar gamtos kažkokie paminklai, ar kas bus rodoma. Ar istoriniai kažkokie tai, svarbiausios vietos. Galbūt padarys tokį sakau.“ (Galbūt žinote, kas naudojama kituose muziejuose?). „Kituose didesniuose, tai matyt yra, užsieny (juokiasi). O vat kokiuose Molėtuose aš buvau prie keletą metų, tai tikrai nebuvo, arba Panevėžy. Mums gal patiems trūksta to bendravimo daugiau, lankymosi vieni pas kitus“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „tai Europeana photography, kur galbūt bus plačiau supažindinama, taip pat šio projekto metu bus sukurta skaidrių įvairiausioms temoms. Ir tai bus ne tik edukacijų metu prieinama, bet ir lankytojas atėjęs į muziejų galės atsistoti prie ekrano ir pasiskaityti plačiau ir galbūt pamatyt eksponatus, kurie nėra ekspozicijoje, plačiau susipažinti. Yra muziejų, kurie

	intensyviau dalyvauja šituose virtualiuose tokiuose dalykuose, tai muziejai. It turi tokią nišą, kur galima rengti tas virtualias parodas įvairiom temom, tai mes ten dar nedalyvaujam. Buvo projektas – muziejų lobiai, tai sudalyvavom virtualioj parodoj, savo medinį paveldą ten susidėjom. Viskas priklauso nuo žmogiškųjų išteklių, pas mus kai su virtualiais dalykais dirbame tik dviese, tai mums nebeužtenka jėgų. Gal kituose muziejuose yra ir po dešim darbuotojų, tai jie turi daugiau galimybių. Todėl ir dalyvauja aktyviau. (Ar manot, kad sąryšis su kompiuteriu muziejuje – efektyvu?). „Manau, kad efektyvu. Pavyzdžiui, žmogus nori sužinoti, ką reiškia koks nors ten tarmiškas žodis, įveda per paiešką, ir išmeta ten jam kokio nors muziejaus virtualią parodą, nu ir jis pradeda domėtis, netyčia užsikabina ir pradeda skaityti kažką ir netyčia susipažįsta su tokiu dalyku, kuris atrodo visai nerūpėjo“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „esam daug foto suskaitmeninę, daug dokumentų esu suskaitmeninus. Mes turim istoriką, kuris rašo ranka. Daug daug metų rašo ranka. Jis važiuoja į archyvą ir rašo ranka. Tad juos aš esu suskaitmeninus. Nei vienas iš mūsų neskaito senąją rusų kalbą, o jis tą daro, tai labai svarbus darbas“. (O kaip situacija kituose muziejuose?). „Daugelis muziejų savo tinklalapiuose yra susidėję ne tik fotografijų skaitmenines kopijas, bet ir daiktų, kai deda straipsnį, deda ir vaizdus, virtualios parodos. Man jos nėra įdomios, bet ne visur gali nuvažiuot. Bet geriau nuvažiuot ir pažiūrėt“.
15. Ar Jums patiems įdomios šio muziejaus ekspozicijos? Kodėl? Ką reiktų tobulinti?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „žinot, kaip čia pasakius, aš kiek čia metų dirbu, kad man jau tos ekspozicijos kaip namų kampai pasidariusios. Kai reikia keisti, aš labai liguistai reaguojau. Aišku, kad jos senos, mūsų ekspozicijos, pavyzdžiui Ukmergės ekspozicija yra įrengta 85 metais. Tai aš jau tuo laiku dirbau. (Ir nekeista jina?). „trupučiuką keista pagal laikmetį, kadangi nuo 90-tų metų nori nenori reikėjo keist. Pirma salė seniausi laikai, antra salė kapitalizmo laikotarpis, iki maždaug 20to a. pradžios. Tai praktiškai nekeista, nu daugmaž, kažkas trupučiuką pakeičiama. O trečia salė, kur buvo tarybinis laikotarpis tuo metu, ir 4a salė, dabar parodų salė tapusi, joje visai nebėra ekspozicijos kaip tokios, parodo vyksta, o trečiojo salėj reikia viską pertvarkyt, kadangi ten buvo tas laikotarpis nuo 18tų metų. (O kaip manote, ką galima būtų patobulinti tose ekspozicijose?). „Tai dabar va ir tobulinam. Pateiksime meniškai, gražiau, panaudojant šiuolaikines priemones, ten tuos visokius, kaip čia pasakius, standus visokius kitokius. Dabar gi pas mus buvo ant medinių lentučių priklijuota, labai paprastai buvo įrengta, nuotrauktės, užrašai, dokumentukai. O dabar jau stengsimės kavat, kad nerodyt to originalo, nes blunka. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „kol nedirbau muziejuje, man tos ekspozicijos nebuvo įdomios, gal išskyrus tą dvaro ir

	paprasto žmogaus kambarį. Tie eksponatai yra gražūs ir man patinka, kad jie yra išeksponuoti sukuriant tą buitį, ne šiaip sau padėti, bet sukurta buitis paprasto žmogaus ir dvarininko. Tas vat pateikimo būdas man priimtinas ir patys daiktai ten gražūs, atitinkantys. O kitos ekspozicijos man buvo neįdomios, nes ten pernelyg toks kaleidoskopas: čia kažkoks sukilimas, čia religijos, ten miestas, dvaras, viskas taip maišydavosi galvoj ir galiausiai nieko nebeprisimindavau. Per daug temų, mažai vietos, norima per daug pasakyti, todėl kiekvienoje vitrinose vis kita tema. Tai vat man tas atrodo negeras dalykas, reiktų geriau parodyti penkias kokias temas, bet truputėlį nuosekliau. Bet kuo labiau pažįsti savo tą krašto paveldą, tuo pradeda darytis įdomiau, tai manau, kad ir tiek vaikams atėjus į muziejų, gali pasirodyti ten neįdomu, bet už 5 metų, kai jų patirtis bus pasipildžiusi, galbūt tie dalykai pasidarys žymiai įdomesni. Teko girdėti nuomonių iš žmonių, kurie turi dvarus, kuriuos mes atvedam į muziejų ir prašom pasakyti savo nuomonę, ką galėtume tobulinti, tai visų be išimties ekspozicijų rengėjų nuomonė yra tokia – labai gerai, kad jūsų muziejus ne renovuotas, sakom – kodėl? Mums čia taip nepatogu, kad mes čia tokie pasenę, sako – kai visi atsinaujins, jūsų muziejus taps vertybe. Pats tas muziejinių eksponatų pateikimas jau yra kaip vertybė. (Ką reiktų tobulinti, kad ekspozicijos taptų įdomesnės?). „Na tai kaip minėjau, mažiau temų, bet plačiau pateiktų, informaciniai terminalai tikrai nepamašytų, jei jie kažkur kamputy gražiai būtų įsikomponavę. Kad ir atėjus į kiekvieną salę rastum vietą, kur galėtum panaršyti“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „ekspozicijos ne, nes jos yra pasenę, jas reikia renovuoti. Daiktai labai įdomūs, kartais net pats nustembi, kokių turi daiktų. Bet reikia jas atnaujinti nuolat. Tame ir bėda, kad sunku sudominti kitą žmogų. Ekspozicija galbūt yra įdomi, bet pateikimas nekoks. Todėl ir rašom projektus, nes tikimės, kad ateis naujovės, bent jau terminalą pasistatysim kamputy“.
16. Pristatydami paveldą į procesą įtraukiate lankytoją. Paneikite arba patvirtinkite šį teiginį. Kodėl? Kaip elgiamasi kituose tokio tipo muziejuose?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „tai aišku kontaktuojama, duodamos užduotys, pasakojama, atsakymų laukiam. Sakau, vykdo ten užduotis kažkokias“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „-kai aš vedu ekskursijas, įtraukiu, bet kai kolegos, na irgi gal stengiasi įtraukti. Tiesiog suformuoja tokius klausimus, kai verčia pamąstyti, kad pats lankytojas galėtų pasakyti, kaip jis darytų“. (Kokia nauda iš to?). Lieka daugiau informacijos galvoje, kai jis dalyvauja. Pavyzdžiui, neseniai buvau pinigų muziejuje, ten dirba nuostabi gidė, labai nedaug muziejų teko aplankyti, kur dirbų gidai ar konsultantai, kaip juos pavadinti. Jie atskirai nesamdomi, bet jie yra šalia. Molėtų etnokosmologijos muziejuje ten dirba gidai tokie jaunuoliai, kurie neturi eksponatų, bet jie labai moka papasakoti įspūdingai. Tai lygiai taip pat pinigų muziejuje, jie eksponatų turi, viskas tvarkoj,

	ekspozicijos modernios, gražios, bet ir ta gidė, kuri užduoda klausimus ne iš ekspozicijos, nedaro tokios sviesto sviestuoto, bet tuos klausimus taip įdomiai pateikia, įdomiai suformuluoja ir tu stengiesi nepasirodyti kvailas, stengiesi atsakyti, tarsi spręstum kokį kryžiažodį. Tada iš tavo atsakymo seka vėl kažkoks kitas klausimas ir toks gaunas kaip įtraukiantis žaidimas“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „nejtraukiamas. Iš tikrųjų visoje Lietuvoje ta bėda, kad žmonių nuomonės neklausoma. Pasaulyje yra naudojamas būdas, kai apklausama bendruomenė, jie pasisako ko jie norėtų. Bet edukacinėse programose mes jas sugalvojame ir parodom. Seniau buvo klausimynai, bet nežinau, ar jie buvo naudojami. Kituose muziejuose manau, kad įtraukiami, klausimynai ir panašiai. Aš pati to nedariau, bet taip turėtų būti daroma“.
17. Kas, Jūsų manymu, naudingiau pristatant paveldą, kompiuterio naudojimas procese ar lankytojo įtraukimas į pristatymo procesą? Kodėl taip manote?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „man atrodo viską reikia naudoti, ką tikrai gali. Nes man atrodo kuo geriau, plačiau parodysi žmogui, tuo lengviau priimt bus, įsisaugos. Nes jeigu tu tik knygutę paskaitysi ar dar kažką, o ne parodysi, tuo labiau kai dabar kaip, vaizdžiai, kuo įdomiau rodysi, ypač mokiniams. Jiems gi neužtenka to, kad tu pabumbinsi, senieną parodysi kokią, o reikia kažkaip parodyti ką, netgi filmukų kokių gerai būtų turėti, ką veikdavo su jais, ar kažką. Na kiek žinau Kernavėje dabar panašiai taip yra. Šiuolaikinė ekspozicija labai, su visais šitais...“ (vaizdine medžiaga?) „taip“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „priklauso nuo žmogaus, koks tas lankytojas. Vieni žmonės yra socialinio tipo, jiems visada viskas geriau į galvą lenda, jie bendrauja, jie girdi gyvą pasakojimą, kitiems patogiau patiems pasiskaityti. Manau turi žmogus savo priėjimą surasti. O jeigu sujungti, tai aišku naudinga“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „manau, kad sujungti į vieną, bet kompiuteris dar ne viskas, kažkaip įtraukti ir žmogų. Būtų lengviau įsisavinti, atsirastų dalyvavimas, bendradarbiavimas“.
18. Kokias galėtumėte įvardyti problemas, susijusias su dabartine paveldo komunikacijos sklaida? Su kokiomis problemomis susiduria Jūs ir kiti muziejai?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „na tai ir norisi visko, bet su finansais problemos. Aišku reikėtų, kad ir žmonės dirbtų jauni ir nusimanantys. Jau šita senesnė karta vis dėlto skiriasi nuo jų“. (O su kokiomis problemomis susiduria kiti muziejai?). „Su tom pačiom. Pradedant atlyginimu, baigiant aprūpinimu šiuolaikine technika, technologijom“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „trūksta tų įdomesnių tinklapių, kiekvienas muziejus savo darbą pristato ir tiek, dar yra bendri tie tokie, kurie pristato muziejus, bet galėtų atsirasti teminiai tinklapiai, kur dalyvautų keli muziejai, liečiantys, pavyzdžiui, etnografiją, ir kiti muziejai norintys įsijungia ir teikia informaciją apie kažkokią tai temą. Tada žmogus besidomintis ta tema gautų pilną informaciją. Tarkim, teko sudaryti katalogą apie Ukmergės krašto audinius. Sudarinėjant aš radau tokią

	nuostabią svetainę sukurta, tokios studentės, apimančią aukštaitijos krašto audinių tyrinėjimą remiantis ekspedicijomis. Tai, pavyzdžiui, kodėl negalėtų būti toks tinklapis visos Lietuvos toje temoje. Galėtų būti kažkokių muziejų straipsniai integruoti į tą svetainę, ji būtų labai vertinga. Galėtų būti tokios erdvės kuriamos, nes tada ir muziejai patys labiau bendradarbiautų tarpusavy. Galima būtų pasikeisti informacija, kas pas mus yra, kas pas juos, ir besidomintys žmonės galėtų gauti platesnę informaciją. Šitoj srity labai pavyzdiningai dirba žydai, kiek jie visokiausių tinklapių yra susikūrę, per pastaruosius 5 metus, tai tiesiog gražu pažiūrėti, įvairiausiom temom ir įtraukia visus. Ateities dalykas turėtų būti ne eksponatų kaupimas, o mažinimas, mažiau kaupti, saugoti ir tyrinėti tai ką turim. Atsisakius pusės eksponatų ar sukūrus bendruomenių muziejus būtų žymiai geriau ir paprasčiau. Dirbti su mažiau eksponatų, bet dirbti gerai“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „Pasenusios ekspozicijos, technologijų nebuvimas, kartais žmonės mano, kad muziejus neįdomus, nes nieko jame nėra, kai tu neparodai, o kitą kartą ir parodai, kad ir parodą, tai tada neateina. Svarbu, kad būtų geras gidas. Jei mūsų muziejuje jo nebūtų, jis galbūt nebegyvuotų. Na estetiškai negraži ta ekspozicija, bet kai pasakoja gidas, tuomet labai įdomu. Jeigu geras ar gidas, ar paskaitą skaitantis žmogus, tai labai įdomu, tai pagrindas“.
19. Kaip manote, kokiais būdais efektyviausia pristatyti paveldą mokiniams? Kodėl?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „tai kaip jau ir kalbėjom, taikyti visas kompiuterines technikas, akivaizdžius demonstravimus daiktų, ir kuo daugiau jiems kažkaip, kuo sumaniau pateikti, kad jiems daieitų“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „žiūrint kokio amžiaus tie mokiniai. Jeigu mažesni vaikai, tai gal daugiau per žaidimus, visokias edukacijas tas paveldas labiausiai pažįstamas. Tiems vaikams, manau, irgi svarbus tas pasakotojas, pavyzdžiui, dėl ko visi važiuoja į Anykščių muziejų, ten iš tikrųjų gauna siaurą informaciją apie, pavyzdžiui, duonos kepimą, 5 daiktai parodomi, pečius, bet yra ta tokia įdomi pasakotoja, kuri toj mažoj gryčiutėj, rodo kaip tą duoną kepa, nepripasakoja labai daug, vaikam ten įdomu, kaip pas bobutę kokią kaime, tokia aplinka sukurta, dėl to ir važiuoja. Ir ta informacija po to pasilieka pas vaikus. Tai tos edukacijos vaikam turi būt per tokį praktinį pačiupinėjimą ir efektyvesnės gerokai. O vyresniem vaikam tai aišku galėtų būti kažkokie tai bendri projektai ar per kokias dailės pamokas, kad galėtų jie dalinai dirbti kaip muziejininkai. Pavyzdžiui, man per studijas teko atlikti tokią praktiką, kuomet važiuodavom į gamtą piešti peizažų arba reikėdavo eiti pas bobutes, rinkti jų nertus dalykus ar šiaip rankdarbius, po to juos išmatuoti, aprašyti, apipavidalinti, tai jei vaikams būtų duodamos kažkokios panašios užduotys, jie pajustų kaip vyksta tas paveldo saugojimas, tad naudingiausia būtų juos įtraukti į procesą. Nebūtina daryti viską rankomis,

	galima pasitelkti kompiuterius, fotoaparatus, padaryti skaidres kažkokias, pristatymus. To paveldo kiekvienoj šeimoj turbūt yra, jei ten darom kažkokį tai giminės medį, tai gal ir tų relikvijų yra išlikę, kurias mes galim aprašyt, pristatyt“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „žaidimais, ne tik kompiuteriniais, bet ir stalo, ar šiaip kažkokiais. Žinau, kad mažesniems vaikams įdomūs kostiuminiai žaidimai. Vaikai ateina į muziejų pailsėti, tad efektyviausia žaisti žaidimus, linksmai pasakoti. Žinoma, tos istorijos neišvengsi, bet svarbu tai tinkamai pateikti, kuo daugiau veiklos. Vyresni gali ilgiau paklausti, bet vizualinis pristatymas yra labai svarbus. Jei negali gyvai, tai forografuot, suskaitmeninti tą dalyką“.
20.Ar Jūsų muziejus bendradarbiauja su vietos ir regionų institucijomis? Kokiomis ir kodėl?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „nori nenori turi bendradarbiauti. Kaip mes, esam savivaldybės muziejus, tai bendradarbiaujam ir su kultūros skyriumi, ir pačia savivaldybe, ir turizmo informacijos centru. Aišku ir su mokykla. Medžiagą visą laiką ateina, renka, mes maloniai duodam. Dabar va bus Smetonos mokyklos jubiliejus, tai pas mus rinkosi atėjus pati pavaduotoja su mokiniu. Džiaugėsi, kad daug informacijos rado, nes apie šitą mokyklą turbūt daugiausiai ir turim medžiagos“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „Taip, bendraujam ir bendradarbiaujam. Tai su savivaldybe, mūsų steigėju, su kultūros centru, su biblioteka, su dailės mokykla, su mokyklomis. Tikslai yra įvairūs, tai bendri renginiai, parodos, keičiamės ir inventoriu kartais, jeigu reikia rengti kažkokias parodas. Su švietimo institucijomis bendraujam, nes jiems į programas įeina kažkokios tai užduotys, dėl ko jie ateina į muziejų, mes savo ruožtu gauname ir papildomų lėšų, vyksta grįžtamasis ryšys.“ <u>3 – oji muziejininkė:</u> „savivaldybė, mes esam savivaldybės muziejus, todėl natūraliai bendradarbiaujam, paveldo departamento dalis, su archeologais, kai kasinėja, nepalieka didelių daiktų, nes neturim restauratorių, pasidomim, ką jie ten rado. Su mokyklomis be abejo bendradarbiaujam“.
21.Su kuo Jūsų manymu reikėtų bendradarbiauti, norint pritraukti mokinius į muziejų? Su mokytojais, tėvais, pačiais mokiniais ir pan? Kodėl taip manote?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „nu su tėvais tai mes nepasakysčiau, nebent kokias asmeninius, nes šiaip tai mes su jais nesusitinkam. Gal su mokytojais daugiau, nuo jų vistiek priklauso. Nes jie dažniausiai ir atveda mokinius. Bet dabar kol kas atveda dažniausiai mažiukus. Vyresni nelabai“. (Tai galbūt nuo mažens ir reiktų juos pratinti prie muziejaus?). „Tai, kad kol mažieji ir eina, o kai paauga, turbūt ne tas rūpi, kad po muziejus vaikščiot“. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „na šiaip su mokytojais man atrodo mes bendraujam, ir tikrai pasiderinam, kas ten būtų patogiau, kokią pamokėlę praveisti, kartais einam patys į mokyklas praveisti vieną ar kitą pamokėlę, nes tiksliai jie pas mus ateina. Kartais sukuriam kažkokias tai pamokėles specialias, jei reikia, pasiruošiam atskira tema. Tai papildomas darbas, bet mes normaliai

	priimam. Aišku, jeigu būtų savaitgalinės pamokėlės, gal jos irgi veiktų, aišku, kai mūsų atlyginimai nėra dideli, mes nelabai suinteresuoti įsidarbinti dar ir savaitgalį“. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „manau, kad su pačiais mokiniais. Gal sukurti kokį projektą, tiesiog eiti su tuo projektu pas mokinius, jiems pristatyti save, parodyt, ką mes veikiam. Jei atsinaujinsim, manau bus daug įdomių, naujų projektų, nes bus nauja šviesi erdvė ir manau, kad tikrai sugalvosim kažką, kad parodyti visuomenei, kad va, mes padarėm, tai bus efektyviausia eiti į mokyklas. Vien pakviesti mokytojus tai nežinau, jiems daryti pristatymą. Mokytojai ir taip naudojami ta knygele mūsų išleista. Mokytojams buvo rengiama keletas konferencijų. Bet vienareikšmiškai negaliu atsakyti. Tėvai neitų, nes jie užsiėmę, nežinau, ką čia reiktų padaryt. Galima gal bandyt, ypač vat jaunos mamos, jos turi daugiau energijos, daugiau laiko leidžia namie su vaikais, mažiam vaikam būtų efektyvu programą sukurti, jauni tėvai susidomėtų. Bet vyresni – NE“.
22. Galbūt esate lankęsi užsienio muziejuose? Matėte jų interneto svetaines? Ko būtų galima iš jų pasimokyti ir galbūt pritaikyti Ukmergės kraštotyros muziejuje?	<u>1 – oji muziejininkė:</u> „buvau neseniai Varšuvoj, buvau Šopeno muziejų, šiuolaikinių mokslų pasiekimų muziejų, Koperniko centre. Ten tai išvis, reikėtų turbūt visiems pabuvoti, pats naujausias, pats moderniausias, ten prikišta tos kompiuterizacijos visos, parodyti visi pasiekimai, akivaizdžiai demonstruojami. Vaikai va nuo mažų iki seniukų, ištisai pilna ten, srautai milijoniniai. Man ten ant tiek patiko, kad net galva išsipūtė. Šopeno muziejų tarkim irgi viskas modernizuota, kompiuterizuota, netgi muzikinė, kaip ten, muzikinė biblioteka yra. Lapai tokie, ausines užsidedi, gali pabaksnut, ir klausyt tos muzikos. Čia Lietuvoj finansinės galimybės neleistų to įgyvendint. <u>2 – oji muziejininkė:</u> „paskutiniu metu esu buvusi Londono muziejuose ir Vokietijos muziejuose. Aišku, ten yra visai kitos galimybės tuos muziejus įsirengti. Pavyzdžiui, Londono muziejai savo vertybėm garsėja, kurių važiuojama iš viso pasaulio pažiūrėti. Ir tas pateikimas nėra kažkoks ypatingas, tiesiog paveikslai, bet tiems kas domisi, tai be galo didelis dalykas pamatyt. Ten vyksta ir edukacijos, bet ten nėra kažko specialaus priglavlota, tiesiog ateina ir piešia, tie mokytojai, kurie atveda, patys sugalvoja jiems užduotis, ne muziejininkai. Pačios vertybės ypatingos. Gamtos muziejuose labai daug interaktyvumo visokio, tarkim žmogaus sąnarys, tu gali pajudint kažkokį tai prietaisą ir matyt, kaip juda tas sąnarys, arba parodytas žemės drebėjimas, tu užėini ant tokios pakyls ir tave drebina iki tam tikrų balų, ten daiktai krenta, ir tu susidari tą įspūdį, kaip tas žemės drebėjimas atrodo. Tai ten jauni žmonės su šeimom kiauras dienas slampinėja, kaip į kokį parką, tie muziejai yra nemokami, kas mums sunkiai suvokiama. Ten yra mecenatai, kurie remia tuos muziejus, valstybė remia, ir tokiu būdu išsilaiko, gali nemokamai egzistuoti. Kas man paliko įspūdį Vokietijos

	muziejuose, tai kad savaitgaliais į parodas yra didžiulės eilės, ir Olandijos muziejuose tas pats. Didžiulės eilės, turi 2 val atstovėti. Van Gogo muziejuje įkurtos spausdinimo įrangos, kuomet nuskenuojamas paveikslas iš originalo ir atspausdina reprodukciją labai kokybišką, tai net tokiais dalykais verčiasi, čia net atrodo nebe muziejaus veikla, o kaip verslas kažkoks. O Vokietijoje didžiulę įtaką daro tai, kad nedirba didieji prekybos centrai, jokios parduotuvės nedirba, ir žmonės neapsipirkinėja tomis dienomis. Pas mus geriau eis į Maximą. Reiktų duoti išėiginių tom pardavėjom, kurios dirba sunkų darbą, ir galbūt turėtų muziejai daugiau lankytojų. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „tie muziejai įspūdingi patys iš savęs, ten net suaugusiam žmogui įdomu, ten viskas interaktyvu, viskas ten juda, ten tu gali pailsėti. Į meno muziejus tai žmonės ateina mokytis, ateina piešti, kai gali matyti Rembrantą ir iš jo mokytis. Smagu, kai gali ilsėtis. Man pačiai labai įdomu technologijos, man įdomu, kai muziejus interaktyvus. Bet tai yra dideli pinigai, o čia nėra finansinių galimybių“.
23.Kokias matote Ukmergės kraštotyros muziejaus paveldo sklaidos perspektyvas?	<u>2 – oji muziejininkė:</u> „interaktyvumo skatinimas turėtų būti perspektyva, užduotis mūsų muziejui nr.1. Kurie muziejai atsinaujinę, tai jiems vertėtų apie kitus dalykus galvoti, o mums reiktų padirbėti šioj srity, pritraukt daugiau jaunų žmonių, nes dabar vyrauja toks požiūris, kad pritraukt daugiau senų žmonių. Seni žmonės ir taip susipažinę su krašto kultūra, istorija, o jauniem tiesiog nepriimtinas tas vaizdas, kuris dabar yra. Reiktų daugiau dalyvauti visur, kurti patiems virtualias nišas. Galbūt greitai tapsime pagrindiniais Užugirio dvaro valdytojais, bet kol kas tai, kas yra kuriama, kuriama savivaldybės, buvo nupirktą įrangą, kuri bus naujiena Lietuvoje. Ten kažkokia kinetinė sistema, judesio pagalba bus galima vaikščioti iš puslapio į puslapį, ten mimikos. Tai vat tokia naujiena, kuri galbūt trauks lankytoją, nes visada traukia tai, kas nematyta, negirdėta. <u>3 – oji muziejininkė:</u> „manau, kad “draugystės” kino teatras bus pritaikytas muziejui, jį protingai pritaikius būtų poilsio zona. Jeigu jame būtų ir paveldo, kuris privalo ten būti, daiktai, paveikslai. Muziejus turi būti informatyvus, parodyti istoriją įdomiai, kai tu gali ateiti ne tik pasižiūrėti, gali paliesti, ypač vaikam. Jie neturi ateit į muziejų ir lėtai eit palei vitrinas, čia mums suaugusiems gali atrodyt, kad kaip gražu, kokia puodynė.. vaikas turi paliesti, jam turi veikti, suktis, dėliotis, jam turi būti veikla, tas ir pritrauks žmogų, kai į muziejų gali ateit senelis ir močiutė, pasižiūrėt savo galbūt skaudžios istorijos, ten tremtis, tai yra istorija. Naujosios technologijos turi būti, nes viskas juda į priekį, ir muziejus turi judėti. Per projektus tai įmanoma įgyvendinti“.